ἐλεύθερα Γράμματα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΖΩΝΤΑΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΗΝ 1 ΚΑΙ 15 ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 6β (ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ «ΑΕΤΟΣ») ΤΗΛ. 21.081

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΤΕΤΑΡΤΗ 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1947
ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 1000 ——— ΑΡΙΘΜΟΣ 58

ΧΡΟΝΟΣ

Θὰ ξεκινήσει ἀπὸ μιὰ γωνιὰ τῆς δαιμονιζομένης Ἀνατολῆς γιὰ νὰ γίνει κάλαντα στὴν καρδιὰ ἑνὸς παιδιοῦ. Θὰ τραγουδήσει μειλίχια στὶς καρδιὲς τῶν παιδιῶν καὶ θὰ ξανακάνει παιδιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ τυφλοὶ τοῦ τελευταίου μας πολέμου θὰ τὸν καλωσορίσουν στὸ δρόμο μὲ τρομπέτες καὶ μὲ βιολιά. Κ' οἱ τυφλοὶ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τῆς Ἀθήνας, θ' ἀψηλώσουν τὸν τόνο τῆς φωνῆς γιὰ νὰ κρύψουν τὸν πανικὸ ποὺ κυριαρχεῖ στὴν προδομένη ἀπὸ τὸ χρόνο καρδιά τους.

Ὁ χρόνος θὰ περπατήσει ἐπίσημος μὲ τὸ ἀνένδοτο βῆμα του,—ποὺ εἶναι τὸ βῆμα τῶν ἐρινύων στ' ἀφτιὰ ποὺ φοβήθηκαν τὸ αὔριο.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ βλέπουνε τὴ ζωή τους περιορισμένη μὲς στὸ τομάρι τους τὸν τρέμουν τὸ χρόνο γιατὶ γι' αὐτοὺς ὁ χρόνος εἶναι φθορά. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ζοῦν τὴ ζωή τους μὲς στὴ ζωὴ τοῦ συνόλου, τὸν γιορτάζουν τὸ χρόνο γιατὶ γι' αὐτοὺς ὁ χρόνος εἶναι δημιουργία. Ὁ χρόνος γερνάει τοὺς γέρους. Ὅταν βαδίζεις στὸ βῆμα του ποτὲ δὲ γερνᾶς.

Ποτὲ δὲ γερνᾶς ὅταν εἶσαι μὲ τὸ λαό, ὅταν ζεῖς τὶς ἐπιθυμίες του γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὁ δείχτης κάθε ζωτικότητας. Εἶναι ἡ ἀθάνατη ἀνθρωπότητα ποὺ δημιουργιέται ἀπὸ τὸ χρόνο, ποὺ ἀντιστέκεται σ' αὐτὸν καὶ δημιουργεῖ ἱστορία. Αὐτὸς δίνει νόημα καὶ περιεχόμενο στοὺς καιρούς.

Τὸν βασανίζουνε τὸ λαό, τὸν χτυποῦν, τὸν σκοτώνουν, τὸν κρεμοῦν καὶ τὸν πουλᾶν στὸν ἐχθρό του γιὰ ἐμπόρευμα. Κι' αὐτὸς δέχεται τὸ μαρτύριο, τὸ ὑποτάζει μὲ τὴν ψυχή του καὶ τὸ τραγουδᾶ, τὸ φτιάνει τέχνη καὶ κυριαρχεῖ μ' αὐτὸ στοὺς καιρούς. Κι' ὅταν κάποτε τριξει τὰ δόντια του, οἱ δήμιοι καὶ οἱ σπιοῦνοι του, τρομάζουν ἀπ' τὸ αἷμα τους καὶ κλαῖν γιὰ τὸ ἀνόσιο ἔγκλημα, δυὸ χρόνια τώρα,—μὲ διάθεση μάλιστα νὰ μὴ σταματήσουν ποτέ! Ἡ αἰωνιότητα καὶ ἡ ζωή τους εἶναι τὸ ἴδιο. Γι' αὐτὸ χάνουνε κάθε νόημα καὶ τὰ δυό. Τίποτα ἄλλο ἀπὸ κλᾶμα δὲ μποροῦν νὰ προσφέρουν.

Ὅμως ὁ χρόνος μετριέται μόνο μὲ τὴ ζωὴ τῶν λαῶν. Αὐτοὶ μποροῦν κι' ἀκοῦν τὴ φωνὴ τῶν καιρῶν ποὺ δὲν ἦρθαν. Αὐτοὶ μποροῦν καὶ δίνουν σχῆμα στὸ μέλλον ποὺ θἄρθει. Οἱ ἄλλοι, αὐτοὶ ποὺ προδίνουν τὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου, προδίνουνε πρὶν ἀπ' ὅλα τὸν ἑαυτό τους. Καὶ ζοῦν καταδικασμένοι μέσα στὸ φαῦλο κῦκλο τῆς προδοσίας τους καὶ δὲ μποροῦν νὰ βγοῦν ἀπ' αὐτὸν παρὰ γιὰ νὰ πεθάνουν ὁριστικά.

Τὸ ἐμβατήριο τῆς ὁριστικῆς νίκης, ὅρισε ὁ χρόνος, νὰ τὸ τραγουδοῦν μονάχα οἱ λαοί.

ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΑ ΒΑΣΩΣ

«ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

Τὸ ἐρχόμενο φύλλο μας θὰ εἶναι ἀφιερωμένο στὸ νεοέλληνα λαογράφο

Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟ

τὸ ρουμελιώτη δάσκαλο ποὺ ἔκαμε ἔργο τῆς ζωῆς του τὴ μελέτη τοῦ πνευματικοῦ καὶ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου,

τὸν ἱστοριοδίφη ποὺ δούλεψε πάνω στ' ἀρχεῖα τῶν καπεταναίων, στὶς παραδόσεις τοῦ εἰκοσιένα καὶ στὸν πολιτισμὸ τοῦ ξερριζωμένου ἀπὸ τὴ Μικρασία ἑλληνισμοῦ

Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ἀγνοῦ μελετητῆ τῆς νεοελληνικῆς λαϊκῆς ζωῆς θὰ γράψουν

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ: Τὸ ἱστοριοδιφικὸ ἔργο τοῦ Δ. Λουκόπουλου

ΚΑΡΘΑΙΟΣ: Γλῶσσα καὶ ὕφος

Δ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΣ: Ὁ λαογράφος

ΜΕΛΠΩ ΜΕΡΛΙΕ: Ὁ Λουκόπουλος καὶ τὸ μουσικὸ λαογραφικὸ ξάρχεῖο

ΟΚΤ. ΜΕΡΛΙΕ: Ὁ Λουκόπουλος ὅπως τὸν γνώρισα

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ **Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ**: Πῶς ἐγνώρισα τὰ Λουκόπουλο

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ **Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ**: Πῶς εἶδα τὸ Λουκόπουλο

Θὰ δημοσιευθεῖ ἐπίσης ἀνέκδοτο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Δ. Λουκόπουλου

«Οἱ Κατσαντωναῖοι, ἱστορία καὶ θρύλος, Γιουσοὺφ Ἀράπης πολεμάει»

Βιβλιογραφία, κριτικὴ ἀνθολογία, βιογραφικὸ σημείωμα κλπ.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: **ΒΑΣΩΣ, ΔΡΟΣΟΥ, Κ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ**

ΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ ΜΑΣ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ ΔΩΡΟ

ΤΑ

«ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΤΟΜΟΣ Β' — 1946

ΕΚΛΕΚΤΗ ΥΛΗ — ΚΑΛΑΙΣΘΗΤΟ ΔΕΣΙΜΟ

Λίγοι τόμοι τοῦ 1945 πουλιοῦνται στὰ γραφεῖα μας

Ἀναλαμβάνουμε ἐπίσης νὰ δέσουμε σὲ τόμο τὰ φύλλα τῶν ἀναγνωστῶν μας. (Δρχ. 3.000)

«ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἐτήσια 24.000 · Ἐξάμηνη 12.000 · Τρίμηνη 6.000

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἐτήσια £ 1, σελ. 10, $ 6 · Ἐξάμηνη Σελ. 15, $ 3

Τυπογραφεῖα . ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 10

ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΤΟ Α' ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

Στὶς 17, 18, καὶ 19 Νοεμβρίου 1945 ἔγινε τὸ πρῶτο συνέδριο τῆς ἑταιρείας τῶν Γιουγκοσλαύων Λογοτεχνῶν. Γιὰ ἐπίτιμο προεδρεῖο ἐκλέχτηκαν ἑκτὸς τῶν ἄλλων καὶ οἱ Μ. Σολοχώφ, Ζὰν Ρισάρ, Μπλὸκ καὶ Τζὼν Πρίσλεϋ. Δημοσιεύουμε περίληψη τῆς εἰσήγησης ποὺ ἔκανε ὁ Ρ. Ζόγκονιτς.

Πῶς ἀνταποκρίθηκε ἡ γιουγκοσλαυικὴ λογοτεχνία στὰ τελευταῖα γεγονότα τοῦ πολέμου, στὶς μεταβολές, στὰ βάσανα, στὶς προσπάθειες στὶς ἀνάγκες καὶ στὶς ἀνησυχίες τοῦ λαοῦ.

Πρὶν ἀπ' τὸν τελευταῖο πόλεμο ὑπῆρχαν δυὸ παρατάξεις λογοτεχνῶν, ἡ φασιστικὴ κ' ἡ ἀντιφασιστική· ἀνάμεσά τους ὑπῆρχε ἐπίσης ἕνας ἀριθμὸς παλαιοτέρων ποὺ εἶχαν συνδεθεῖ μὲ τὶς ρεαλιστικὲς καὶ ἀγωνιστικο - ρωμαντικὲς λογοτεχνικὲς παραδόσεις, μὲ τὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγώνα τοῦ λαοῦ πρὶν ἀπ' τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο καὶ μὲ τὴν πνευματικὴ δημιουργία του.

"Οταν ὁποδουλώθηκε ἡ Γιουγκοσλαυία ἡ φασιστικὴ παράταξη τῶν λογοτεχνῶν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, μέσω τῶν Οὐστάσι καὶ τῶν Τσέτνικ, ἐξυπηρέτησε τὸν καταχτητή.

Ἡ ἀντιφασιστικὴ παράταξη τῶν λογοτεχνῶν καὶ μερικοὶ ὀνομαστοὶ λογοτέχνες τῆς μαχητικο - ρωμαντικῆς παράδοσης πῆραν μέρος στὸν ἀγώνα κατὰ τοῦ καταχτητὴ κ' ἀγωνίστηκαν γιὰ ἕναν ἀνθρωπιστικὸ πολιτισμό. "Ἄλλοι στοὺς παρτιζάνους κι' ἄλλοι στὶς πολιτεῖες. "Οσοι βρίσκονταν στοὺς παρτιζάνους ἦταν πολιτικοί, στρατιωτικοὶ καὶ συντάχτες τοῦ παρτιζάνικου τύπου. "Οσοι ἦτανε στὶς πόλεις δούλευαν ἐπίσης στὸν παράνομο τύπο, μάζευαν χρήματα γιὰ τὸν ἀγώνα, γράφαν ποιήματα ποὺ τὰ τύπωναν καὶ τἀστελναν στὸ στρατὸ ὅπως ὁ μεγάλος Σλοβένος ποιητὴς "Οθων Ζούπαντσιτς.

"Ως τὸ 1942 πολλὰ ἔργα, ποιήματα, μονόπρακτα κ. ἄ. εἶχαν τυπωθεῖ. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1943 ἀνέβηκε στὸ βουνὸ κι' ὁ γέρος ποιητὴς Βλαδιμὴρ Νάζορ· ἡ συμβολή του στὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγώνα ὑπῆρξε μεγάλη. Μὲ τὴν καθοδήγησή του ἡ λογοτεχνικὴ παραγωγὴ πλουτίζεται. "Ως τὸ τέλος τοῦ ἀγώνα οἱ παρτιζάνοι λογοτέχνες ἔδωσαν ὡς δέκα συλλογὲς ποιήματα, διηγήματα, ἡμερολόγια.

Μὲ τὴν ἀπελευθέρωση ἡ λογοτεχνικὴ παραγωγὴ γίνεται πιὸ ζωντανή, πιὸ ποικίλη. Οἱ παρτιζάνοι λογοτέχνες τυπώνουν τ' ἀνέκδοτα ἔργα τους καὶ γράφουν νέα. Οἱ λογοτέχνες ποὺχαν μείνει στὶς πόλεις δημοσιεύουν ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα γιὰ τὶς μέρες τῆς σκλαβιᾶς καὶ τὸν ἀγώνα τῆς λευτεριᾶς.

Ἂν ἀξιολογήσουμε ἀντικειμενικὰ ὅλην αὐτὴν τὴν ἐργασία θὰ ἰδοῦμε πὼς ἡ λογοτεχνία μας μένει πίσω ἀπὸ τὴ σημερινὴ πραγματικότητα χρονικά, ποσοτικὰ καὶ ποιοτικά· ὕστερεῖ καὶ σὲ ζωντάνια καὶ σὲ ἔκφραση. Κι' αὐτὸ γιατὶ ἡ λογοτεχνία δὲν διακλαδώνεται τόσο γρήγορα καὶ τόσο πλούσια ὅσο ἡ ζωή.

Ποιά εἶναι τὰ καθήκοντα κ' οἱ ὑποχρεώσεις τῶν γιουγκοσλαύων λογοτεχνῶν, οἱ ὑποκειμενικοὶ καὶ ἀντικειμενικοὶ ὅροι ἐργασίας καὶ ποιές οἱ δυνατότητες τῶν λογοτεχνῶν.

Ἡ λογοτεχνία μας πρέπει νὰ ἐκφράσει πλατειά, ζωντανὰ καλλιτεχνικὰ τὴ σύγχρονη ἱστορία τῆς Γιουγκοσλαυίας μὲ τοὺς δύσκολους καὶ ἔνδοξους σταθμοὺς της, τὴν κοινωνία της, τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Οἱ λογοτέχνες μας νὰ ξεχωρίσουν τὸ οὐσιῶδες καὶ τὸ ἐπουσιῶδες καὶ νὰ συνθέσουν σὲ ζωντανές, συγκεκριμένες, καλλιτεχνικὲς εἰκόνες τὸ ἱστορικὰ καὶ ἐθνικὰ οὐσιῶδες, τὸ ἀντιπροσωπευτικό, τὸ νέο, τὸ ἡρωϊκὸ νὰ δώσουν σὲ συνθετικὲς μορφές, τοὺς νέους ζωντανοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἥρωες καὶ τοὺς φοβιτσάρηδες νὰ ἐξηγήσουν πῶς γίνεται ὁ ἥρωας καὶ νὰ καταργήσουν τὸ θάνατο γιὰ κείνους ποὺ τὸν κατάργησαν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ πρέπει νὰ δώσοῦν τὴν εἰκόνα τοῦ καταχτητῆ, τὸν τύπο τοῦ προδότη - ἀντιδραστικοῦ, τὸν τύπο τοῦ φυγάδα - ραδιούργου τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἔπειτα ἡ λογοτεχνία πρέπει νὰ στραφεῖ πρὸς τὸ κοντινὸ καὶ ἀπώτερο παρελθὸν τῶν λαῶν τῆς Γιουγκοσλαυίας φωτίζοντάς το μὲ τὴν πεῖρα τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγώνα. Νὰ δώσει τὴν παλιὰ Γιουγκοσλαυία, τοὺς ταξικοὺς τῆς ἀγῶνες καὶ τὴν ἐθνικὴ καταπίεση. Ἐξ ἄλλου πρέπει νὰ δραματίζεται ἕνα καλύτερο μέλλον καὶ πρὸς αὐτὸ νὰ δείχνει στὸ λαὸ τὸ δρόμο.

Ἄλλη σπουδαία ὑποχρέωση τῆς λογοτεχνίας εἶναι νὰ διαπαιδαγωγεῖ τὸ λαὸ νὰ τὸν ὁπλίζει μὲ ἰδεολογικὰ ὅπλα ν' ἀναπτύσσει τὴν καλαισθησία του, ν' ἀνεβάζει τὶς ἀπαιτήσεις του, νὰ τὸν πλουτίζει μὲ νέες γνώσεις, μὲ νέες λογοτεχνικὲς μορφές, δείχνοντάς του τί πρέπει νὰ μὴν εἶναι. Κεῖνο ὅμως ποὺ χρειάζεται πρὶν ἀπ' ὅλα εἶναι νὰ διαπαιδαγωγηθοῦν οἱ λογοτέχνες γιὰ μιὰ ἐπίμονη κι' ἀκούραστη λογοτεχνικὴ ἐργασία. Πρέπει νὰ ἀναπτύξουμε ὅλα τὰ λογοτεχνικὰ εἴδη, κυριότερα ὅμως τὸ θέατρο καὶ τὴν κριτικὴ ποὺ ὕστεροῦμε.

Πρέπει ἐπίσης οἱ λογοτέχνες νὰ δίνουν ὁλόενα καὶ πιότερα πρωτότυπα παιδικὰ βιβλία, ζωντανά, ἁπλᾶ, φωτεινὰ ἀπὸ ἀλήθειες γιὰ τὴ φύση, τὸν κόσμο, τὸν ἄνθρωπο, τὴ ζωή, τὴν πατρίδα. Ἐπίσης χρειάζεται πιὸ τολμηρὴ σατυρικὴ καὶ χιουμοριστικὴ λογοτεχνία.

Σ' ὅλ' αὐτὰ τὰ καθήκοντα θὰ μπορέσουμε ν' ἀνταποκριθοῦμε δουλεύοντας τὴ ρεαλιστικὴ τέχνη καὶ παίρνοντας ὅ,τι καλύτερο ἔχει νὰ μᾶς δώσει ἡ ρωμαντικο - μαχητικὴ παράδοση.

Κι' ἄς ἔρθουμε τώρα στοὺς ὅρους τῆς συγγραφικῆς ἐργασίας. Πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς βελτιώνονται καθημερινά, ἀνάλογα μὲ τὴν πρόοδο τῆς ἀνοικοδόμησης. Ὁ λογοτέχνης κι' ἡ λογοτεχνία βρίσκονται σὲ περιωπή. Ἡ κυκλοφορία τῶν βιβλίων αὐξήθηκε σημαντικὰ σὲ σχέση μὲ τὴν προπολεμική: Τῶν κλασσικῶν 4 - 5 φορές, τῶν σύγχρονων τῆς πεζογραφίας 10 φορές, τῶν ποιητικῶν συλλογῶν 2 φορές.

Τὰ συγγραφικὰ δικαιώματα αὐξήθηκαν 3 - 7 φορές. Μὲ τὸν νόμο περὶ τῶν συγγραφικῶν δικαιωμάτων τὸ κράτος προστατεύει τὰ καλλιτεχνικὰ κ' ἐπιστημονικὰ ἔργα. Μὲ τὸν ἴδιο νόμο τὸ κράτος ἐκήρυξε ὡς ἰδιοκτησία τοῦ συνόλου τὰ λογοτεχνικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἔργα, οἱ συγγραφεῖς τῶν ὁποίων πέθαναν χωρὶς ἄμεσους κληρονόμους. 50 % τῶν καθαρῶν εἰσπράξεων πάνω στὰ ἔργα αὐτὰ τὸ κράτος τὰ δίνει στὸ Σύλλογο τῶν Γιουγκοσλαύων λογοτεχνῶν γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν πνευματικῶν ἐργατῶν. Ἡ ἄμεση κρατικὴ βοήθεια στὶς ἐκπολιτιστικὲς ὀργανώσεις, ἱδρύματα κτλ. ἦταν τὸν χρόνο αὐτὸ σημαντικὴ κι' ἀκόμη θὰ αὐξηθεῖ. Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς Γιουγκοσλαυίας γιὰ τὸ ἔτος 1939 - 40 προέβλεπε γιὰ καλλιτεχνικὲς ἐκθέσεις καὶ ἀγορὰ καλλιτεχνικῶν ἔργων, καλλιτεχνικοὺς καὶ λογοτεχνικοὺς διαγωνισμοὺς καὶ βραβεῖα, λογοτεχνικοὺς καὶ καλλιτεχνικοὺς συλλόγους καὶ γιὰ παροχὴ βοηθημάτων σὲ ἀρρώστους καὶ γέρους καλλιτέχνες καὶ λογοτέχνες μόνο 150.000 δηνάρια. Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς Νέας Γιουγκοσλαυίας τοῦ 1946 γιὰ τοὺς ἴδιους σκοποὺς προβλέπει 9.950.000 δηνάρια! Μόνο γιὰ λογοτεχνικὰ βραβεῖα στὸ 1945 ἔχει ὁρισθεῖ τὸ ποσὸν τῶν 1.150.000 δηναρίων.

Ἀπὸ ἄλλη πλευρὰ βέβαια οἱ ὅροι τῆς ἐργασίας τῶν λογοτεχνῶν δὲν βελτιώθηκαν κατὰ πολὺ σὲ σχέση μὲ τοὺς παλαιοὺς καὶ σήμερα οἱ λογοτέχνες εἶναι παραφορτωμένοι μὲ κρατικές, δημοσιογραφικὲς καὶ ἄλλες δουλειές. Οἱ ὑποκειμενικοὶ ὅροι ὅμως εἶναι ἀρκετὰ ἱκανοποιητικοί, γιατὶ ὑπάρχει μεγάλος ἀριθμὸς ἱκανῶν λογοτεχνῶν καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς βρίσκονται δημιουργοὶ πρώτης τάξεως.

ΔΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ ΤΟ ΚΥΝΗΓΗΤΟ

τοῦ Δημ. Σ. Λουκάτου

> *Ὁ λαὸς πλάθει μέσ' στὰ ὄνειρά του κόσμους καλύτερους ἀπὸ τοῦτον τὸν πεζὸ ὅπου ζεῖ καὶ βασανίζεται.*
>
> *Γιάννης Βλαχογιάννης*

Πλάθει καὶ ποθεῖ καὶ κυνηγάει τοὺς κόσμους αὐτοὺς μ' ὅποιον τρόπο μπορέσει. "Οσο κι' ἂν βλέπει νὰ περνοῦν τὰ χρόνια του «ἴδια πάντα κι' ἀπαράλλαχτα», ὅσο κι' ἂν ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογεῖ πὼς «κάθε πέρσι καὶ καλύτερα», κραιάει πάντα τὶς ἐλπίδες του γερὲς γιὰ τὰ μελλοντικά, καὶ κυνηγάει τὸ καλύτερο καὶ περιμένει...

Τοῦτες τὶς μέρες τῆς Καινούριας Χρονιᾶς, ποὺ ὅλα λές κι' ἀλλάζουνε μέσα στὴ Φύση ποὺ ὁ γέρος—Χρόνος σταματάει τὸ ῥῆμα του βαρὺς καὶ πιάνει Νιὸς ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὸ δρόμο τῆς ζωῆς· ποὺ οἱ μέρες μεγαλώνουνε χαρούμενα κι' οἱ νύχτες φέγγουν μαγικὰ· ποὺ ξαμολιοῦνται τὰ δαιμονικὰ καὶ τὰ λογῆς τελώνια πάνω στὴ γῆ· ποὺ ἀνοίγουν οἱ Οὐρανοὶ κ' ἀκούονται οἱ δέησες τῶν ἀνθρώπων· ποὺ οἱ Ἅγιοι κατεβαίνουν γλυκομίλητοι καὶ κουβεντιάζουν μὲ τὰ ξὰ σεους στάβλους τῶν χωριῶν, βρίσκει ὁ λαὸς τὴν ὥρα ν' ἀναζητήσει μυστικὰ τὴν Τύχη του, ν' ἀντικριστεῖ μαζί της νὰ τῆς ἀρπάξει τὸ χαμόγελο καὶ τὴν ἀγάπη, νὰ τονωθεῖ καὶ νὰ τραβήξει μ' ἄλλο κέφι τῆς ζωῆς του τὸ δρόμο.

Μοίρα καὶ Τύχη, δυὸ θεότητες τὸ ἴδιο σοβαρές, τὸ ἴδιο λατρεμένες ἀπὸ τὸ λαὸ μὲ φόβο καὶ μ' ἐλπίδα! Ἡ πρώτη ἔχει «ἀπὸ γεννησιμοῦ» κολλήσει πάνω μας καὶ μᾶς ἔχει γραψει τέτια ἢ τέτια τὴ ζωή. Μᾶς συντροφεύει σὰν ἀτμόσφαιρα, βαρύνει πάνω μας λὲς κληρονομημένη, μᾶς δένει μὲ τοὺς συνανθρώπους μας, μίζερα τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς καὶ κουραστικά:

Σὰν τὸν κατάδικο φονιὰ ἡ Μοίρα μου
[μὲ κρίνει
τοῦτον τὸν κόσμο νὰ χαρῶ μιὰν ὥρα
[δὲ μ' ἀφίνει.
(Κρητικό.)

Ἡ ἄλλη εἶναι μακρυὰ ἀπὸ μᾶς, μὰ εἶναι πλούσια καὶ χαρούμενη καὶ προσιτή, ἂν τὴ ζητήσουμε μ' ἐπιμονή, ἂν τὴν κυνηγήσουμε μὲ κόπο καὶ μ' ἐξυπνάδα.

Πῶς νὰ περάσω Ἀνατολή, πῶς νὰ
[περάσω Δύση
νὰ πᾶ νὰ βρῶ τὴν Τύχη μου νὰ μὲ
[παρηγορήσει.
(Κρητικό).

Ὁ λαός — χρόνια τώρα, μὲ τὴν παράδοση καὶ τὴ λαχτάρα — ἔχει μάθει καλὰ τὰ τερτίπια τοῦ κυνηγητοῦ τῆς Τύχης, τὰ μυστικὰ γιὰ τὸ κάλεσμα καὶ τὴ φιλία της. Κι' ἂν δὲν τὸ καταφέρει νὰ τὴ φέρει κοντά του ἀπὸ μονάχη της, βάνει σ' ἐνέργεια ἄλλους τρόπους μαγικούς, ποὺ τὴν κάνουν, λέει, θέλοντας καὶ μὴ νὰ τοῦ χαρίσει, ἔστω καὶ γιὰ μιὰ χρονιά, τὴν εὐτυχία. Τί τραγικό! Λές, κι' εἶναι τόσο ἁπλὸ τὸ ζήτημα!

Σηκώνει τὰ παιδιά της ἀπὸ τὰ χαράματα ἡ νοικοκυρά, τὰ πλένει, τὰ φρεσκαλλάζει, τὰ καμαρώνει πατρικὰ καὶ ῥοδοκόκκινα· νάναι καλὰ νὰ ξυπνᾶνε ἔτσι χαρούμενα καὶ γερὰ ὅλο τὸ χρόνο. Βάζει τὸ γιό του ὁ πατέρας νὰ δουλέψει ἀπὸ πρωΐ τὴν τέχνη του, ν' ἀνοίξει ἕνα βιβλίο νὰ διαβάσει λίγο· νὰ γίνει προκομένος μέσα στὴ χρονιά, ὄχι τεμπέλης κι' ἄπραγος δίχως γνώση. Ὁ κάθε νοικοκύρης σήμερα, ἔχει δὲν ἔχει, θὰ βάλει ὅλα του τὰ δυνατὰ νὰ τὰ βολέψει πλουσιοπάροχα, νὰ φᾶνε τὰ παιδιά του καὶ τὰ ζῶα ἄφθονα καὶ ἀχοντικά. Χαρούμενοι ὅλοι τους μπρὸς στ' ἀγαθά τους, πρέπει νὰ περάσουν τοῦτη τὴ «χρονιάρα» μέρα εὐχαριστημένοι. Δὲν πρέπει νὰ γκρινιάζουν, δὲν πρέπει νὰ πικραθοῦν, δὲν πρέπει νὰ πεινάσουν. Νὰ μὴ μελετήσουν κὰν τὶς λέξεις τὶς κακές,—φτώχεια, κρύο, φυλακή, ξυπολισιά, ψύλλοι, περονόσπορος, χτικιό, θανατικό — ποὺ ὅλον τὸν χρόνο τοὺς βασανίζουν. Σήμερα, μελετᾶνε μόνο τὸ καλό. Ποιός ξέρει! Μπορεῖ ἡ Τύχη νὰ ξεγελαστεῖ καὶ νὰ τὸ πάρει ἀπόφαση πῶς μπῆκε πιὰ στὸ σπίτι τους ἡ γειά κι' ἡ καλοπέραση.

Μὲ κάτι τέτια ἡ τύχη ξεπλανιέται σίγουρα, κι' ἔρχεται λὲς τραβηγμένη κοντά μας. Ἂς μὴ μᾶς κοίταξε τὰ χρόνια ποὺ περάσανε. Φέτος δὲ γίνεται· θὰ μᾶς γελάσει μ'ὅλη της τὴν καρδιά. Ὁ λαὸς πιστεύει πάντα στὸ καλὸ κ' εἶναι αἰσιόδοξος σὰ μικροπαίδι. Τί κι' ἂν ἡ φτώχεια κι' ἡ μιζέρια στρογγυλοκάθονται ἀξετόπιστες στὸ σπιτικό τους; Τί κι' ἂν οἱ πόλεμοι καὶ τὰ κυνηγητὰ ρημάζουν τὰ χωριὰ καὶ τὰ χωράφια του; Τί κι' ἂν ὁ θάνατος θερίζει ἀλύπητα κάθε χρόνο τόσους καὶ τόσους ἀπὸ κείνους ποὺ τοὺς ἔκαμαν «καλὸ παδαρικό», ποὺ τοὺς εὐχηθήκαν «καλὴ χρονιά», ποὺ οἱ ἴδιοι δὲν παράλειψαν κανένα ἀπὸ τὰ πρέπει τῆς προχριστιανικῆς παράδοσης καὶ τῆς συνήθειας! Ὁ λαὸς δὲ θέλει νὰ προσέχει τοῦτες τὶς ἀναποδιές· κι' ἂν τὶς σκεφτεῖ, τὶς γράφει στὸ παθητικὸ τοῦ χρόνου ποὺ' φυγε τοῦ «γρουσουζεμένου» κι' «ἀγύριστου», ἢ τὶς ἀποδίνει στὴ βούληση τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Τύχη μου μ' ἐνείρευψε νὰ μὴν
[τζῆ καταροῦμαι,
γιατὶ μοῦ τάδωκε ὁ Θεός, κιἄς μὴν
[παραπονοῦμαι,
(Κρητικό).

Ὁ "Αη-Βασίλης ποτὲ δὲν ἔρχεται κατοσφῆς καὶ φτωχικός. Κρατάει ἕνα σωρὸ καλούδια στὰ χέρια του, κι' εἶναι σ' ὅλα του καρποφόρος καὶ βλαστερός:

Καὶ τὸ ραβδί του ἤτουν ξερό, χλωροὺς
[βλαστοὺς ἐπέτα,
κι' ἐπάνου ἀφ' τσοῦ χλωροὺς βλαστοὺς
[τουλάκια κελαηδοῦσαν.
(Ζακυθινό).

Γι' αὐτό, κι' ἂν τοῦ ζητήσουμε νὰ μᾶς βοηθήσει στὸ κυνηγητὸ τῆς Τύχης, δὲ θὰ μᾶς ἀρνηθεῖ:

"Αη-Βασίλη ἀγαθέ,
προπολειτούσυησε καλέ,
ἀνέβα στὴν ἔρημο,
κατέβα στὴν ἔρημο,
ἐκεῖ ναι οἱ μοῖρες τῶν Μοιρῶν·
λούζονται, χτενίζονται,
λουτροκοπανίζονται.
"Αν εἶναι κι' ἡ δική μου Μοίρα,
νὰ μὴ λουστεῖ νὰ μὴ σταθεῖ
νὰ μὴ λουτροκοπανιστεῖ.
"Αν στέκεται, νὰ περπατεῖ,
ἂν κάθεται νὰ γάνει,
νὰ σκίσει ὄρη καὶ βουνὰ
νὰ ρτει νὰ μὲ μοιράνει.»
(Ποντιακό.)

* * *

Γύρω στὰ πλούτη, στὴν ὑγειά καὶ στὸν ἔρωτα—τρία ἀγαθὰ ποὺ δὲν τὰ χάρηκε πλατιὰ ὁ λαός—στρέφονται τοῦτες τὶς μέρες οἱ εὐχὲς κι' ἐλπίδες του. Τὰ κυνηγάει μέρα νύχτα, μήπως προφτάσει νὰ πετύχει ἕνα κομμάτι τους, τὸ πρῶτο, τὸ ἀρχικό, ποὺ θὰ τοῦ φέρει σίγουρα καὶ τὴ σειρὰ ἀπὸ τ' ἄλλα. Τὰ κυνηγάει στὰ παιγνίδια καὶ στὶς τράπουλες, στὰ συναπαντήματα καὶ στὰ ποδαρικά, στὰ ξόρκια καὶ στὰ μαντέματα, στ' ἀγαποβόταινα καὶ στοὺς κληδόνους.

Τὸ φλουρὶ ποὺ θὰ κρύψουμε μέσα στὴν πίτα τῆς πρωτοχρονιᾶς, θᾶναι στὰ χέρια τῆς Τύχης τὸ πιὸ λαμπερὸ σημάδι γιὰ νὰ δεῖξει τὴν προτίμησή της. Ὁ «τυχερός» θᾶναι ἀληθινὰ πολὺ καλότυχος, ἀφοῦ θὰ ἔχει τὸ κέφι ἀνεπιφύλαχτο, νὰ ξαναρχίσει τὴ ζωή του μὲ προσδοκίες. Τὸ κέρδισμα στὰ χαρτιὰ θᾶναι τὸ πιὸ φιλικὸ πρῶτο δῶρο, ἀφοῦ πλούσια τὴ θέλουμε πάντα τὴν Τύχη μας νἄρχεται:

Καὶ πές της νὰ ρτει
κι' ἄδεια νὰ μὴν ἔρτει.
Νάρτει φορτωμένη ἄσπρα, κόκκινα,
καὶ χρυσὰ βενέτικα».
(Κυπριακό).

Τὰ κορίτσια πάλι ποθοπλάνταχτα, μὰ καὶ μαραζωμένα ἀπ' τὴν ἀπαντοχή, ρωτᾶνε, ὅλο ρωτᾶνε τὸν Καθρέφτη καὶ τὸν Ἀέρα καὶ τὴ φωτιὰ καὶ τὸ Λιόφυλλο καὶ τ' Ὄνειρο καὶ τὴν Κουλούρα γιὰ τὸν ἀγαπημένο τους:

Πάτξε καὶ φανέρωσε
καὶ σταυριδοκόλησε, ἂν μ' ἀγαπᾶ.
(Κυπριακό).

* * *

Ὁ ἴδιος ἀνθρώπινος καημός, ποὺ γέννησε παντοῦ καὶ πάντα στοὺς λαοὺς τὶς πιὸ πολλὲς συνήθειες ὁ πόθος μιᾶς καλύτερης ζωῆς, ὁ φόβος τοῦ ἀγνώστου, ἡ ἀνάγκη κάποιας ἀλλαγῆς, ἡ ἐλπίδα κι' ἡ πίστη γιὰ τὸ καλύτερο — κυβερνάει καὶ τοῦτες τὶς μέρες κάθε πίστη, κάθε πρόληψη, κάθε πράξη καὶ ἔθιμο καὶ τοῦ δικοῦ μας λαοῦ. Μὰ ἡ Τύχη εἶναι θεότητα αὐστηρή· καὶ θέλει ἐπ' τὸν καθένα γιὰ τὸ κάθε αἴτημα, ξεχωριστὴ ἐδυμοτυπία:

— «Τὴν πίτα ποὺ θὰ φτιάξεις γιὰ τὸ σπίτι σου, πρέπει τ' ἀλάτι νἄναι ἀπ' τὸ γιαλό, τ' ἀλεύρι πρωταλεσμένο. Θὰ τὴν σταυρώσεις τρεῖς φορὲς πρὶν τὴ ζυμώσεις, κ' ὅσο φτιάχνεται καὶ ψήνεται, κακὸ δὲ θἄβγει ἀπὸ τὸ στόμα σου. Καὶ σὰν τὴν ἑτοιμάσης, θὰ τὴν βάλεις μέσα σ' ἕνα πιάτο κάτασπρο, ρίχνοντας στάρι γύρω. Καὶ στὸ στάρι μέσα θὰ στήσεις ἕνα κερὶ ἀναμένο κι' ἕνα μπουχάλι κρασί. Κι' ὅλα ἔτσι μαζί, θὰ τ' ἀπιθώσεις στὴ δεξιὰ γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ, νὰ ξενυχτήσουν. Θὰ περάσει ὁ "Αη-Βασίλης ἀπὸ κεῖ καὶ θὰ σοῦ τὴ βλογήσει μαζὶ μὲ τὸ σπίτι».

(Κυπριακό).

— «Κι' ἐσὺ κορίτσι, ποὺ θέλεις νὰ ὀνειρευτεῖς στὸν ὕπνο σου ἂν θὰ πάρεις πλούσιον ἄντρα ἢ φτωχό, κρύψε κρυφά, χωρὶς κανένας νὰ σὲ δεῖ, τὴν πρώτη σου μπουκιὰ ἀπὸ τὴ βασιλόπιτα τοῦ τραπεζιοῦ. Καὶ σὰν κλειστεῖς μονάχη σου στὴν κάμαρά σου, ἄλειψέ τηνε μὲ μέλι καὶ μὲ βούτυρο, ἀνοῖξε τὸ παράθυρο ποὺ βλέπει κατὰ τὸ Βοριᾶ, καὶ στάσου ἐκεῖ τὴν ὥρα τὰ μεσάνυχτα, καὶ πές:

"Ω Γενάρη, Καλαντάρη, καὶ καλὰ κα-
[λαντισμένε,
ἐκεῖ στὴ Γέννα ποὺ θὰ πᾶς, κι' ἐκεῖ
[ποὺ θὰ γυρίσεις
ἐκεῖ 'ναι οἱ Μοῖρες τῶν Μοιρῶν καὶ
[ἡ δική μου Μοῖρα
ἂν εἶναι πλούσια καὶ καλή πές της
[νὰ ρθεῖ νὰ μ' εὕρει,
ἂν εἶναι καὶ πενιάφτωχη, πάλι ναρθεῖ
[νὰ μ' εὕρει.

Κοιμήσου ὕστερα, μὲ τὴ μπουκιὰ ἀφημένη στὸ παράθυρο, καὶ θὰ δεῖς στὸν ὕπνο σου αὐτὸ ποὺ εὐχήθηκες».

(Ἀθηναϊκο).

—"Αν θέλει κι' ὁ μαγαζάτορας νὰ πᾶνε ὁλοχρονὶς καλὰ οἱ δουλιές του ἄς ἀνοίξει ἀπὸ πρωΐ τὸ μαγαζί του, ἔτοιμο καὶ καθαρό, κι' ἄς περιμένει τὸν πελάτη δίχως νὰ κοιτάει κατὰ τὴν πόρτα. Καὶ τὰ πρῶτα λεφτὰ ποὺ θὰ πάρει, ἄς τὰ περάσει τρεῖς φορὲς ἀπὸ τὰ γένεια του, λέγοντας εὐχές. Κι' ὕστερα ἄς δεχτεῖ τὸν κόσμο πρόσχαρα, ἄς κερνάει ὅλους πλουσιοπάροχα καὶ δίχως πληρωμή».

(Ποντιακό).

"Ολα καλωσυνεύουν σήμερα, ὅλοι ἀγαπιοῦνται, ὅλοι ξεχνᾶνε τὶς κακίες καὶ τὶς ἔχθρητες τῆς περασμένης χρονιᾶς. Δὲν θέλει δὰ καὶ πολὺ ὁ λαός μας ν'ἀγαπήσει καὶ νὰ γίνει καλὸς μὲ τοὺς συγχωριανούς του. Τὰ παηγγύρια καὶ τὰ γλέντια του ἤτανε πάντα ἀφορμὲς γιὰ μόνιασμα. Σπάνια, κι'ἀπὸ ξένα ἐμπό

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΕΡΤΣΕΤΗΣ

Ο ΦΙΛΟΣ ΤΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΤΟΥ

ΤΑΣΟΥ ΒΟΥΡΝΑ

ΜΙΑ ἀπὸ τὶς πιὸ ὁλοκληρωμένες φυσιογνωμίες, ποὺ γεμίζουν μὲ τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ τους αἴγλη τὰ πρῶτα πενῆντα χρόνια τοῦ ἐλεύθερου ἐθνικοῦ μας βίου, εἶναι χωρὶς ἄλλο καὶ ὁ ζακυνθινὸς λόγιος, ποιητὴς καὶ ἀγωνιστὴς Γεώργιος Τερτσέτης.

Γεννημένος στὴν αὐγὴ τοῦ δέκατου ἔνατου αἰώνα (1800), ἐποχὴ ποὺ ἔρχονται νὰ πραγματωθοῦν σὲ πανευρωπαϊκὴ κλίμακα οἱ ἐθνικοαπελευθερωτικὲς ἐξορμήσεις, ποὺ προπαρασκευάστηκαν μέσα στὸ καμίνι τοῦ φλογεροῦ 18ου αἰώνα—τοῦ αἰώνα ποὺ στάθηκε ἡ ἀφετηρία τῶν ἐθνικῶν σχηματισμῶν στὴ Βαλκανικὴ — γεννημένος καὶ ἀναθρεμένος στὸ προοδευτικό, στὸ περισσότερο «εὐρωπαϊκὸ» κλίμα τῆς Ἑπτάνησος, στάθηκε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ ἕνας συνεπὴς καὶ φλογερὸς κήρυκας τῶν προοδευτικῶν δημοκρατικῶν ἰδεωδῶν, ποὺ ἐκφράζονταν πρὶν ἀπὸ τὸ μεγάλο ἐθνικὸ ξεσηκωμὸ μὲ τὰ χαρούμενα λαϊκὰ ἐθνικοαπελευθερωτικὰ προμηνύματα, μὲ τὸ σταθερὸ προσανατολισμὸ στὸ πνεῦμα, τὸ νόημα καὶ τὶς κατευθύνσεις τῆς μεγάλης Γαλλικῆς Ἐπανάστασης, ποὺ ἐκφράζονταν τέλος μὲ τὴν ἐπανάσταση ποὺ τόσο ἔντονα πάλλονταν στὰ κηρύγματα τῶν πρώτων ἐθνοσυνελεύσεων' μὲ τὴν προσήλωση σὲ κάθε τί ποὺ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸ λαό, ποὺ πλάθεται ἀπὸ τὸ λαό, ξαναγυρίζει σ' αὐτὸν καὶ γίνεται στοιχεῖο δημιουργικὸ γιὰ τὴν προκοπή του.

Τὶς σπουδές του ὁ Τερτσέτης τὶς συμπληρώνει στὰ Ἰταλικὰ πανεπιστήμια τῆς Μπολώνιας καὶ τῆς Πάδοβας. Ἐκεῖ, μέσα στὸ ἀνήσυχο καὶ δημιουργικὸ ἐθνικὸ ἐργαστήρι τῆς Ἰταλίας, ὅπου σφριγοῦσαν καὶ πάλλονταν οἱ καινούριες ἰδέες τοῦ ἔθνους, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημοκρατίας, ἐκφρασμένες σ' ἕναν ἔντονο ἐθνικοαπελευθερωτικό, ἐθνικοενωτικὸ καὶ ἀντιδυναστικὸν ἀγώνα, μέσα στὸ περιβάλλον τοῦ ρομαντικοῦ ἐπαναστατισμοῦ, τοῦ συνωμοτισμοῦ τῶν μυστικῶν πατριωτικῶν ὀργανώσεων, τῶν ἑ τ α ι ρ ι ῶ ν ὅπως τὶς ἔλεγαν τότε, ὁ Τερτσέτης σπουδάζει νομικά, ἀλλὰ καὶ πλάθεται ἰδεολογικὰ καὶ πολιτικά. Γυρίζει στὴν πατρίδα, γίνεται φιλικός, ἀγωνίζεται γιὰ τὴ λευτεριὰ στὸ Μοριά. Ὁ Καποδίστριας τὸν κάνει καθηγητὴ στὴ Σχολὴ Εὐελπίδων τοῦ Ἀναπλιοῦ.

Σὰ δάσκαλος ἦταν φωτισμένη καὶ δημιουργικὴ μορφή. Καλύτερα ἀπὸ κάθε ἀξιολόγηση ἡ τοποθέτηση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ του ἔργου, μιλάει τὸ παρακάτω ἀπόσμασμα ἑνὸς λόγου του, ὅπου διηγεῖται ἕνα ἀνέκδοτο τοῦ καθηγητικοῦ του βίου:

«...Μὴ νομίσετε ὅτι ἡ παράδοσίς μου ἦταν εἶδος ἡμερολογίου, ὄχι· ἂν καλὰ ἡ κακά, τώρα πρᾶγμα ἀπερασμένο. Ἀφοῦ διηγόμουν τὰ κυριότερα τῶν συμβάντων, μετάφραζα εἰς τοὺς νέους δημηγορίας εἴτε ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον εἴτε ἀπὸ τὸν Θουκυδίδην. Εἰς ἐκείνους τοὺς λόγους ξανοίγαιμε καλύτερα τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος παρὰ εἰς τὰ διηγήματα καὶ μιὰ φορὰ μοῦ πέρασε φαντασία νὰ μεταφράσω εἰς τοὺς μαθητάς μου ἕνα διάλογον τοῦ Πλάτωνος, ὄχι ἀπὸ τοὺς φιλοσοφικούς, θὰ ἦταν κόκκαλο σκληρὸ δι' ἐμὲ καὶ διὰ τοὺς μαθητάς μου, ἀλλὰ ἕνα εὐκολονόητον, δραματικὸν καὶ ἔρριξα τὸ βλέμμα εἰς τὸν διάλογον τοῦ Κρίτωνος. Εἴμαστε, κύριοι, ὡς σᾶς προεῖπα, εἰς τὸ ἔτος 1832... Εἴδαμε ἐμφυλίους πολέμους, ἀκούσαμε πολιτείαις κατεστραμμέναις ἀπὸ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς τοῦ ἔθνους· εἴδα τοὺς ναύτας τοὺς Ἄγγλους τῶν πολεμικῶν πλοίων ν' ἀνεβαίνουν εἰς τὸ Παλαμίδι φρουρὰ τοῦ... Ἡ παράδοσίς μου ἐγίνετο κατὰ ταῖς ἕξη τὸ ἑσπέρας, ἡμέρα μεγάλη, καλοκαῖρι. Ἀνοιξα λοιπὸν τὸ βιβλίον καὶ ἀνεγίγνωσκα τὸν διάλογον ἀγάλια, ἀγάλια. Ἐπρόσεχαν, Βαροῦν αἱ ἑπτά, θέλω νὰ φύγω, ἐσώθη ἡ ὥρα μου. Μὲ παρακαλοῦν νὰ τελειώσω, ἀκολουθῶ, πέρασε ἕνα τέταρτο, θέλω νὰ φύγω, πάλιν μὲ παρακαλοῦν, στέργω. Ἄρχισε καὶ σκοτίδιαζε, θέλω νὰ φύγω—δὲν μπορῶ νὰ ἐξακολουθήσω, δὲν βλέπω, ἔχετε γειά—κλεῖω τὸ βιβλίο· εἶδα τρεῖς τέσσερους νέους βιαστικὰ νὰ φεύγουν· αὐτοὶ ἐπείνασαν εἶπα· κλεῖω τὸ βιβλίο, ἀφήνω τὸ τραπέζι, φθάνω εἰς τὴν θύραν νὰ εὔγω, ἡ αἴθουσα μεγάλη· βλέπω καὶ ἔτρεχαν πρὸς τὴν θύραν ἀπ' ἔξω δύο νέοι μὲ κεριὰ ἀναμμένα, καθὼς ἐν ταῖς λαμπαδοφορίαις τῶν Ἀθηναίων, μὲ σταματοῦν, νὰ ἐπιστρέψω, νὰ μοῦ φέξουν, νὰ τελειώσω· ἐπίστρεψα μὲ τὰ κεριά... μοῦ ἔφεξαν καὶ ἐτελείωσα τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ διαλόγου, βαθειὰ μεσάνυχτα...» (1).

Στὰ 1833 γίνεται δικαστής. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀντρίκια στάση του καὶ ἡ ἄρνησή του, μαζὺ μὲ τὸν Πρόεδρο τοῦ δικαστηρίου Α. Πολυζωΐδη, νὰ συνεργήσει στὴν καταδίκη τοῦ πολυδοξασμένου Γέρου τοῦ Μοριᾶ, ποὺ ἡ ἐπαίσχυντη βαβαροκρατία μὲ τὴ συνεργία τῶν ντόπιων ὀργάνων της κ' ἐνὸς ἄγγλου, τοῦ εἰσαγγελέα Ἐδ. Μάσσον, τὸν ἔστειλαν σιδεροδεμένο νὰ δικαστεῖ γιὰ ἔσχατη προδοσία. Ὁ Τερτσέτης μὲ τὸν Πολυζωΐδη στάθηκαν ἀκλόνητοι μποστὰ στὴν ξενικὴ τρομοκρατία κι' ἀρνήθηκαν νὰ καταδικάσουν τὴ ζωντανὴ δόξα τοῦ ἔθνους. Αὐτὸ κόντεψε νὰ τοὺς στοιχίσει τὰ κεφάλια τους, ὅμως οἱ δυὸ τίμιοι δικαστὲς ἀδιαφόρησαν καὶ κατάγγειλαν ἀνοικτὰ τὰ ὄργανα τῆς Ἀντιβασιλείας, τὸ Σχοινᾶ, τότε ὑπουργὸ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τὸ λυσσαλέο Ἄγγλο Μάσσον. Στὴν περίφημη «Ἀπολογία» του, ποὺ εἶδε τὸ φῶς τὸ 1835 ὁ Τερτσέτης γράφει: «...Πόσον διαφέρετε (θὰ τοὺς ἔλεγε ἡ πατρίδα ἂν συμφωνοῦσαν στὴν καταδίκη τοῦ Γέρου) ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ τέκνα μου τὰ ὁποῖα ἔλυωσαν εὐχαρίστως σὰν τὸ κερὶ διὰ ἐμὲ εἰς ταῖς σούβλαις τοῦ ἐχθροῦ ἢ τὸν τόπον ποὺ 'χαν πιάσει στὰ ζῶντά τους εἰς τὴν μάχην, τὸν φυλάττουν ἀκόμη κόκκαλα λευκὰ καὶ ἄταφα» (2). Καὶ συνεχίζει μὲ τοῦτα τὰ ὑπέροχα, ἀληθινὰ ράπισμα στὰ μοῦτρα κάθε δικαστῆ—καὶ τότε καὶ τώρα—ποὺ δὲ στέκεται στὸ ὕψος του:

«... Ὁ ἐθνισμός μας, ὦ Ἐπίτροπε, εἶναι θεμελιωμένος εἰς τὰ αἵματα 800.000 Ἑλλήνων φονευμένων εἰς τὸν ἀγώνα· καὶ δὲν ἦτον θέλημα θεοῦ ἡμεῖς εἰς τὴν 26 Μαΐου νὰ φθάσωμεν εἰς τόσην ἀναισθησίαν, ὥστε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν λατρείαν τοῦ ἐθνισμοῦ ἀπὸ τὰ σπλάχνα μας ἡ ἐπωμίδα τοῦ Ὑπουργοῦ...» (3).

***

ΕΝΑΣ ἀπὸ τοὺς πιὸ στοργικοὺς βιογράφους τοῦ Γ. Τερτσέτη, ὁ Ἄγγελος Βλάχος, ποὺ ἡ νεοελληνικὴ πνευματικὴ παράδοση τοῦ χρωστᾶ χωρὶς ἄλλο πολλά, βλέπει σ' αὐτὸν πρῶτα ἀπ' ὅλα τὸν ποιητή: Ἦταν «ἀληθῶς καὶ κατ' ἐξοχὴν ποιητὴς ὁ Γ. Τ. καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν ταῖς οἱαισδήποτε παραγωγαῖς τοῦ καλάμου του, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ ἔτι τῇς καθ' ἡμέραν βίῳ». Πραγματικὰ ὁ Τερτσέτης ἦταν ἕνας ποιητὴς ποὺ ἄφησε φωτεινὰ χνάρια στὸ πέρασμά του μέσα στὴ λογοτεχνία μας μὲ τὰ ἔργα του «Τὸ φίλημα, δοκίμιο ἐθνικῆς ποιήσεως», «Ἀπλῆ γλῶσσα» μὲ τὸ περιοδικό του ὁ «Ρήγας» κλπ. Ἀλλὰ δὲ σταματοῦσε μόνο ὡς ἐκεῖ. Γι' αὐτὸ θᾶταν λάθος νὰ ζητοῦμε στὸν Τερτσέτη μόνο τὸν εὐαίσθητο ἄνθρωπο, τὸ λόγιο ποὺ μὲ μοναδικὸ ἐφόδιο τὸ συναίσθημα καὶ ἐκφραστικὸ μέσο τὴν ποίηση μάχονταν στὸ στίβο τοῦ πολυτάραχου 18ο' αἰώνα.

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὸν ἄνθρωπο, τὴ ζωή του, τὴ δράση του καὶ τὸ ἔργο του, πρέπει πρὶν ἀπ' ὅλα νὰ τὸν δοῦμε σὰν ἠ θ ι κ ὴ φ υ σ ι ο γ ν ω μ ί α, νὰ κατανοήσουμε τὴν κοσμοθεωρία του, τὴν ἰδεολογική του τοποθέτηση ποὺ εἶναι οἱ σωστὲς ἀφετηρίες γιὰ τὴν ἀξιολόγηση τῆς προσωπικότητάς του καὶ τῆς δράσης τους μέσα στὸ δοσμένο κοινωνικὸ περίγυρο τῆς ἐποχῆς του.

Ὅπως σημειώσαμε καὶ παραπάνω ὁ 18ος καὶ 19ος αἰώνας στάθηκαν τὸ φλογερὸ καμίνι ποὺ στὴν πορεία τους σφυρηλατήθηκε μιὰ ὁλόκληρη ἱστορικὴ ἐποχὴ γιὰ τὴν Εὐρώπη καὶ πιὸ εἰδικὰ γιὰ τὰ Βαλκάνια, ἐποχὴ ποὺ μὲ τὸ ὁρίμασμα τῶν ἀντικειμενικῶν πολιτικο-οἰκονομικῶν συνθηκῶν, δρθώθηκαν στὸ ἱστορικὸ προσκήνιο οἱ ἐθνικοὶ σχηματισμοί. Μέσα ἀπὸ τὴ βασανιστικὴ καὶ δημιουργικὴ τούτη πορεία, ξεπετάχτηκαν πύρινοι ἀγωνιστές, φορεῖς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἰδεολογίας τῆς ἐποχῆς τους,—τῆς δημοκρατικῆς ἰδεολογίας—στρατιῶτες τῶν ἀτομικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν καὶ κήρυκες τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων. Οἱ μαχητὲς τοῦτοι, προσανατολισμένοι στὸ ἰδανικὸ τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, ἔγιναν ὄχι μόνον φορεῖς ἰδεῶν, ἀλλὰ καὶ βαθύτατοι κοινωνικοὶ ἀναμορφωτές, ποὺ ἔφεραν στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἀνάπτυξαν παραπέρα τὶς δημιουργικὲς ἀρετὲς τοῦ λαοῦ, σὰ συντελεστὴ καὶ οἰκοδόμου πολιτισμοῦ. Ἕνας τέτοιος θερμὸς κήρυκας ἐθνικοαπελευθερωτικῶν καὶ δημοκρατικῶν ἰδανικῶν, συνεπής, ἀκλόνητος, ἀγωνιστικός, τέκνο τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς του, στάθηκε κι' ὁ Γεώργιος Τερτσέτης.

Ἡ δημοκρατική του συνείδηση, τὸν ἔφερε, ἀγωνιστὴν αὐτόν, πολὺ κοντὰ στοὺς δημιουργοὺς τοῦ ἔπους τοῦ 21, τοὺς ἀγωνιστές. Τοὺς πρόσεξε, ἦρθε κοντά τους μὲ ἀγάπη, τοὺς μίλησε μὲ τὴ γλώσσα τους:

«Ζητῶ συγγνώμη—θὰ πεῖ μετὰ πολλὰ χρόνια στοὺς ἀκροατές του σὲ κάποιο λόγο του—ἂν ἀκούσετε νὰ ὁμιλῶ πάντοτε ὡς καὶ ἄλλοτε τὴν παλαιϊκὴν γλῶσσαν τῶν γερόντων..... τῶν γερόντων τοῦ ἀγῶνος, συγχωρήσετέ με νὰ εἰπῶ· μὲ ἐκείνους ἔζησα, τὴν γλῶσσαν τους ὁμιλῶ, δὲν ἐντρέπομαι· εἶχαν γλῶσσαν καὶ γνῶσιν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔστησαν τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας...» (3).

Τὸ ἔθνος θὰ χρωστάει στὸ Γ. Τερτσέτη αἰώνια εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ ὅ,τι μᾶς παράδωσε—ἀκατάλυτο ἐθνικὸ κτῆμα—τὰ ἀπομνημονεύματα ἀγωνιστῶν καὶ δὲν ἔλλειψε στιγμή, ἐνόσο ζοῦσε, νὰ παρακινεῖ ὅλους ὅσοι πῆραν μέρος στὸν ἀγώνα νὰ γράψουν ἢ νὰ διηγηθοῦν σ' ἄλλους τὰ καθέκαστα γιὰ νὰ καταγραφοῦν καὶ νὰ γίνουν κτῆμα τοῦ λαοῦ. Καὶ δὲν ὑπάρχει συγκινητικότερο δεῖγμα μετριοφρονύνης καὶ ἀνιδιοτέλειας ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ δούλεψε: ἀντὶ—ὅπως θᾶκανε κάθε ἄλλη θερμασμένη κεφαλὴ τῶν «ἀπὸ καθέδρας» καθηγητάδων τῆς ἐποχῆς του—νὰ πιάσει καὶ νὰ γράψει τὶς ἀναμνήσεις τῶν ἀγωνιστῶν ἀνακατεύοντας τὸ ὑποκειμενικὸ καὶ λογιωτατίστικο στοιχεῖο τῆς τοτεσινῆς παράδοσης, σεμνὰ καὶ μὲ καταπληκτικὴ ἐπιστημονικὴ κατανόηση καὶ εὐσυνειδησία ξεχωριστή, ἔγραψε μόνο ὅσα ἄκουγε ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἀγωνιστῶν, ὑποσημαίνοντας καὶ διασώζοντας καὶ τὴ μιμικὴ καὶ τὶς χειρονομίες τοῦ Γέρου. Νὰ πῶς ὁ ἴδιος μιλεῖ γιὰ τὰ προβλήματα ποὺ συνάντησε στὴν καταγραφὴ τῶν ἀναμνήσεων τῶν ἀγωνιστῶν:

«Βούλομαι τώρα ν' ἀπαντήσω εἰς ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα νοερῶς ὁ ἀκροατὴς ἔκανε ἢ θὰ κάμει εἰς τὸν ἐκδότην:

Πρῶτον ἐρώτημα: Ἡ διήγησις τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ἔχει ἀλήθειαν, ἢ κάλλιο νὰ εἰποῦμε ἱστορικὴν τελειότητα; Δὲν τὸ βεβαιώνω, κυματίζομαι εἰς ἀμφιβολίαις, ἀλλὰ βεβαιώνω, ὅτι ἂν οἱ ἔνδοξοι συνάδελφοί μου, ὅσοι εὐφραίνουν ἀκόμα μὲ τὰ τίμια γηρατειά τους φίλους καὶ συμπολίτας, ἂν τὰ ἀνθηρὰ τέκνα ὀρφανεμένα γονέων ἀγωνιστῶν, ἂν ὁ νεότερος τῶν παλαιῶν καὶ παλαιός, στρατηγὸς Γενναῖος (ὁ γιὸς τοῦ Γέρου) θελήσουν νὰ θεραπεύσουν χάσματα ἱστορικὰ πολεμικοῦ ἀνδρός, ὄχι ἱστοριογράφου, θὰ οἰκοδομηθεῖ μνημεῖο λαμπρό, ὄχι πρὸς τέρψιν τῆς ἀκοῆς, ἀλλὰ πρὸς παντοτεινὴν ὠφέλειαν τῆς φυλῆς. Καμμία εὐεργεσία μεγαλήτερη εἰς τὸ γένος ὅσο διήγησις ἀληθινὴ τοῦ κινήματος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ ἔτος 1821» (4).

Ἡ καταγραφὴ τῶν ἀναμνήσεων τῶν ἀγωνιστῶν, στάθηκε γιὰ τὸν Τερτσέτη ἔργο ζωῆς. Ὁ Ἄγγελος Βλάχος μᾶς δίνει μιὰ γλαφυρὴ εἰκόνα τοῦ μόχθου του σ' αὐτὸν τὸν τομέα:

«Ἠγάπα δὲ ἰδίως καὶ ἐμελέτα καὶ ἀπεμνημόνευε τὰς εἴτε ἐν πεζῷ εἴτε ἐν ἐμμέτρῳ παραδόσεις τοῦ ποιητικοῦ τῆς Ἑλλάδος παρελθόντος, ἅς εὐλαβῶς διετήρει ἡ μνήμη τοῦ λαοῦ. Πολλάκις καθήμενος παρὰ τὴν φλιὰν ἁπλῆς χωρικῆς καλύβης, ἀπέναντι γηραιοῦ καὶ λησμονημένου λειψανου τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἠκροάζετο τοῦ συγκεκινημένου γέροντος ἀφηγουμένου ἡρωϊκήν τινα σελίδα τῆς χθεσινῆς ἱστορίας ἢ ψάλλοντος τὰ κατορθώματα ἀδουλώτου κλέφτου τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Οἴτης καὶ ἐδάκρυεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ βλέποντος δακρύοντα ἐκείνου τὰ ὄμματα καὶ ἀπεμνημόνευε τὸ ἀκρόαμα καὶ ἐμάνθανεν αὐτὸ ἐκ στήθους καὶ τὸ ἀντέγραφε μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς καρδίας του. Ἄλλοτε μεθ' ὑπομονῆς προσέχων εἰς τὰ φιλόμυθα καὶ χνοάζοντα χείλη γραίας τινὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ καρτερικῶς φέρων πᾶσαν αὐτῆς τὴν τερθρείαν καὶ πάσας τῆς μνήμης αὐτῆς τὰς παρεκβάσεις καὶ τὰ ὀλισθήματα, ἐτέρπετο μέχρι γοητείας ἐν τῇ ἀκροάσει παλαιοῦ τινος μύθου ἢ παραλογῆς στιχηρᾶς καὶ κατέγραφε καθ' ὑπαγόρευσιν ἐκείνης, μειδιώσης καὶ ξενιζομένης πρὸς τὸ θέαμα, τοὺς ὑποσκάζοντας στίχους της» (5).

Μόνος ὁ Τερτσέτης, χωρὶς καμμιὰ ἐπίσημη βοήθεια, χωρὶς κἀν τὴν ἠθικὴ ἐνίσχυση ἑνὸς δεκτικοῦ παριβάλλοντος, ρίχτηκε στὴν προσπάθεια γιὰ τὸ συμμάζεμα τῶν πηγῶν τοῦ 21 ἀπὸ τὰ χείλη τῶν δημιουργῶν του. Δὲν ἄφηνε εὐκαιρία ποὺ νὰ μὴ διαφωτίσει τὸ ἔθνος γιὰ τὴν τεράστια σημασία τῶν ἱστορικῶν τοῦ ἀγώνα. Πρῶτος καρπὸς τοῦ μόχθου του «ὑπομνήματα» τοῦ Γέρου τοῦ Μοριᾶ. Ὁ Γέρος ἔλεγε κι ὁ Τερτσέτης ἔγραφε: «εἰς δυὸ μῆνας ἐτελειώσαμεν» λέει ὁ ἴδιος. «Ὅσα εἶδεν, ὅσα ἤκουσε, ὅσα ἐνθυμεῖται ὁ μακαρίτης (ὁ Γέρος) μοῦ τὰ ἔλεγε καὶ ἐγὼ τὰ ἔγραφα τὸ ἔτος 1835». Μὲ τὰ «ὑπομνήματα» τοῦ Γέρου δὲν πλουτίστηκαν μόνο οἱ πηγὲς τῆς νεοελληνικῆς μας ἱστορίας· πλουτίστηκε καὶ ἡ λογοτεχνία μας μ' ἕνα δροσερό, καθαυτὸ λαϊκὸ ἀφήγημα, ἀντάξιο τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Μακρυγιάννη. Ὁ Τερτσέτης στὴ σταυροφορία του γιὰ τὶς πηγὲς τοῦ 21 εἶναι ἀκαταπόνητος, μιλάει, γράφει, παρακινεῖ ὅλους καὶ ὅπως μπορεῖ: «Ὅσες φορὲς μὲ βλέπεις—γράφει ὁ Φωτάκος στὸν πρόλογο τῶν ἀπομνημονευμάτων του ἀπευθυνόμενος στὸν Τερτσέτη—δὲν μὲ λέγεις τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀδιάκοπα μὲ παρακινεῖς νὰ βγάλω εἰς φῶς ὅσα γνωρίζω περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος εἶδα μὲ τὰ ὀμμάτια μου. Τὰ αὐτὰ μοῦ ἐπαναλαμβάνεις μὲ τὰ γράμματά σου. Αἱ πολλαί σου παρακινήσεις τέλος πάντων εἰσηκούσθησαν κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου...» (6).

Δέκα χρόνια ἀργότερα—τὸ 1868—ὁ Φωτάκος προλογίζοντας τὴν ἔκδοσή του τῆς βιογραφίας τοῦ Παπαφλέσσα, γράφει στὸν πρόλογο: «Πρὸς τὸν Κύριον Γεώργιον Τερτσέτην... Κακὸν πάθος δι' ἐμὲ ἔγινε καὶ μὲ λυπεῖ πολύ, διότι ἡ συλλογή μου, ἡ ἀφορῶσα τὴν Ἐπανάστασιν καὶ τὰ λοιπὰ κατ' αὐτὴν γεγονότα τῆς Πελοποννήσου μένουν εἰς τὸ σκότος καὶ ἀδημοσίευτα διὰ πολλὰ αἴτια. Πολλὴν ἐπιθυμίαν ἔχω ν' ἀνταμωνώμαστε ζῶντες· διότι ἀποδημοῦντες ἐδῶθεν, ἕνας ἐμπρὸς καὶ ἄλλος κατόπιν, εἶναι ἄδηλος ἡ ἀντάμωσίς μας...» (7).

Ὅλη τὴ δουλειὰ γιὰ τὴ διάσωση τῶν πηγῶν τοῦ ἀγώνα ὁ Τερτσέτης τὴν κάνει μεθοδικά, ἀκούραστα. Καταγράφει τὶς ἀναμνήσεις τῶν ἀγωνιστῶν Δήμου Τσέλιου, τοῦ Νικηταρᾶ, ποὺ εὐτύχησε νὰ τὶς βρεῖ καὶ νὰ τὶς ἐκδώσει ὁ σεβαστός μου δάσκαλος Νῖκος Βέης. Εἶναι μεγάλη ἀπώλεια, ἰδιαίτερα γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ποὺ δὲν προφτασε νὰ καταγράψει τὶς ἀναμνήσεις τοῦ Ἀνδρέα Ζαΐμη γιατὶ ὁ θάνατος πρόλαβε κι' ἄρπαξε τὸ Ζαΐμη στὰ 1840. Εἶχε τὸ χάρισμα λέει ὁ Τερτσέτης «νὰ ζωντανεύει πέτραις καὶ λιθάρια» καὶ «ἤθελε δοξασθῆ ὡς λογογράφος τεχνίτης ἱστορίας». Νὰ πῶς διηγήθηκε ὁ ἴδιος ὁ Τερτσέτης τὴν ἀτυχία του σ' ἕνα λόγο του στὰ 1852 σχετικὰ μὲ τ' ἀπομνημονεύματα τοῦ Ζαΐμη ποὺ δὲν ἐγράφτηκαν ποτέ: «Ἀνδὲν προσφέρω εἰς τὸ Ἔθνος Ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν συμβάντων ἀπὸ τὸν Ἀνδρέαν Ζαΐμην, κατὰ μέγα μέρος εἶναι λάθος μου, ἁμάρτημά μου. Εἴχαμε συμφωνήσει νὰ μοῦ ὑπαγορεύσῃ ὑπομνήματα, ἀλλὰ τοῦ εἶπα, ἄφησε νὰ λείψω τρεῖς μῆνες εἰς τὴν Εὐρώπη... Μάλιστα μοῦ εἶπε καὶ ὅταν ἐπιστρέψῃς θὰ κάμωμε δυὸ πράγματα, νὰ γράψωμε τὴν ἱστορίαν καὶ ἔπειτα νὰ σὲ πάρω νὰ πᾶμε μαζὺ εἰς τὴν Εὐρώπη. Ἐπῆγα, ἄργησα· ἔπειτα ἀπὸ ἑπτὰ χρόνους ἐπέστρεψα, ποῦ νὰ εὕρω τὸν Ἀνδρέα Ζαΐμη; ἐπῆγα εἰς τὸ κοιμητήριο τῶν Ἀθηνῶν κἂν νὰ ἴδω τὸν τάφο του, ἐσειριάνισα τὰ μνήματα, πουθενὰ τ' ὄνομά του· ὁ τάφος τοῦ Γέρου Κολοκοτρώνη εἶναι πολυτελέστερος, ἔχει δυὸ κεραμίδια, τοῦ Ἀνδρέα Ζαΐμη, μόνο τὰ χαλίκια τῆς γῆς...» (8).

ΕΙΝΑΙ φυσικὰ ἀδύνατο νὰ ὁλοκληρωθεῖ τὸ περίγραμμα μιᾶς τόσο σημαντικῆς φυσιογνωμίας σὰν τοῦ Γ. Τερτσέτη στὰ στενὰ αὐτὰ ὅρια. Ὅμως, χρέος μας πρὶν κλείσουμε τὶς λίγες τοῦτες γραμμὲς νὰ ὑπενθυμίσουμε καὶ τὴ γλωσσικὴ τοποθέτηση τοῦ Τερτσέτη: ἀνῆκε ὁλοκληρωτικὰ στὸ στρατόπεδο τοῦ δημοτικισμοῦ. ὅπως ἐκφραζότανε τότε, χωρὶς ποτὲ ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπ' αὐτό. Καὶ ἐπὶ 30 ὁλόκληρα χρόνια, ἀπὸ τὸ 1844 ὡς τὸ 1874 ἔτος τοῦ θανάτου του, μὲ τὴν ἰδιότητά του σὰ βιβλιοφύλακα τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, ἐκφωνοῦσε στὴν αἴθουσα τῆς βιβλιοθήκης κάθε 25 Μαρτίου τὸν πανηγυρικὸ τῆς ἡμέρας στὴν ἰδιότυπη καὶ ἐκφραστικὴ ἑφτανησιώτικη δημοτικὴ λαλιά του...

1. Γ. Τερτσέτη: Τι τὸ ὡραῖον τῆς Τέχνης, Ἀθῆναι 1858 σ. 23 κ.ἑ.

2. Ι Γ. Τερτσέτη: Ἀπολογία εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Α. Πολυζωΐδου κατηγορίαν κλπ. Ἀθῆναι 1835 δ. 8-9.

3. Γ. Τερτσέτη, Λόγος τῆς 25 Μαρτίου 1863. Ἀθῆναι 1863 σ. 1.

4. Ἐξακολούθησις τῶν προλεγομένων εἰς τὰ ὑπομνήματα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη Ἀθῆναι 1857 σ. 42 κ. ἑ.

5. Α. Βλάχου, Γ. Τερτσέτης. Παγνασσὸς Α' τεύχ. 3 σ' 164 κ. ἑ.

6. Φωτίου Χρυσανθοπούλου ἢ Φωτάκου Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, Ἀθήνησι 1858.

7. Φωτάκου, Βίος τοῦ Παπᾶ Φλέσσα κλπ. Ἀθῆναι 1868.

8. Γ. Τερτσέτη: Λόγοι ἐπὶ τῇ ΚΕ' Μαρτίου 1852 σ. 49 κ.ἑ.

ΚΑΛΑΝΤΑ

Ἤρθαμε στὸν ἀφέντη μας, τὸν πρῶτο ζευγηλάτη,
ἔχει ζευγάρια δράκοντας, ἀλέτρι σιδερένιο,
ἔχει χωράφια ἐκλεχτά, δρεπάνια ἀσημένια.
Δῶκε ὁ Χριστὸς κ' ἡ Παναγιὰ κι' ἀφέντης....
(ἐδῶ ἔλεγαν τὸν ἅγιο ποὺ εἶχε τ' ὄνομά του ὁ γεωργὸς)
καὶ γέμισαν τ' ἀμπάρια του καὶ γέμισ' ἡ αὐλή του,
καὶ κοσκινάει τὰ φλωριὰ καὶ πολιχνᾶ τὰ γρόσια,
Κι' ἀπ' τὰ πολυχνιτήρια του νὰ δώσ' κ' ἐμᾶς καμπόσα.
Καὶ τοῦ χρόνου!

Κάλαντα Ἄη Βασίλη ποὺ τἄλεγαν σὲ γεωργὸ Σαμακόβι Θράκης

Ἀρχιμηνιὰ κι' ἀρχιχρονιά, δὲν ἔχομε παρηγοριά,
κι' ἀρχὴ καλός μας χρόνος, ἐξωρίστηκεν ὁ κόσμος.
Κ' ἐκεῖ ποὺ ἦρθε ὁ Χριστός, ἦρθε Κεμαλικὸς στρατός,
μέσ' στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ μᾶς κάναν ἐξορία.
Καὶ ποῦ νὰ στήσωμε φωλιά – ὠσὰν τὰ ἔρημα πουλιά,
ὅλοι μᾶς κυνηγοῦνε καὶ δὲ θένε νὰ μᾶς δοῦνε.
Στὴν Πόλη, στὴν Ἁγιὰ Σοφιά, θὰ στήσωμε καμπάνες,
νὰ βγοῦν τὰ μισοφέγγαρα, νὰ στηριχτοῦν λαμπάδες,
νὰ βγοῦν οἱ Τοῦρκ' ἀπ' τὰ τζαμιά, νὰ φύγουν οἱ χοτζάδες,
ν' ἀρθοῦν τὰ Ἑλληνόπαιδα μὲ τοὺς πατριαρχάδες.
Τότε θἄχωμε ἐλπίδα πὼς θὰ πᾶμε στὴν πατρίδα.

Προσφυγικὰ κάλαντα ποὺ τραγουδιοῦνταν μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ κατασιροφὴ

Ταχυά, ταχυὰ νἀρχιμενιά, ταχυὰ νἀρχὴ τοῦ χρόνου,
ποὺ βγῆκε καὶ χαιρέτησε ὅλους τοὺς ζευγολάτες.
Τὸν πρῶτο ἀποὺ χαιρέτησε ἦντον Ἅγιος Βασίλης.
—Ἅγιε Βασίλη Δέσποτα, καλὸ Ζευγάρι νἔχεις.
Καλῶς τον τὸν ἀφέντη μας, καλὸς καὶ βλογημένος.
ὅπου τὸν βλόγησε ὁ Χριστὸς μὲ τὸ δεξιό του χέρι,
μὲ τὸ δεξιό, μὲ τὸ ζερβό, μὲ τὸ μαλαματένιο.
Κι' ἀκόμα δὲν τὸν ἤβρηκε τὸ μάνταλο ν' ἀνοίξει
νὰ μᾶ

Γ. ΓΕΩΡΓΑΔΑ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

ΠΩΛ ΛΑΝΖΕΒΕΝ 1872-1946

Ἀκόμα στ' αὐτιά μου παραμένουν τὰ λόγια, ποὺ εἶπε συσταίνοντάς με τὸν περασμένο Φλεβάρη στὴν Ἀκαδημία τὸν Ἐπιστημῶν στὸ Παρίσι σὲ μεικοὺς συναδέλφους Ἀκαδημαϊκούς:

«Ἡ Ἑλλάδα! Τί χρωστᾶμε σ' αὐτὴν! Αὐτὴ ποὺ μᾶς ἔμαθε τὴν Ἐθνική Ἀντίσταση».

Πὼλ Λανζεβέν!... Ὁ μεγάλος σοφός, ὁ μεγάλος δάσκαλος, ὁ μεγάλος πολίτης τῆς δημοκρατίας, ὁ μεγάλος ἄνθρωπος!...

Γεννήθηκε στὸ Παρίσι στὰ 1872. Μέτρια ἡ καταγωγή του, ὁ πατέρας του ἕνας ἀπὸ κείνους τοὺς Παρισινοὺς ἐργάτες, ποὺ ἀγαποῦν τὴ δουλειά τους καὶ φρόντιζαν νὰ τὴν κάνουν ὅσο μποροῦσαν πιὸ καλύτερα. Δημοκράτης ὡς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του. Ἡ μητέρα του ἀφοσιωμένη μέχρι θυσίας στὸ περιβάλλον τοῦ θαυμάσιου λαοῦ τοῦ Παρισιοῦ.

«Ὁ πατέρας μου»—ἔλεγε ὁ ἴδιος—«ποὺ διέκοψε τὶς σπουδές του στὰ 18 του χρόνια, μοῦ ἐνέπνευσε τὴν ἐπιθυμία τῆς γνώσης. Αὐτὸς καὶ ἡ μητέρα μου, ποὺ εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους τὴν πολιορκία καὶ τὴν αἱματοβαμένη καταστολὴ τῆς Κομμούνας, μοῦβαλαν στὴν καρδιά—μὲ τὶς διηγήσεις τους,—τὴ φρίκη τῆς βίας καὶ τὴν παράφορη ἐπιθυμία τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης».

Μαθητὴς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ὁ Πὼλ Λανζεβὲν συνέχισε τὶς πρῶτες ἀνώτερες σπουδές του στὴ Σχολὴ Λαβοναζιέ. Στὰ 1888 μπαίνει στὴ Σχολὴ τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας, ὅπου ὁ Καθ. Π. Κυρὶ ἐξασκεῖ ἀπάνω του συσιαστικὴ ἐπίδραση. Γιατὶ βγαίνοντας ἀπ' τὴ Σχολή, προκειμένου νὰ διαλέξει ἀνάμεσα στὴ βιομηχανία καὶ στὴν ἐπιστήμη συνδιασμένη μὲ τὴν ἐκπαίδευση, ὁ Λανζεβὲν διαλέγει τὴ δεύτερη.

Ἕνας ἀπ' τοὺς παληοὺς του δασκάλους—ξέροντας τὴν ἐξαιρετικὴ ἀριστοτεχνία του στὸ νὰ λύνει γρήγορα τὶς ἀσκήσεις τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς—τὸν παρακινεῖ νὰ δώσει ἐξετάσεις γιὰ νὰ μπεῖ στὴν Fc le normale superieure, ἀν καὶ ἀγνοοῦσε τὰ Λατινικά. Τιποτένιο ἐμπόδιο γιὰ ἕνα μυαλὸ σὰν τοῦ Πὼλ Λανζεβέν. Σὲ λίγους μῆνες τὸ ἐπερνάει· τὸν Ἰούλιο τοῦ 1893 μπαίνει ;ρῶτος στὴ Σχολή.

Μέσα στὴ σχολὴ συνδέεται μὲ στενὴ φιλία μὲ τὸν τότε ὑφηγητὴ—παρασκευαστὴ στὴ Σχολὴ Ἰάκ. Περρέν, ποὺ ἐργαζόταν τότε ἀπάνω στὸ θέμα τῆς ἐκφόρτωσης τῶν ἠλεκτρικῶν σωμάτων διὰ τῶν ἀκτίνων Ραϊντγκεν. Κι' ἀπ' αὐτὴ τὴ φιλία πολλὰ ἀποτελέσματα βγῆκαν πολύτιμα γιὰ τὴ Φυσική.

Μόλις βγῆκε ἀπ' τὴ Σχολὴ ἡ πόλη τοῦ Παρισιοῦ τοῦ δίνει μιὰ ὑποτροφία γιὰ ἕνα χρόνο γιὰ νὰ πάει στὸ ἐργαστήριο τοῦ Κάβεντις στὸ Καμπριτζ. Ἐκεῖ συνδέεται μὲ τοὺς διάσημους φυσικοὺς Σὲρ Τόμσον, τὸν Ραδεφὸρ καὶ τὸν Οὐίλσων. Ἡ παραμονή του στὸ ἐργαστήριο αὐτὸ εἶχε μιὰ βαθειὰ ἐπίδραση πάνω στὸν ἐπιστημονικὸ προσανατολισμὸ τοῦ Λανζεβέν.

Γυρίζοντας στὸ Παρίσι γίνεται δεκτὸς στὴ Σορβόννη πρῶτα σὰν παρασκευαστής.

Στὴν ἕδρα τῆς Φυσικῆς, κατόπιν σὰν ἐπιμελητής. Ἐκεῖ ἑτοιμάζει τὴ διδακτορική του διατριβή, ποὺ προκαλεῖ τὴν προσοχὴ τῶν φυσικῶν.

Στὰ 1902 ἀναπληρώνει τὸν καθηγητὴ Μασκὰρ στὸ Κολλέγιο τῆς Γαλλίας καὶ ὕστερ' ἀπ' τὸ θάνατό του καταλαμβάνει τὴ ἕδρα του.

Στὸ μεταξύ, τὸ τυχαίνει ἡ τιμὴ νὰ διαδεχτεῖ τὸ δάσκαλό του Πέτρο Κυρί, σὰν Καθηγητὴς στὴ Σχολὴ τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας. Τέλος στὰ 1905 γίνεται διευθυντὴς τῶν Σπουδῶν στὴν ἴδια Σχολὴ καὶ 20 χρόνια ἀργότερα παίρνει τὴ διεύθυνση τῆς μεγάλης αὐτῆς Σχολῆς, ὅπου πρωτάρχισε τὴν καρριέρα του.

***

Τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ Λανζεβὲν σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ ἐπιστημονικοῦ του βίου εἶναι τεράστιο καὶ δειχνει ὅλες τὶς ἰδιότητες ἑνὸς μεγάλου φυσικοῦ, ὄχι μονάχα θεωρητικοῦ, ποὺ ὑπολογίζει μὲ ἀξιοσημείωτη εὐκολία, μὰ κ' ἑνὸς πειραματιστοῦ ποὺ μπορεῖ νὰ ἐφευρίσκει νέα ὄργανα. Μᾶς δείχνει ἐπίσης τὸν ἐπιδέξιο ἐπιστήμονα ποὺ ξέρει νὰ ἐφαρμόζει στὰ πιὸ σπουδαῖα πρακτικὰ προβλήματα τὶς ἐργασίες καὶ τὰ πορίσματα τῆς καθαρῆς ἐπιστήμης.

Ἕνα μεγάλο μέρος ἀπ' τὶς πειραματικές του ἔρευνες ἀνήκει στὸν ἠλεχτρισμό, ποὺ ἦταν τὸ πεδίο ἔρευνας τῆς ἰδιαίτερής του ἀγάπης. Ἐρευνάει τὸν ἰονισμὸ τῶν ἀερίων κ' ἐκεῖ, χρησιμοποιώντας κατὰ νέο τρόπο τὸ ἠλεκτρόμετρο Τόμσον σὰν βαλιστικὸ τὸ τελειοποιεῖ. Μ' αὐτὴ του τὴν ἐργασία ἀνακαλύπτει τὰ «χοντρὰ ἰόντα» (gros ions), ποὺ βρίσκονται κανονικὰ στὴν ἀτμόσφαιρα. Κι' ἀπ' αὐτὸ καταλήγει σ' ἕνα πολὺ σημαντικὸ ἀποτέλεσμα γιὰ τὴ Φυσικὴ τῆς γῆς, ἐξηγώντας γιατὶ στὴν ἀτμόσφαιρά της παρατηροῦνται δύο εἴδη ἀπὸ σύννεφα χωρισμένα ἀπὸ διαφορὲς ὕψους πολλῶν χιλιομέτρων.

Οἱ ἐργασίες του στὸ μαγνητισμὸ (1905) ἔγιναν ἀμέσως κλασσικές. Ἐχτὸς ἀπὸ πολλὰ ἄλλα συμπεράσματα ὁ Λανζεβὲν ἔδειξε μὲ τὶς ἐργασίες του αὐτὲς πὼς ὅλα τὰ ἄτομα περιέχουν ἠλεκτρόνια, ποὺ κυκλοφοροῦν στὸ ἐσωτερικό τους, τείνουν νὰ ἀποκτήσουν τὴ «διαμαγνητική» ἰδιότητα. Οἱ ἐργασίες αὐτὲς τοῦ Λανζεβὲν ἔδωσαν τὴν ἀρχὴ σὲ μιὰ μακρυὰ σειρὰ ἀπὸ ἐργασίες ποὺ ἔκαμαν σὲ συνέχεια ὁ Π. Βάϊς καὶ οἱ μαθητές του. Ἔτσι οἱ δυό τους—Λανζεβὲν καὶ Βάϊς—δίνουν τὴν καιριαλαιώδικη συμβολὴ τῶν Γάλλων σοφῶν στὸ πεδίο τοῦ μαγνητισμοῦ.

Πὼλ Λανζεβὲν

Οἱ ἔρευνές του ἀπάνω στοὺς ὑπερήχους (ultrasons) καὶ στὶς πολυάριθμες ἐφαρμογές τους προσελκύουν ἀμέσως τὴν προσοχὴ ὅλων. Μὲ τὶς ἔρευνες αὐτὲς καταπιάνεται στὰ 1915, τότε ποὺ ἡ Γαλλία διατρέχει θανάσιμο κίνδυνο. Σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ τὰ γερμανικὰ ὑποβρύχια διατρέχουν μέσα στὶς θάλασσες, τὴ Βόρειο, τὴ Μάγχη, τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ τὴ Μεσόγειο, βυθίζοντας ἕνα σωρὸ πλοῖα κ' ἐνοχλώντας σημαντικὰ τὴν πορεία στὶς νηοπομπές. Οἱ Σύμμαχοι ἀνησυχοῦν πάρα πολὺ ἀπὸ τὸν διαρκῶς αὐξανόμενο κίνδυνο ἀπ' αὐτὸ τὸ φοβερὸ ὅπλο. Τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ναυτικῶν ἀναθέτει στὸν Λανζεβὲν νὰ βρεῖ τὸ μέσο γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τοῦ κινδύνου αὐτοῦ. Κι' ὁ μεγάλος σοφὸς βάζει ἀμέσως ὅλο του τὴ γνώση, ὅλη του τὴν ἐνέργεια, τὴν σπάνια καὶ δυναγνωμοσύνη του στὴν ἐξυπηρέτηση τῆς πατρίδας. Χρησιμοποιεῖ τοὺς ὑπερήχους σ' ἕνα πομπὸ ποὺ στέλνει ὑπερηχητικὰ κύματα. Αὐτὰ σὰν συναντήσουν ἕνα ἐμπόδιο παθαίνουν ἀνάκλαση. Γιὰ πρώτη φορὰ ἔρχεται στὸν Λανζεβὲν ἡ ἰδέα νὰ φτιάσει ἕνα δέκτη γιὰ νὰ πιάσει αὐτὰ τὰ κύματα ποὺ ἔπαθαν ἀνάκλαση, χρησιμοποιώντας τὸν πιεζοηλεκτρικὸ χαλαζία κ' ἔτσι στὰ 1918 τὸ Γαλλικὸ Ναυτικὸ διέθετε ἕνα ὄργανο μεγάλης σπουδαιότητας καὶ γιὰ τὸν ἀγώνα ἐνάντια στὰ ὑποβρύχια καὶ γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῆς ναυσιπλοΐας γενικά.

Ἐχτὸς ἀπὸ τὰ παραπάνω ὁ Καθ. Λανζεβὲν ἔλυσε πειραματικὰ ἢ θεωρητικὰ ποικίλα πολύπλοκα τεχνικὰ προβλήματα, ποὺ πολλὰ ἐνδιέφεραν τὴν ἐθνικὴ ἄμυνα. Π. χ. τὴ χρησιμοποίηση τοῦ πιεζοηλεκτρικοῦ χαλαζία γιὰ τὴ μελέτη τῆς καύσης στὶς πυρίτιδες καὶ γιὰ τὴ σταθεροποίηση τῶν συχνοτήτων στὴ ραδιοτεχνική. Τὴ χρησιμοποίηση γιὰ πρώτη φορά, στὰ 1915, τῶν ρευμάτων τοῦ ἀέρα μὲ ὑπερηχητικὴ ταχύτητα γιὰ νὰ μετρέται ἡ ἀντίσταση τοῦ ἀέρα στὴν κίνηση ποὺ ἔχουν βλήματα μεγάλης ταχύτητας, τὴν Πειραματικὴ ἀπόδειξη τοῦ νόμου τῆς ἀντίστασης αὐτῆς.

Γιὰ ὅλο αὐτὸ τὸ ἐπιστημονικό του ἔργο πολὺ νωρὶς ὀνομάστηκε «Ἐπίτιμος Διδάκτωρ» σὲ πολλὰ ξένα Πανεπιστήμια καὶ ἐκλέχτηκε μέλος πολλῶν σπουδαίων ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν, ἰδιαίτερα δὲ τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου, καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Μὰ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Πατρίδας του, ἔγινε μόλις στὰ 1934. Κι' αὐτὸ γιατὶ ἐξακολουθοῦσε κ' ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νὰ ἰσχύει ὁ κανονισμὸς τοῦ 1799, ποὺ ὁρίζει σὲ 6 τὸν ἀριθμὸ τῶν μελῶν στὸ τμῆμα τῆς Φυσικῆς τῆς Ἀκαδημίας. Κ' ἔτσι ἔπρεπε νὰ πεθάνει ἕνα ἀπὸ τὰ 6 μέλη γιὰ νὰ πάρει τὴ θέση του ὁ Λανζεβέν.

Μὰ καὶ ὡς δάσκαλος ὁ Λανζεβὲν ἀναδείχτηκε ὑπέροχος. Οἱ μαθητές του ποὺ μέσα σ' ἄλλους σημαντικοὺς ὑπῆρξαν καὶ ὁ Ζολιό-Κιουρί, ὁ Ρενὲ Λουκάς, ὁ Ἰάκ. Νικόλ—δὲ λησμονᾶν ποτὲ τὴν ἐξαιρετικὴ διαύγεια μὲ τὴν ὁποία δίδασκε. «Διαφυλάξαμε, λέει ὁ μαθητής του διάσημος φυσικὸς Ζολιό-Κιουρί, προσφωνώντας τον τὸ 1945 στὴ γιορτὴ ποὺ δόθηκε γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῶν 73 του χρόνων, γιορτὴ ποὺ σ' αὐτὴν προήδρευε ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Καθ. Ρουσσύ, σὰν πολύτιμα τὰ τετράδια ποὺ εἶναι γεμάτα ἀπὸ τὰ καθηγητικά σας μαθήματα, κ' εἶναι αὐτὰ τὰ καλύτερα ντοκουμέντα, ποὺ συμβουλευόμαστε ἀκόμα. Μὲ τὴ διδασκαλία σας κατορθώθηκε νὰ γίνουν στὴ Γαλλία ἡ ἀφομοίωση καὶ τὸ ξεκαθάρισμα τῶν μεγάλων θεωρητικῶν καὶ πειραματικῶν ἐρευνῶν τῆς φυσικῆς... Θὰ ὑπενθυμίσω τὴ δράση σας—μπορῶ νὰ πῶ τὴ μάχη—ποὺ ἐκάματε ἐδῶ γιὰ νὰ κάμετε καταληπτὴ τὴ θεωρία τῆς σχετικότητας... Ἕνα σπουδαῖο μέρος ἀπ' τὸν καιρό σας ἀφιερώθηκε στὰ ζητήματα τῆς παιδείας καὶ ἀντιδράσατε πάντοτε ἐνάντια στὸν πολὺ δογματικὸ τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο δίνεται ἡ διδασκαλία τῶν Ἐπιστημῶν. Σ' ἕνα ἄρθρο σας ἐκθέσατε μὲ θαυμάσιο τρόπο... πὼς ἐπιβάλλεται μιὰ βαθειὰ μεταβολὴ στὴν ἐκπαίδευση καὶ δὲν μποροῦσε νὰ γίνει καλύτερη ἐκλογὴ ἀπ' αὐτὴν ποὺ ἔκαμε τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας βάζοντάς σας Πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴ μελέτη τῆς ἀναμόρφωσης τῆς Παιδείας».

***

Μιὰ ἄλλη ὑπέροχη πατριωτικὴ δράση ἀναπτύσσει ὁ Λανζεβὲν στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς τῆς Γαλλίας ἀπ' τοὺς Ναζί.

Ἰούνιος τοῦ 1940. Ὁ Λανζεβὲν φεύγει ἀπ' τὸ Παρίσι καὶ πηγαίνει στὴν Τουλούζ. ἐκεῖ ἐργάζεται διευθύνοντας τὴν Ἐπιστημονικὴ Ἔρευνα γιὰ τὴν Ἐθνικὴ Ἀντίσταση. Ἡ παγκόσμια ἀκτινοβολία του, τόσο πάνω στὸ ἐπιστημονικὸ ὅσο καὶ στὸ ἀνθρωπιστικὸ ἐπίπεδο, κάνει ὅλους τοὺς πρόσφυγες, ποὺ συρρέουν στὴν Τουλούζ νὰ ζητοῦν τὸν δάσκαλο - σοφὸ - ἄνθρωπο γιὰ νὰ τοῦ ποῦν τὰ παράπονά τους. Οἱ Γερμανοὶ πληροφορεῖται. Ὅλοι τὸν συμβουλεύουν νὰ φύγει γιὰ τὸ ἐξωτερικό. Αὐτὸς παραμένει ἀπόφασος. Κι' ὅταν ἕνα μεσημέρι ἀκούει ἀπ' τὸ ραδιόφωνο τὴν ἀναγγελία τῆς ὑποχωρήσης τῆς ἀνακωχῆς, ποὺ τὴν συνοδεύει κ' ἡ Μασσαλιώτιδα, ὁ Λανζεβὲν—νοιώθοντας βαθειὰ πὼς τὸ καθῆκον του εἶναι στὸ Παρίσι.—πηγαίνει τὸ πρῶτο τραῖνο καὶ γυρίζει στὴν σκλαβωμένη πρωτεύουσα.

Μὰ οἱ Γερμανοὶ ξέροντας πολὺ καλά, πὼς ὁ Λανζεβὲν εἶναι ἕνας ἀπὸ κείνους ποὺ μποροῦν νὰ διαδώσουν πλατειὰ στὶς μάζες τὸ φοβερὸ ὅπλο «τὴν Ἀλήθεια» τὸν συλλαμβάνουν στὶς 80 τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1940. Μέσα σ' ἕνα ἁμάξι τὸν ὁδηγοῦν κρυφὰ στὴ Σαντέ. Χωρὶς γραβάτα, χωρὶς κοιδόνια στὰ παπούτσια του, χωρὶς μολύβι καὶ χαρτί, ὑποφέροντας ἀπὸ τὸ κρύο, μένει μέσα στὸ στενὸ κελλὶ τῆς φυλακῆς του. Δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν τεχνητὸ φῶς, καὶ τὸν ἀπαγορεύουν καὶ νὰ ξαπλώνεται στὸ κρεβάτι του τὴν ἡμέρα. Τὸν ὑποβάλλουν σὲ ἐξαντλητικὲς ἀνακρίσεις, ἐπιζητώντας οἱ Ναζὶ ἕνα σημεῖο συνενόησης μαζί του ἢ τοὐλάχιστο ἐλπίζοντας πὼς θὰ πετύχουν ἀπ' αὐτὸν μερικὲς φράσεις, ποὺ θὰ μποροῦσαν μ' αὐτὲς νὰ ἐξαπατήσουν τὸ Γαλλικὸ λαό. Ὁ Λανζεβὲν ἀκλόνητος ὄχι μονάχα δὲν ἱκανοποιεῖ τὶς ἐπιθυμίες τους μὰ τοὐναντίον συχνὰ τοὺς βάζει σὲ δυσκολία μπροστὰ στὴ συντριπτικὴ λογική του.

Καὶ κεῖνοι ποὺ ἰσχυριζόντουσαν τότε πὼς παριστάνουν τὴν Κυβέρνηση τῆς Γαλλίας, ξεπερνώντας τὸν καταχρηστὴ στὴν ἐφαρμογὴ ἀντιποίνων, διαπράττουν τὴν ἀτιμία νὰ πάψουν τὸν αἰχμάλωτο σοφὸ ἀπὸ τὶς θέσεις του στὴν Σχολὴ τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας καὶ στὸ Κολλέγιο τῆς Γαλλίας.

Μὰ ἡ σύλληψη τοῦ Λανζεβὲν ἀπ' τὴ Γεκεσταπὸ δίνει τὸ σύνθημα κι' ἀρχίζει ἡ Πανεπιστημιακὴ Ἀντίσταση. Ὀλόκληρο τὸ Πανεπιστήμιο ξεσηκώνεται καὶ κάτω ἀπ' τὴ διεύθυνση τοῦ Ντεκουρντεμάνς τοῦ Πολιτζὲ καὶ τοῦ Σολομὸν (γαμπροῦ τοῦ Λανζεβέν) σχηματίζεται τὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστημιακὸ Μέτωπο. Στὴν 11 τοῦ Νοέμβρη 1940 οἱ φοιτητὲς κάνουν μιὰ ὑπέροχη διαδήλωση στὴν Πλατεῖα Ἐτουὰλ καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς δδηγοῦνται στὴ Σαντὲ γιὰ νὰ βροῦν κεῖνον ποὺ τοὺς ἔναψε τὶς ἐλπίδες τους γιὰ τὴ λευτεριά. Τὸ Πανεπιστήμιο τῶν Παρισιῶν κλείνει. Μὰ οἱ διαδηλώσεις τῶν φοιτητῶν καὶ ἡ θαρραλέα στάση τοῦ Καθ. Ζολιό—Κιουρί πετυχαίνουν νὰ βγεῖ ἀπ' τὴ φυλακὴ ὁ Λανζεβὲν καὶ νὰ σταλεῖ στὴν πόλη Γroyes, ποὺ ἔμεινε 42 μῆνες κάτω ἀπὸ αὐστηρὴ κ' ἀγρυπνη ἐπίβλεψη. Ἐκεῖ πάλι φυλακίστηκε —γιὰ λίγες ὅμως μέρες—σὰν ὅμηρος. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἡ συμπάθεια ποὺ τοὺδειξαν οἱ συμπατριῶτες του, τὸν ἀνακουφίζει ἀπ' τὶς δοκιμασίες. Κάνει μιὰ σειρὰ ἀτο διαλέξεις φυσικῆς στὴ Σχολὴ τῶν Πα·διαγογῶν, ποὺ ἡ Μιλίτσια ἐπεμβαίνει σὲ λίγο καὶ τὶς σταματάει. Μὰ ἕνας ὁλόκληρος λαὸς συνομιλεῖ μαζί του καὶ τοῦ σκεπάζει τὴν δραπέτευσή του στὰ 1944.

***

Στὸ πρόσωπο τοῦ Λανζεβέν—λέει στὴν προσφώνηση ποὺ τοῦκαμε στὴν 73|τη ἐδα του ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς ἔνωσης τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρωπου Σικιρ γτὲ Πλαυζόλ—«ἀγαπᾶμε κοντὰ στὸ σοφὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν πολίτη, γιατὶ ἂν κ' ἔρτασες στὶς πιὸ ψηλες κορυφὲς τῆς σκέψης, ἡ καθαρότητα τῆς ἐπιστήμης δὲν σ' ἐμποδίζει νὰ βλέπεις τὴν ἀνθρωπότητα, τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ τὴν ἄπειρη ἀθλιότητά τους. Κι' ὅσο ψηλὰ κι' ἂν ἀνέβηκες, ἔμεινες ἄνθρωπος, ἀνήκεις σ' αὐτὸ τὸ πλήθος, καταλαβαίνεις καὶ μοιράζεσαι τὴν ἀθλιότητά του. Ἐὰν ὁ σοφὸς καὶ ὁ πολίτης, θέλεις ἡ ἐπιστήμη νὰ χρησιμεύει γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ λαοῦ, νὰ τὸν ἀποσπάσει ἀπὸ τὴν ἀθλιότητά του κι' ἀπ' τὴν κατάσταση τοῦ δούλου, νὰ τοῦ δίνει τὴν εὐτυχία μαζί μὲ τὴν Ἐλευθερία. Θέλεις νὰ μεταβάλεις τὶς ὑλικὲς συνθῆκες τῆς ζωῆς του, νὰ τὸν ἀλλάξεις τὸν ἴδιο, νὰ τὸν τελειοποιήσεις, νὰ τὸν μεταμορφώσεις, νὰ τὸν σηκώσεις ἀπεριόριστα πρὸς τὴν ἀλήθεια, τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν δικαιοσύνη, νὰ τοῦ ἐξασφαλίσεις αὐτὲς τὶς μελλοντικὲς πρόοδες τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ποὺ ἔχεις πὼς δὲν εἶναι ὄνειρο, ἀλλὰ ἡ αὐριανὴ πραγματικότητα».

***

Μόλις βγῆκε ἀπ' τὴν Ἐκολ Νορμὰλ ὁ Λανζεβὲν ρίχτηκε μὲ ζῆλο στὴν ὑπόθεση τοῦ Ντρέϋφους. Πρὸ τοῦ 1914 εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς διανοιμένους ποὺ ἀκοῦνε τὴ φωνὴ τοῦ Ζωλὲς. Καὶ μετὰ τὸν πόλεμο τοῦ 1914 παίρνει μέρος σὲ μάχη γιὰ τοὺς καταδυναστευόμενους, στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν εἰρήνη. Στὶς ἐργατικὲς ἀπεργίες τοῦ 1920—διευθύνει τότε ὁ Λανζεβὲν τὶς σπουδὲς στὴ Σχολὴ τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας—πιστοποιεῖται μιὰ κίνηση γιὰ ὑποχρεώσουν τοὺς φοιτητὲς νὰ πάρουν μέρος στὶς τάξεις τῶν ἀπεργοσπαστῶν μὲ τὸ πρόσχημα, πὼς οἱ ἀπεργίες θὰ γίνουν ἀφορμὴ νὰ κλείσουν τὰ πανεπιστήμια καὶ τὰ μεγάλα σχολεῖα κ' ἔτσι θὰ καθυστερήσουν στὶς σπουδές του. Ὁ Λανζεβὲν—παίρνοντας ἀποφασιστικὰ ὅλες τὶς εὐθύνες—γράφει στὴν ἐφημερίδα «Οὐμανιτέ» μιὰ ἐπιστολὴ ὁποῦ διαμαρτύρεται ἐνάντια σὲ κείνους ποὺ πατρονάζουν τὸ στρώξιμο τῆς νεολαίας τοῦ Καρτιὲ Λατὲν στὸ ρόλο τοῦ ἐχτροῦ τοῦ λαοῦ.

Στοὺς χρόνους ποὺ ὅλοι κεῖνοι ποὺγιναν κατόπιν συνεργάτες ἢ πράχτορες τοῦ Χίτλερ ἔκαναν ὅ,τι μποροῦσαν γιὰ νὰ πνίξουν τὴν ἀνάπτυξη τῶν αὐθεντικῶν δυνάμεων τῆς Δημοκρατίας στὴ Γερμανία, ὁ Λανζεβὲν—ποὺ εἶχε ἤδη τὸ 1922 προσκαλέσει τὸν Ἀϊνστάϊν στὸ Κολλέγιο τῆς Γαλλίας—δὲν φοβήθηκε νὰ πάει στὸ Βερολῖνο γιὰ νὰ μιλήσει σὲ 6 μεγάλες δημόσιες συγκεντρώσεις. Ἡ ἀσυνομία τοῦ Βερολίνου δὲν τὸν ἄφηκε νὰ ἐκφωνήσει τὸ λόγο του. Μὰ ὁ Λανζεβὲν κατόρθωσε, νὰ τὸν διαβάσει ὁ κόσμος σὲ μετάφραση.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ 1933 ὁ κόσμος συγκινήθηκε ἀπ' τὰ γεγονότα τῆς Γερμανίας. Στὴ Γαλλία τὸ δημιουργεῖται τὸ «Παγκόσμιο Κομιτάτο κατὰ τοῦ πολέμου καὶ τοῦ Φασισμοῦ» τὸ λεγμενο «Κίνημα τοῦ Ἀμστεργνταμ—Πλεγιέλ». Στὸν Λανζεβὲν ἀνατίθεται ἡ προεδρεία του. Ὁ Λανζεβὲν ἐπαιξεν ἐπίσης σπουδαῖο ρόλο σὲ ἡ διάλυση τῶν πρακτόρων τοῦ Χίτλερ στὴ Γαλλία, στὴν ὑπεράσπιση τῆς εἰρήνης ἐνάντια στὸ Χίτλερ, στὴ δημιουργία τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου καὶ στὸ «Κομιτάτο τῆς Ἐπαγρύπνησης τῶν διανοουμένων ἀντιφασιστῶν», ὅπου ξεσκέπασε τὸν ψεύτικο φιλειρηνισμὸ ποὺ κρύβανταν οἱ συνειδητοὶ πράχτορες καὶ τὰ κοφόιδα τοῦ Χίτλερ. Στὸ τέλος ἔγινε μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας καὶ τελευταῖα ἐξελέγη καὶ βουλευτής.

Ὅλα τὰ παραπάνω ἐξηγοῦν γιατὶ ὁ Λανζεβὲν ἦταν ὁ πρῶτος ἀπ' τοὺς μεγάλους Γάλλους διανοουμένους, ποὺ ἔπιασε ἡ Γκεστὰπὸ στὰ 1940. Στὴ φυλακὴ του σὴ Σαντὲ ὁ βασανιστὴς του ταγματάρχης Μπαμελμπούργκ τοῦ εἶπε μιὰ μέρα «εἶστε ἕνας ἄνθρωπος τόσο ἐπικίνδυνος γιὰ τὸν χιτλερισμὸ ὅσο στὸν 18ο αἰώνα οἱ ἐγκυκλοπαιδιστὲς γιὰ τὸν ἀπολυταρχισμὸ καὶ τὴν αὐθάδειά σας».

Μ. ΛΟΥΝΤΕΜΗ

"Ἀρχιμηνιὰ κι' ἀρχιχρονιά, κι' ἀδούλωτή μας γειτονιά"

Χτὲς τελείωσε ὁ Δεκέμβρης καὶ τὸν ἀποχαιρέτησαν μὲ ὁμοβροντὲς ἀπ' τὰ μετερίζια καὶ τὶς ντάπιες. Σὰν τὸ μεγάλο νεκρὸ ποὺ καθὼς τὸν παραδίνουν στὸ χῶμα ρίχνουν πάνω ἀπ' τὸ μνῆμα του τὶς τελευταῖες βολές.

Ναί, χτὲς τὰ μεσάνυχτα ἦταν ποὺ πῆρε τῶν ὁματιῶν του ὁ Δεκέμβρης.

Μὰ ὁ κατσούφης καὶ κρυερὸς τοῦτος μήνας ἔλαχε δῶ, στὸν κακοτράχαλο τόπο μας, νὰ περάσει στὸ καλαντάρι τῆς Ἱστορίας μὲ χοντρὰ ψηφιά. Ἔλαχε νὰ γίνει τὸ θᾶμα καὶ νὰ τὸν πιάσουν στὸ στόμα τους κάτι ἄνθρωποι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἦρταν στὸν κόσμο γιὰ νὰ κάνουν τὴν Ἱστορία, καὶ τὸν πῆραν - μωρὲ ὁμάτια μου - τὸν καλό σου τὸ μήνα καὶ μιὰ καὶ δυὸ τὸν καθίζουνε σουλτάνο μπροστὰ στὴν πόρτα τῆς ζωῆς καὶ τὸν κάνουνε δάσκαλο μὲς στοὺς δώδεκα. Δάσκαλο καὶ κριτή, γιατὶ κρῖμα ἦταν, ἦταν ἀδικία, νἄχουν οἱ Δώδεκ' Ἀπόστολοι τὸ δάσκαλό τους κ' οἱ δώδεκα, μαθές, μῆνες νὰ μὴν ἔχουν τὸν δικό τους. Καὶ νὰ ποῦ, φέτος, κάπου ὕστερ' ἀπὸ καναδυὸ χιλιάδες χρόνια, τὸν Ἴδιο χειμώνα καιρὸ ποὺ γεννήθηκ' ὁ Δάσκαλος τῶν Ἀποστόλων, γεννήθηκε κι' ὁ δάσκαλος τῶν μηνῶνε: Δεκέμβρης, ὁ Μεγάλος. Ἀλλά - τὸ ξέρουμε πιὰ ὅλοι - γιὰ νὰ γίνεις ἀθάνατος, καταπὸς λένε οἱ φυλλάδες, πρέπει νὰ σταυρωθεῖς. Κι' ὅλα ἦταν ἕτοιμα ἐδῶ γιὰ τοῦτη τὴ δουλειά. Κι' ὁ Πιλάτος, κ' οἱ ἄνομοι κι' ὁ Βράχος καὶ οἱ «λησταί». Μὰ ἔλα ποὺ στὸν τόπο αὐτὸ ὅλα εἶναι ἐφτάψυχα! Μερόνυχτα οἱ ἄνομοι ρίχνανε τὶς ἐπιθανάτιες βολές, κεῖνος δὲ θαβότανε γιατὶ ὁ Δεκέμβρης εἶχε κι' ἄλλο ἕνα ὀνοματάκι ποὺ δὲν τὸ ξέρανε. Λεγότανε καὶ Λ α ό ς. Ἄβικα τὸν ἀποτίζαν ἀντὶ τοῦ «μάνα χολήν», ἄσκα τὸν λογχίζανε καὶ τοῦ γκρέμιζαν τὴν Ἱερουσαλήμ του. Στὸ προσκεφάλι τοῦ Δεκέμβρη ἀγρίπνοῦσε ἡ Ἱστορία, ἡ γριά - Ἱστορία ἡ συντοπίτισά μας ποὺ ἄν δὲ σ' ἀγγίξει κείνη μὲ τὴ βούλα της - ἄς πᾶ νἄσαι ὅποιος θέλεις - θὰ σβύσεις!

Χτὲς τὸ βράδυ, τὸ λοιπόν, μᾶς ἄφηκε ὅπως κάθε χρόνο ὁ Δεκέμβρης, μὰ τοῦτο τὸ χρόνο, ἀντὶ νὰ φύγει σερνάμενος καὶ βογγώντας μὲ τὴν πατερίτσα του, ὅπως κάθε χρόνο, φέτος πέρασε ἀπ' τὰ τρύπια καλύβια μας καὶ πῆγε καὶ φόρεσε στὸ κούτελό του τὸ Διάδημα.

Ἀπόψε στὶς δώδεκα ἡ ὥρα καθὼς γύριζε τὸ ρολόϊ, μιὰ χοντρὴ κηλί

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ

τοῦ Νίκου Πολίτη

Νἄτανε τάχα ἐκεῖνος ὁ θάνατος ποὺ θέλαμε νὰ ξεχάσουμε,
νἄτανε ἐκεῖνος ὁ θάνατος ποὺ μᾶς εἶχε ξεχάσει ;

Ἀπόγεμα καλοκαίρι στὰ λουλακιὰ σκαλοπάτια τῆς θάλασσας
μὲ τοὺς μακρυοὺς ἤσκιους τῶν λόφων στὶς ἀμασκάλες.
Εἶχαν πεζέψει τριγύρω μας οἱ κυκλαδίτικοι ἀνέμοι
ἀρμενίζοντας τὴν εἰρήνη ἀπὸ τὰ χαμομήλια τῆς Σέριφος,
κ' οἱ φίλοι μας, οἱ φίλοι μας ποὺ δὲν εἶχαν ἀκόμα πεθάνει
ἔξω, στὸ χαμηλὸ περιγυάλι ξαποσταίναν οἱ φίλοι μας,
μ' ἕνα μεγάλο κουρασμένο παράπονο.

Νἄτανε τάχα ἐκεῖνος ὁ θάνατος ποὺ θέλαμε νὰ ξεχάσουμε ;

Στὰ δάχτυλά της ἀκόμα ὁ ἥλιος
στὰ δάχτυλά της ἡ θάλασσα
στὰ δάχτυλά της ἡ πονεμένη μνήμη τῆς αὐγῆς
κ' ἡ σιωπὴ τῆς ἀγάπης
ἴδια, καθὼς ζυγιάζεται στῆς νιότης τὴ σπάθα
ἴδια, καθὼς τὴν καρφώνουν στοῦ ἐφήβου τὸ φέρετρο.

Νἄτανε ἐκεῖνος ὁ θάνατος ποὺ μᾶς εἶχε ξεχάσει ;

Κύριε, ποιός εἶναι ὁ ἐχθρός ;
Σκούριασε τὴ σκανδάλη ἡ παιδική μας ἀμφιβολία.
Τότε ποὺ σπάζαμε τὰ ντενεκεδένια παιχνίδια
ἤταν τῆς μάνας μας ὁ πονεμένος ἀντίλαλος :
«Δὲ στδλεγα γώ - δὲ στδλεγα γώ ;»
Τώρα δὲν ἔχουμε πιὰ μητέρα, δὲ ζεῖ κανεὶς ἀδερφὸς
κ' ἡ τύφη μονάχη σφυράει στὴ σκανδάλη μας :
«Δὲ στδλεγα γώ - δὲ στδλεγα γώ ;»

Νἄτανε ἐκεῖνος ὁ θάνατος ποὺ θέλαμε νὰ ξεχάσουμε,
νἄτανε ἐκεῖνος ὁ θάνατος ποὺ μᾶς εἶχε ξεχάσει ;

Ἀπόγεμα καλοκαίρι στὴ θάλασσα
μὲ τοὺς μακρυοὺς ἤσκιους τῶν λόφων στὶς ἀμασκάλες.
Στὰ δάχτυλά της ἀκόμα ὁ ἥλιος
στὰ δάχτυλά της ἡ θάλασσα
στὰ δάχτυλά της ἡ αὐριανὴ διάθεση τῆς αὐγῆς,
κ' ἡ ἀγάπη λαμπερὴ ὅπως τὸ κρύσταλλο
κ' ἡ ἀγάπη δροσερὴ ὅπως τὸ πρωϊνὸ τὸ χορτάρι
κ' ἡ ἀγάπη χαμένη ὅπως μιὰ ἀγορίστικη θύμηση
νὰ ξαναγυρίζει
ἔτσι καθὼς ξαναγυρίζει ἡ βροχὴ
ἔτσι καθὼς ξαναγυρίζει ἡ ἀγάπη.

(* Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν πρώτη μορφὴ τοῦ ποιήματος «Τὸ κοιμητήρι τῆς Ἅγια-Μαρίνας»).

Παιδικὸ σχέδιο

Η ΧΑΡΑ τοῦ παιδιοῦ τὶς γιορτινὲς τοῦτες μέρες εἶναι μιὰ ζωηρὴ ἔγνοια τῶν μεγάλων. Τὸ παιγνίδι καὶ τὸ βιβλίο μὲ τὶς ζωγραφιὲς εἶναι τὰ πιὸ συνηθισμένα μέσα ποὺ προσφέρουν στὸ μικρὸ παιδὶ τὴν αἴσθηση τῆς γιορτῆς. Καὶ τὰ δυὸ τὰ φκιάχνουν τὰ διαλέγουν καὶ τὰ χαρίζουν οἱ μεγάλοι.

Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς ἐκεῖ ποὺ δὲν ὑπάρχει καμιὰ φροντίδα καλλιτεχνική καὶ παιδαγωγική, παρὰ μόνο σχέση ἐμπορική, στὸ παιχνίδι, οἱ ἀντιδράσεις τῆς παιδικῆς ψυχῆς ἔχουνε διαμορφώσει μιὰ στοιχειώδικη ἀντίληψη στὴν κατασκευή του.

Ὁ παιχνιδᾶς ποὺ θὰ δεῖ νὰ τοῦ μένουν ἀζήτητα ὅλα τὰ γκρίζα ξύλινα γαϊδουράκια ποὺ τὰ ἔβαψε ἔτσι γιὰ νὰ τὰ κάμει πιὸ φυσικὰ καὶ θὰ βλέπει νὰ γίνουνται ἀνάρπαστα τὰ ἄλλα, ποὺ ἴσως τυχαῖα ἴσως γιατὶ τοῦ περίσεψε λίγη μπογιά, τὰ εἶχε βάψει ἀνοιχτὸ τριανταφυλλί, κίτρινο, μπλέ, πράσινο, ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτια ζημιὰ—γιατὶ τὰ «φυσικὰ» εἶτανε περισσότερα—θὰ τὸ συλλογιστεῖ πολὺ τὴν ἄλλη χρονιὰ νὰ βασιστεῖ στὶς νατουραλίστικες γνώσεις του γιὰ τὸ χρῶμα τῶν γαϊδάρων.

Ἕνα τέτοιο περιστατικό, ποὺ τὸ ἔχω διαπιστώσει ὄχι, μόνο μιὰ φορὰ σὲ πρωτοχρονιάτικες ἀγορὲς παιγνιδιῶν, φαίνεται πὼς δὲν ἔχει τύχει σὲ κανένα «κατασκευαστή» βιβλίου μὲ ζωγραφιές. Ἴσως γιατὶ ἀκόμα στὸν τόπο μας δὲν ἔχει βγεῖ οὔτε ἕνα βιβλίο μὲ φαντασία στὶς εἰκόνες καὶ στὰ χρώματα. Εἶμαι σίγουρος πὼς ὅταν ἕνας καλλιτέχνης μὲ εὐαισθησία καὶ μὲ κατάρτιση παιδαγωγικὴ τὸ ἀποφασίσει νὰ χαρίσει στὰ παιδιὰ τὴ μαγεία τοῦ χρώματος καὶ τὸ θέλγητρο τῆς γραμμῆς τὸ βιβλίο ποὺ θὰ βγάλει θὰ γίνει ἀνάρπαστο καὶ ἡ «ἀναγκαστική» σήμερα κυκλοφορία τῆς ἄγουστης «τριχρωμίας» ποὺ κατακλύζει τὰ ράφια τῶν βιβλιοπωλείων θὰ πέσει κάτω ἀπὸ τὸ μηδέν.

Γιὰ τὴν ὥρα ὅποιος νιάζεται νὰ μὴ στρευλώσει τὸ ἔμφυτο αἴσθημα τοῦ καλοῦ στὸ παιδί του εἶναι προτιμότερο νὰ τοῦ χαρίσει ἕνα τετράδιο ἄσπρο ἀρίγωτο χαρτὶ καὶ ἕνα κουτὶ μολύβια χρωματιστά. Τὸ ὅραμα τοῦ κόσμου ποὺ θὰ αἰχμαλωτίσει μέσα κεῖ τὸ ξεκούραστο μάτι τοῦ παιδιοῦ θὰ εἶναι μέσα στὶς φανταστικές του ἀναλογίες καὶ γραμμές, στὴν «ὑπερφυσική» του διαμόρφωση καὶ στὴν ὀργιώδικη πολυχρωμία του πολὺ πιὸ ἀληθινὸ γιὰ τὴν παιδιάτική του αἴσθηση ἀπὸ ὅλες τὶς σοφὲς καὶ μὲ σωστὴ «προοπτική» σχεδιασμένες ἀπόψεις ποὺ μποροῦμε νὰ τοῦ δόσουμε μεῖς. Εἶχα τὴ μεγάλη τύχη γιὰ πολλὰ χρόνια νὰ παρασταίνω τὸ δάσκαλο τῶν παιδιῶν στὸ σχέδιο. Καὶ δὲν ἄφισα εὐκαιρία νὰ μὴ τὸ πῶ

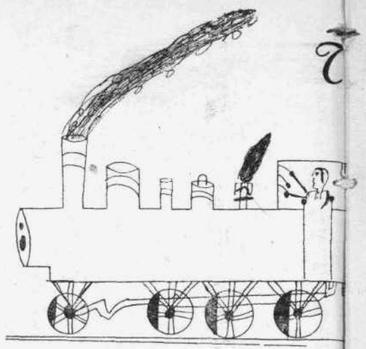

καὶ τὸ ξαναλέω καὶ δῶ, πὼς χρωστῶ πολλὰ στὴ μαθητεία μου αὐτὴ κοντὰ στὴ παρθενικὴ εὐαισθησία τῶν μικρῶν ζωγράφων ποὺ λογάριαζα γιὰ μαθητές μου. Στὸ καθαρὸ κρύσταλλο τῆς παιδιάτικης ὅρασης εἶδα πάντα νὰ καθρεφτίζεται ἕνας κόσμος πολὺ πιὸ ἀληθινός, πολὺ πιὸ σωστὸς καὶ πολὺ πιὸ συγκινημένος ἀπὸ τὸν κόσμο ποὺ βλέπει ἡ βαρυφορτωμένη καὶ σχολαστικὴ αἴσθηση τοῦ μεγάλου. Καὶ κεῖνος ποὺ θὰ θελήσει νὰ συγκινήσει τὴν ὅραση τῶν παιδιῶν μὲ ζωγραφιὲς θὰ ματαιοπονήσει ἂν δὲ σκύψει πρῶτα νὰ προσέξει τοὺς δικούς τους τοὺς γνήσιους καὶ ἀδιάφθορους ἐκφραστικοὺς τρόπους. Θὰ ἤτανε ἀσυχώρετη ἀφέλεια νὰ ὑποστηριχτεῖ πὼς ἕνας ποὺ θὰ ζωγραφίσει γιὰ τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ σχεδιάζει ὅπως ἐκεῖνα. Ἡ παρεξήγηση θὰ ἤτανε ἴδια μὲ αὐτὴ ποὺ ἀκοῦμε συχνὰ γύρω στὴ σχέση μας μὲ τὴν «Παράδοση». Ἡ ἀνάγκη νὰ νοιώσουμε τὸ ρυθμό, τὸν παλμὸ τῆς ρωμέϊκης ἔκφρασης ξεφτίζει πολλὲς φορὲς σὲ μιὰ ἐξωτερικὴ ἀντιγραφὴ ξεπερασμένων μορφῶν καὶ τίποτα παραπάνω. Ἔτσι καὶ δῶ θὰ ἤτανε μεγάλη παρεξήγηση ἂν λέγαμε : Ἀφοῦ ἔτσι ζωγραφίζουνε τὰ παιδιά, αὐτὴ τὴ ζωγραφικὴ καταλαβαίνουν ἄρα τέτια τέχνη πρέπει νὰ τοὺς προσφέρουμε.

Τὰ σκιρτήματα τῆς φαντασίας τους, τὴν ὀξύτατη παρατήρησή τους, τὴν εὐτράπελη διάθεση, τὴν τρυφεράδα, τὴν οὐσιαστικὴ σημασία ποὺ ἔχει στὴν ἔκφρασή τους ἡ ζωντανὴ καὶ παλλόμενη γραμμή, τὴν πλούσια καὶ ἀγνὴ αἴσθηση τοῦ χρώματος, αὐτὰ εἶναι ποὺ θὰ ὠφεληθεῖ ὁ προσεχτικὸς καὶ στοχαστικὸς μελετητὴς τοῦ παιδικοῦ σχεδίου. Καὶ σὰ θελήσει νὰ ζωγραφίσει γιὰ τὰ παιδιὰ ἢ νὰ τοὺς κάνει τὸ δάσκαλο κάτι τέτια διδάγματα θὰ τὸν βοηθήσουν ὥστε νὰ μὴ μιλάει σ' αὐτὰ μιὰ γλῶσσα ποὺ δὲν τὴν καταλαβαίνουν.

Ἕνα παιδὶ ζωγραφίζει μιὰ βάρκα στὴ θέση τοῦ καταρτιοῦ ἕνα δέντρο μὲ πολλὰ κλαριὰ ἁπλώνει τὰ φύλλα του πάνω

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΑΡΘΡΑ - ΜΕΛΕΤΕΣ

Σελ.

Ἀλαφούζου Ἀλ. «Γιὰ τὸ σοβιετικὸ θέατρο» 224
Ἀμπατζῆς Ἀλ. «Ὅταν δὲν ὑπάρχει καρδιά» 306
Ἀνωγειανάκης Φ. «Ἡ «Ἀνατολὴ» τοῦ Μ. Καλομοίρη» 11
» » «Ἡ σύγχρονη ἀγγλικὴ μουσικὴ» 126
» » «Ἡ ρυθμικὴ Dalcroz» 177
» » «Γύρω ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα μας» 208
Ἀξιώτη Μ. «Ἀπορία ἀναγνώστη» 97
Ἀσιάτης Ἀλ. «Τούρκικη Λογοτεχνία» 28
» » «Ναζὶμ Χικμὲτ Ρὰν» 362
Αὐγέρης Μ. «Μιὰ νέα δημιουργία» 143
Βασιλείου Σ. «Οἱ τέχνες στὸ 1945» 9
» » «Σκέψις Μακρυγιάννη—Χεὶρ Π. Ζωγράφου» 88
» » «Τέχνη καὶ κόμματα» 145
» » «Ἀδιαφορία» 192
» » «Γαλλικὴ προσφορὰ» 209
» » «Μία ἔκθεση» 225
» » «Λαογραφία καὶ τέχνη» 337
Βελιώτης Π. «Σκέψεις γιὰ τὸ χορὸ» 91
Βιλιέρης Θ. «Μετὰ τὸν ὑπερρεαλισμὸ» 90
Βρεττάκος Ν. «Ἕνας φυλακισμένος» 289
» » «12 Ὀκτωβρίου 1944» 320
» » «Τὸ ἡρωϊκὸ στοιχεῖο στὴ δημοτικὴ μας ποίηση» 346
«Γαλλικὸ θέατρο» 110
Δεσποτόπουλος Κ. Ἰ. «Σοβιετικὰ νειάτα» 144
» » » «Μιὰ σταυροφορία τοῦ πνεύματος» 203, 219
Δ. Ἰ. Π. «Ἀγῶνες στὴν προεπαναστατικὴ Ἀθήνα» 84
Δρομάζος Στ. «Ἀνδρέας Καρκαβίτσας» 334, 350, 371
Ἐλευθερουδάκης Κ. «Τὸ τραγικὸ τέλος τοῦ Πούσκιν» 104
Εὐελπίδης Χρ. «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ μυθιστορήματος» 332
Ζιώγας Ἠλ. «Προκαταβολικοὶ στοχασμοὶ» 38
«Θέατρο Ἀμερικανικὸ» 28
Θεοδωρίδης Χ. «Κατευθύνσεις τῆς λογοτεχνίας» 271, 287
Ἰμβριώτης Γ. «Ὁ ἄνθρωπος κ' ἡ μηχανὴ» 299
Καραντινὸς Σ. «Τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο» 124
» » «Ἡ νέα μουσικὴ σκηνὴ» 212
» » «Ἰ. Ν. Παρασκευᾶς» 223
» » «Τζ. Καροῦσος» 239
» » «Εὐθύνες τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων» 325
Καρθαῖος Κ. «Λέξες τῆς μόδας» 25
» » «Γραφὴ καὶ προφορὰ» 113
Καρύδης Ν. «Τὸ φιλολογικὸ 1945» 8
Κιτσίκης Ν. «Ἡ ὀκτωβριανὴ ἐπανάσταση» 331
Κορφιάτης Ἐ. «Πρακτικὴ ζωὴ καὶ ἐπιστήμη» 146, 158
Κοτζιούλας Γ. «Γρυπάρης» 181, 196
» » «Δ. Λουκόπουλος» 309, 324
Κρανιᾶς Ν. «Σολωμὸς καὶ ἐθνικὴ ἀντίσταση» 206
» » «Ἡ ἀπήχηση τῆς φωνῆς τοῦ Ρήγα» 275
Λακεδαιμόνιος Ἄγ. «Διάλογος περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» 80
Λαμπρινὸς Γ. «Ἀτεχνολογικὰ» 65
» » «Οἱ ἀκριτικὲς ἔρευνες» 96
Λάσκαρης Κ. «Ὁ λογιωτατισμὸς στὴν ἀρχιτεκτονική» 37
Λεοντάρης Μ. «Τὸ νόημα τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας» 19, 34
» » «Γιὰ τὸν ἡρωϊκὸ μηδενισμὸ» 116
Λογιωτάτου - Οἰκονόμου Ἰ. «Χαρακτῆρες καὶ ἤθη» 42
» » » «Ἀληθινὴ ἱστορία» 62
Λουκάτος Δ. «Ἐθνικὴ ἀλλὰ καὶ λαϊκὴ γιορτὴ» 81
Λυγίζος Μ. «Ἡ Τρισεύγενη τοῦ Παλαμᾶ» 180
Μ. Τ. «Μὲ τὸ ζωγράφο Φουζερὸν» 120
Μαλάμος Τ. «Ὁ Χριστὸς στὴ Ρώμη» 164
Μιραμπὲλ Α. «Γύρω στὸ νεοελληνικὸ μυθιστόρημα» 267
Μουζενίδης Τ. «Ὁ σοσιαλιστικὸς ρεαλισμὸς στὴν τέχνη» 232, 238
Μπουφίδης - Χάγερ Ν. «Ἡ τέχνη στὶς φυλακὲς Χατζηκώστα» 12
Νικολαΐδης Μ. «Ἐκδοτικὸς συνεταιρισμός» 24
Πάλλας Δ. Ἰ. «Ὁ Μεσαίωνας κ' ἐμεῖς» 302
Πανσέληνος Ἀ. «Ἡ ἱνστιτοῦτο τῆς Ἀντίστασης» 3
Παπαϊωάνου Μ. «Εἰσαγωγὴ στοὺς χαρακτῆρες καὶ ἤθη τοῦ Ἰωάννου Οἰκονόμου—Λογιωτάτου» 42
Παππᾶς Ν. «Τὸ στοιχεῖο τῆς ἐπικαιρότητας» 142
» « «Πῶλ Ἐλυὰρ» 160
» » «Ποίηση καὶ ἀλήθεια» 259
» » «Ἀντίσταση καὶ ποίηση» 293
Παπαχρίστου Κ. «Ἕνας νεοελληνιστὴς» 261
Παυλίδης Λ. «Κυπριακὰ Γραμματολογικὰ» 347
Πορφυρογένη — Χατζηδάκι Φ. «Ρομαὶν Ρολλὰν» 22
» » «Ἰ. Ν. Γρυπάρης» 59
» » «Γιὰ τὴ θέση καὶ τὴν ἐπικαιρότητα στὴν τέχνη» 156
» » «Ταξιδεύοντας μὲ τὸν Ἐλυὰρ» 191
Ρήγας Π. «Τὸ Ἐθνικὸ θέατρο» 288
Ρώτας Β. «Τεχνολογικὰ» 49
» » «Κλέφτικα τραγούδια» 76
Σάβας Λ. «Ὁ Σαίξπηρ εἶναι γιὰ τὸ λαό;» 369
Σκουριώτης Δ. «Ἡ ὁμάδα δημοτικιστῶν νομικῶν» 58
Σταματιάδης Κ. «Ἡ λαϊκὴ μουσική» 276
«Συγγραφεῖς—βουλευτὲς στὰ Σοβιὲτ» 125
Σφακιανάκης Γ. «Γιῶργος Σαραντάρης» 315
Φ. Θ. «Ἡ ὑποστασιακὴ φιλοσοφία» 195
Φωτιάδης Δ. «Μακρυγιάννης» 79
» » «Ὁ ποιητὴς—ὁ ἄνθρωπος» 160
» » «Δυὸ κόσμοι» 305

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Σελ.

Ἀλμάζωφ Εὐγ. «Ἡ θέση στὴ λογοτεχνία» 308, 323, 338, 354, 366 (Μετ. Ὀ. Κίμων)
Altman G. «Φεδερίκο Γαρθία Λόρκα» 240 (Μετ. Σ. Πατατζῆ)
Aragon «Ὁ Μάξιμ Γκόρκυ» 329 (Μετ. Ν. Π.)
Aubier D. «Δυὸ συγγραφεῖς» 273
Bayet Al. «Ἡ Ἑλλάδα» 233
Benda J. «Πατριωτισμὸς καὶ ἐλευθερία» 136
» » «Ἐλευθερία καὶ πεπρωμένο» 356 (Μετ. Ξ. Καράκαλου)
Bernard M. «Μάξιμ Γκόρκυ» 174 (Μετ. Χρ. Μαρκέτη)
Benoulli Chr. «Οἱ λαϊκοὶ ἐλβετοὶ ζωγράφοι» 184
Burger W. «Δύο ζωγράφοι» 257
Μποὺς Ἀλ. «Ἡ μουσικὴ στὶς αὐτόνομες δημοκρατίες τῆς ΕΣΣΔ» 32
Καβιάνι Σ. «Τὸ ἰνδικὸ ζήτημα» 254
Cabrerets J. «Οἱ ἄγνωστοι κόσμοι» 268
Carter D. «Ὁ βιολογικὸς πόλεμος» 297
Cayrol J. «Ποῦ βαδίζει ἡ ποίηση» 200
Cassou J. «Saint Just» 317 (Μετ. Σ. Πατατζῆ)
Degand L. «Ὁ Matis στὸ Παρίσι» 40
Eluard P. «Τὸ γαλλικὸ πνεῦμα στὸν πόλεμο» 16 (Μετ. Γ. Βαλέτα)
» » «Διανόηση κι' ἀντίσταση» 153
» » «Ὁ ποιητὴς» 171
» » «Σικελιανός» 177
Fabricius J. «Τὸ θέατρο στὴ Γιάβα» 56
Finbert E. «Πούσκιν» 305
Gyomai I. «Ἡ πρώτη ἀπεργία στὸν κόσμο» 255
Γκόρκυ Μ. «Ἡ τέχνη τοῦ γραψίματος» 64
Houghton N. «Τὸ Ρωσικὸ θέατρο» 130 (Μετ. Λ. Νουάρου)
Λὰν Ε. «Τὸ ἱστορικὸ μυθιστόρημα στὴν ΕΣΣΔ» 48 (Μετ. Λ. Νουάρου)
Lasvergnas R. «Δύο μυθιστοριογράφοι τῆς λευτεριᾶς» 286
Λέβιταν Ρ. «Μία ἐπίσκεψη στὸν Δ. Σοστακόβιτς» 152
Leonard H. «Στὰ παρασκήνια τοῦ πολέμου» 284
Λουνατσάρσκη Α. Β. «Γιατί αὐτοχτόνησε ὁ Μαγιακόβσκη ;» 188 (Μετ. Α. Ἀλεξάνδρου)
Mahieu P. «Ἡ καταγωγὴ τῆς ἰδέας» 340
Maublanc M. «Ἀνατόλ Φράνς» 44 (Μετ. Σ. Πατατζῆ)
Morgan Cl. «Ὁ ἀστραφτερὸς καθρέφτης» 285
Procyon «Τὸ μυστικὸ τῆς ἀτομικῆς βόμβας» 269
Roy Cl. «Πῶλ Ἐλυὰρ» 161
Rusell J. «Ὁ ζωγράφος Τζ. Ταῖρνερ» 168
Seghers P. «Οἱ γάλλοι ποιητὲς στὴν ἀντίσταση» 204 (Μετ. Λ. Νουάρου)
» » «Πικασὸ» 241
Στανισλάβσκη Κ. Σ. «Θεατρικὴ τέχνη» 244, 260, 277, 292 (Μετ. Α. Ἀλεξάνδρου)
Τσὲν Τζ. «Ἡ τέχνη στὴ λαϊκὴ Κίνα» 304

Η ΠΟΙΗΣΗ

Σελ.

Ἀθανασούλης Κρ. «Κρήτη» 97
Ἀλέπης Κ. «Καὶ τί πῶς αὔριο» 145
Ἀναγνωστάκης Μ. «Τώρα» 52
Ἀνθίας Τ. «Ἡ Κύπρος» 189
» » «Ὁ ἀγώνας γιὰ τὸ φῶς» 189
Βρανᾶς Ν. «Πορεία τῶν ἀγνώστων» 25
» » "Οταν φυσοῦσε ἡ ἀνοιξη» 193
Βρεττάκος Ν. «Ἀκόμα τοῦτ' ἡ ἀνοιξη» 83
» » «Στὸν Πῶλ Ἐλυὰρ» 161
» » «Δίχως ἐσὲ δὲ θἄβρισκαν» 209
» » «Οἱ ζαφειρένιες ἀλλαγὲς» 209
Γαβαλᾶς Γ. «Καρτερώντας τοὺς θεούς» 37
Γανιάρης Χ. «Μαραθωνομάχοι» 21
» » Καλλιμασιά». 273
Γρυπάρης Ἰ. «Ἀντέρωτες» 94
» » «Τὸ Μελτέμι» 64
Δάλλας Γ. «Πίνδος» 18
» » «Μακρυγιάννης» 83
» » «Λεβέντρα Μοῦσα» 225
Δεπούντης Ἰ. «Ἀνάβει πάντα ἀπὸ τὴ θάλασσα» 209
Δημοτικὰ τραγούδια «Τῆς Λίμνας» 240
» » «Στῆς Μπαμπακοῦς τὸ ρέμα» 240
» » «Γιὰρ - Γιὰρ» 240
Ἐλύτης Ὀδ. «Ἄσμα ἡρωϊκὸ καὶ πένθιμο» 320
Ἐπίκτητος Π. «Ἀνοιξη» 193
Εὐρυπίδης «Φοίνισσες» χορικὸ 144 (Μετ. Κ. Φριλίγγου)
Ζησιμάτος Γ. «Αἴσθηση τοῦ χρόνου» 224
Ἠσσῖας Κεφ. Ξ Γ. 352 (Μετ. Κ. Φριλίγγου)
Θασίτης Π. «Γυναίκα» 49
Κάλβος Ἀνδρ. «Εἰς ἀγαρηνοὺς» 301
Καρύδης Ν. «Καημὸς παληός» 225
Κατσαρὸς Μ. «Τὸ μπαρμπερίνικο καράβι» 49
» » «Βγενιὼ» 339
Κατσίνης Μ. «Νικητήρια» 83
Κοτζιούλας Γ. «Ἡ τέχνη μου» 38
» » «Βαγγελίτσα » 113
Κωτσόπουλος Θ. «Ὦ, χώρα χώρα» 289
Λειβαδίτης Τ. «Τὸ τραγούδι τοῦ Χατζηδημήτρη» 339
» » «Ἀπ' τὸ Δεκέμβρη»
Λυγίζος Μ. «Ἡ ἄλλαγή» 37
Μουσελίμης Σ. «Τῆς Δέσπως» 100
Μπούμη - Παπᾶ Ρ. «Καλάβρυτα» 82
» » » Οἱ Διακόσιοι» 129
Μπουρνέζος Χρ. «Ξεσκούφωτα κουφάρια» 3
Μυλωνογιάννης Γ. «Λαχτάρα» 273
Νικολαΐδης Ν. (τῆς Κύπρου) : «Τὸ τσελικὸ τραγούδι» 9
Νικολαΐδης Ν. «Ἐκεῖνος» 19
» » «Σχέδιο γιὰ προσευχὴ» 65
Ξενάκης - Κωνσταντινίδης Κ. «Θρῆνος» 208
Παΐζη Κ. «Ἡ κατάρα τῶν μανάδων» 82
Παναγουλόπουλος Γ. «Οἱ σαλπιγκτὲς κάτω ἀπ' τὰ δέντρα» 9
Παπαδημητρίου Ἐλ. «Ἐπιγράμματα» 177
Παππᾶς Ν. «Ἀνθρώπινο» 353
Πατρικίου - Ἰακωβίδη Λιλὴ «Εὐτυχία» 177
» » » «Δὲν δάκρυσες...» 257

Σελ.

Πλακωτάρη 'Αλ. «Μάρτης» 113
Ρίτσος Γ. «Πῶλ 'Ελυάρ» 161
» » «Στ' ἀμπέλια» 235
» » «Σκαλοπάτια» 235
Σιγανὸς Μ. «Νεκρὸς θεὸς» 282
Σικελιανὸς Ἄγγ. «Ἐπίγραμμα 25 Μαρτίου» 73
» » «Ὁ Χριστὸς στὴ Ρώμη» 107, 123, 139
» » «Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ» 265
» » «Τὸ πανανθρώπινο ἐμβατήριο» 315
Σκαρίμπας Γ. «Ἀγγέλω» 145
Σολωμὸς Δ. «Ἡ γυναίκα τῆς Ζάκυνθος» 80
Φωτιάδης Θαν. «Ἐπίγραμμα» 83

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

'Αγνώστου Πολωνοῦ «Σκλαβωμένη Πολωνία» 112
(Μετ. Μ. Στασινόπουλου)
Apollinaire G. «Θαύματα τοῦ πολέμου» 256
Bynner W. «Τὸ δίχτυ» 272
(Μετ. Δ. Σταύρου)
Eluard P. «Ταυτότητες» 155
» » «Ὑπάρχουμε» 155
» » «Στὸν ἥσκιο τῆς πόρτας μου» 155
» » «Γιὰ κείνην» 155
(Μετ. Τ. Ἐλευθεριάδη)
» » «A l'échelle humaine» 155
» » «Τὸν 'Απρίλη τοῦ 1944...» 171
(Μετ. Π. Βελιώτη)
Gibson W. «Οἱ παραγγελίες» 8
(Μετ. Κλ. Κύρου)
Κομφούκιου «Ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου» 36
(Μετ. Ἀ. Δικταίου)
Leish Mac Ar. «Οἱ νέοι νεκροὶ στρατιῶτες» 24
(Μετ. Κ. Μιράνα)
» » » «Ἄνθρωποι» 272
(Μετ. Δ. Σταύρου)
Lindsay Vach. «Τὸ Κόγκο» 66
Li - Tai - Po. «Οἱ δυὸ αὐλοί» 36
Li - Yi - Han «Οἱ ἀγριόκυκνοι» 36
(Μετ. Α. Δικταίου)
Lorka G. F. «Ὁ διάφανος θάνατος» 283
(Μετ. Κλ. Κύρου)
Masters Lee Ed. «Εἶδες ποτέ σου;» 24
» » » «Harry Willmans» 176
(Μετ. Δ. Σταύρου)
Saint - Pol - Roux : «Τὸ βράδυ τῶν προβάτων» 8
(Μετ. Δ. Σταύρου)
Sandbrug C. «Ἡ στράτα καὶ τὸ τέλος» 96
(Μετ. Θρ. Σταύρου)
Villon Fr. «Μπαλλάντα» 48
(Μετ. Σ. Σκιαδαρέση)

Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

'Αγγέλου Ι. «Καλοκαιριὰ» 318
'Αξιώτη Μ. «Ἡ καμμένη μεραρχία» 106
» » «Τὸ σπίτι» 172
Βενέζης Ἤλ. «Παρασκευή» 140
Βλάχος Θ. (Αἰτωλὸς) «Ὁ θάνατος τοῦ Μάρκου» 81
Βλαχογιάννης Γ. «Κρυφὰ χαράματα» 77
Γαλανοῦ Εἰρ. «Τὰ χέρια του» 114
Γληνοῦ Δ. «Δυὸ ἀνέκδοτα γράμματα» 365
Θουκυδίδη: «Ἐπιτάφιος» 363
(Μετ. Π. Λεκατσᾶ)
Κάρης Μιχ. «Τὰ μεταγωγικὰ» 316
Καρύδης Ν. «Τὸ ἀντικρυνὸ παράθυρο» 43
Καστανάκης Θρ. «Ἀληθινὴ Ἱστορία» 348
Κορνάρος Θ. «Ὁ βιαστής» 112
Λουντέμης Μ. «Ἀγάπησα ἕνα γλάρο» 207
Λυβικὸς Φρ. «Καμπρίτ» 253
» » «Ἕνα ταξίδι» 303
» » «Τὸ Ι.Σ.Τ.Α.» 352
Λῶλος Κ. «Χειμωνιάτικα σταφύλια» 4, 20
Μπούμη Παπᾶ Ρ. «Λαθραῖο ταξίδι» 222
Μωραΐτης Λ. «Κάποια Λσμπρὴ» 111
» » «Στὰ χαρακώματα» 270
Νικολέτου Κ. «Ἦταν ἕνα κορίτσι...» 157
» » «Σταλαχτίτες» 370
Πατατζῆς Σ. «Τὸ τραγούδι τῶν σκοτωμένων» 94
Σούκας Κ. «Οἱ ναυτεργάτες» 60
Σπυριδάκης Γ. «Ἀσάλευτη ἐξομολόγηση» 193
Σταματόπουλος Α. Τ. «Ὁ 'Αλῆ Φαρμάκης» 47
» » » «Τὸ παλληκάρι τῆς Ὕδρας» 78
Τερζάκης Ἄγγ. «Τὸ Κατινάκι» 127
Τερτσέτης Γ. «Ἀπομνημονεύματα Κολοκοτρώνη» 336
Χατζηαναγνώστου Τ. «Οἱ καμπάνες» 291
Χατζῆς Δ. «Σπασμένα φτερά» 190

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Aragon «Τὰ βαλτονέρια πάνω στὴ γῆ» 128
(Μετ. Σ. Τσίρκα)
Barbusse H. «Σαφήνεια» 92, 108
(Μετ. Γ. Α. Βασδέκη)
Bowen El. «Τὴ βραδυὰ τῆς Νίκης» 35
Caldwell Er. «Ρασὲλ» 210
(Μετ. Σ. Τσίρκα)
Γκόγκολ Ν. «Τὸ χαμένο ἔγγραφο» 226
(Μετ. Κ. Λύμπης)
Efremov I. 'Η στοιχειωμένη λίμνη» 148, 163
(Μετ. Δ. Κόσκου)
Γκαρμπάτωφ Β. «Οἱ ἀνίκητοι» 50
(Μετ. Μ. 'Αξιώτη) 50
Hemingway E. «Νύχτες ἀγρύπνιας» 27
(Μετ. Ν. Πολίτη)
Λοΰϊς Σ. «Μάρτιν Ἄρροουσμιθ» 274
Ρίμπακ Ν. «Ἕνα κορίτσι ἀπ' τ' 'Αλῆ-Μπουνάρ» 99
(Μετ. Γ. Δεληγιάννη-'Αναστασιάδη)
Saroyan W. «Τὸ ταξίδι στὸ Χάνφορδ» 7
(Μετ. 'Α. Δραγάνη)
Σκλόβσκη Β. «Ὁ γυρισμός» 336
(Μετ. Σ. Πρωτοπαπᾶ)
Steinbeck J. «Τὸ φονικό» 178
(Μετ. Λ. Καλαμάρο)
Τσοὺν — Τσὰν — Γὲ «Ὁ ἀγέρας» 194
(Μετ. Γ. Δεληγιάννη-'Αναστασιάδη)
Wells H. G. «Τὸ μαργαριτάρι τῆς ἀγάπης» 252
(Μετ. Π. Πεζοῦ)
Woolf V. «Τὰ κύματα» 67
(Μετ. Δ. Σταύρου)

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Κοτζιᾶς Κ. «Ἡ πρωτομαγιὰ τοῦ Κουρούπη» 242

ΤΟ ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Αὐγέρης Μ. «Ἡ λογοτεχνία τῆς 'Αντίστασης» 33
» » «Ὁ πανάρχαιος κίνδυνος» 105
» » «Οἱ ξένοι κ' ἡ ἐθνική μας 'Αντίσταση» 281
'Ιμβριώτη Ρ. «Ὁ ἐκπαιδευτικὸς ὅμιλος» 17
Λαμπρινὸς Γ. «Τὸ νόημα τοῦ εἰκοσιένα» 74
» » «Σημεῖα τῶν καιρῶν» 217
» » «Δ. Γληνὸς» 362
Πανσέληνος Α. «Φωνὴ κινδύνου» 137
Πολίτης Ν. «Τὸ ραδιόφωνο» 57
» » «Τὸ χρέος μας» 185
» » «Δὲ θὰ περάσουν» 345
Φωτιάδης Δ. «Μιὰ νέα περίοδος» 1
» » «Ἡ ἐποχή μας» 41
» » «Ἦθος» 89
» » «Ἕνας χρόνος» 121
» » «Ὑποχρεώσεις» 169
» » «Ἡ 'Ελλάδα πεθαίνει !» 201
» » «Λογοκρισία» 233
» » «Οἱ ἀγῶνες ἑνὸς λαοῦ» 313

ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

'Αξιώτη Μέλπω «Ἕνα κόκκινο τριαντάφυλλο» 17
» » «Καταμερισμὸς δουλειᾶς» 241
Κορφιάτης Ε. «Ἕνα ὄνειρο» 1
Πανσέληνος Ἀ. «Οἱ αὐτοχτονίες» 33
» » «Ὁ Ὕμνος μας» 73
» » «Ἡ ἀνάσταση» 105
» » «Τέχνη καὶ πολιτική» 121
» » «Τὸ καλοκαίρι» 169
» » «Ὁ ἔρωτας» 217
» » «Δημοκρατία» 249
» » «Ἡρωϊσμὸς» 281
Πατατζῆς Σ. «Ξυπόλητοι θεοί» 137
» » «Ἀναίτια πράξη» 153
Ρίτσος Γ. «Ἐντύπωση» 41
» » «Χῶρος» 57
Ρώτς Β. «Πνεῦμα» 185
» » «Ἡ μπόμπα» 201
Τσίρκας Σ. «Ἕνας βράχος» 89
Χατζηγιάννης Ν. «Δεμένες φτεροῦγες» 170

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

«Ἑβδομάδα τοῦ παιδιοῦ ἡ» 115
'Εκπαιδευτικὰ 322
'Ιμβριώτη Ρόζα «Χτίστε παιδικοὺς σταθμοὺς» 115
» » «Ὁ ἀληθινὸς Πεσταλότσι» 162
» » «Ὁ παραλογισμὸς τῶν παιδικῶν δικαστηρίων» 221
» » «Ἡ ψυχικὴ ὑγεία τῶν παιδιῶν μας» 245
(1. Ὁ πόλεμος καὶ ἡ συνέπειές του στὴν παιδικὴ ψυχή)
» » «Ἡ ψυχικὴ ὑγεία τῶν παιδιῶν μας» 258
(2. Ἡ ἠθικὴ ἐξυγίανση τῆς νεολαίας)
» » «Ἡ ἐξυγίανση τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας» 322
Κεσανλῆ 'Αλεξ. «Μὴν τυραννᾶς τὸ παιδί σου» 51
» » Τὸ παιδικὸ ψέμα» 132
(1. Τὸ ἀκίνδυνο ψέμα)
» » «Τὸ παιδικὸ ψέμα» 147
(2. Τὸ σκόπιμο ψέμα)
Πετρώνδας Γρ. «Ἀπὸ τὴν κοινωνία ἡ ἀρχή» 98
Roubakine D. «Συνέδριο παιδείας» 314
Τζελέπη - Ράλλη Ζ. «Πανεπιστημιακά» 36
Χαρβάτης Κ. «Σχολικὸ θέατρο» 10

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ

'Από τὴν Αἴγυπτο
Τσίρκας Σ. «Ρομπὲρ Λεβὲκ καὶ 'Αντρὲ Ζὶντ» 110
» » «Καιρὸς γιὰ ψάρεμα μὲ τὸ καλάμι» 307
'Από τὴν 'Αμερική
Κρίτας Θ «Τὸ θέατρο στὴν 'Αμερική» 290
'Από τὸ Λονδῖνο
Κυριαζῆς Π. «Μιὰ ἑλληνικὴ ἔκθεση» 72
'Από τὸ Παρίσι
'Αλεξίου Ἕλλη «Ἡ ἀγάπη γεννᾶ ἰδέες» 26
» » «Κουβεντιάζοντας μὲ τοὺς συγγραφεῖς» 46,63
Καστανάκης Θρ. «Παρισινὰ θεάματα καὶ διαλείμματα» 251, 283
Π. Β. «Δημοκρατικὴ συγκέντρωση στὸ Παρίσι» 236

ΔΙΑΦΟΡΑ

'Ανέκδοτα τῶν ἡρώων τοῦ 1821 75
» τοῦ Μ. Γκόρκυ 175
» τοῦ Μπ. Σῶ 256
'Αφήγηση φαντάρου 316
Βιδάλης 249
Βραβεῖο Γρίβα 272
«Διαμαρτυρία ἡ» 233
«Διαμαρτυρία τῶν λογοτεχνῶν ἡ» 187
Διαμαρτυρία τῆς 'Εταιρείας λογοτεχνῶν γιὰ τὸν Θ. Κορνάρο 333
«Δίκη τοῦ Μουσσολίνι ἡ» τοῦ Μ. Φοὺτ—Κάσσιου 6, 23, 39
(Μετ. Λ. Νουάρου)
Ἔκκληση τῶν διανοουμένων 249
'Ελληνογαλλικὲς πνευματικὲς σχέσεις 202
'Ελυάρ στὴν 'Αθήνα ὁ 158
'Εντυπώσεις 321
Θεοδωρίδη Χ. «Διαβάζοντας μιὰ δήλωση» 367
Θέατρο καὶ λαοπρόβηλτοι 216
Θεατρικὴ κρίση : «Γνῶμες Βεάκη, Κουκούλα, Μουζενίδη, 372
Κίνηση τοῦ 15θημέρου ἡ 248, 264, 280, 296, 311, 327, 431, 357, 373
«Κορνάρος» 281
Κριτικὴ 13, 30, 54, 70, 86, 102, 117, 133, 149, 165, 182, 198, 214, 229, 246, 262, 278, 295, 310, 325, 341, 357, 373
Λαϊκὴ ἀφήγηση 320
«Ξένη θεατρικὴ κίνηση» τοῦ Τ. Μ. 183, 213
«Ξένη πνευματικὴ κίνηση ἡ» 29, 39, 53, 69, 101, 118, 150, 166, 197, 230, 247
«Οὐέλς» 249
Οὐναμοῦνο κι' ὁ θάνατος ὁ 109
Πνευματικὴ διαθήκη τοῦ Περνὼ ἡ 207
Πνευματικὴ ζωὴ ἡ 15, 31, 39, 55, 71, 87, 103, 119, 135, 151, 167, 183, 199, 215, 231, 247, 263, 279, 311
Προοπτικὴ τῆς ποίησης ἡ 322
Συνδικάτα πνευματικὰ Γαλλίας : «Μήνυμα στοὺς Ἕλληνες διανοουμένους» 368
Σωστὴ ἀπόφαση 279
'Υποδοχὴ τοῦ 'Ελυάρ ἡ 159
Χαιρετισμὸς τοῦ Ἐλυάρ 171
Χρονικὰ 1, 17, 33, 41, 57, 74, 89, 105, 121, 137, 153, 169, 185, 201, 217, 328, 344, 360, 376

ΟΙ ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ "ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ„

Οἱ «ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ» — ὁ 'Εκδοτικὸς Οἶκος ποὺ φιλοδοξεῖ νὰ παρουσιάσει τοὺς ἐκλεκτότερους ΝΕΟΕΛΛΗΝΕΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΥΣ μὲ τὶς ἀντιπροσωπευτικότερες σελίδες τους καὶ τοὺς μεγαλύτερους ΣΥΓΧΡΟΝΟΥΣ ΞΕΝΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ μὲ τὰ περιφημότερα τελευταῖα ἔργα τους ἀναδημιουργικὰ μεταφρασμένα, σὲ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗΣ ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ μὲ ἄρτια τυπογραφικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐμφάνιση—ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ τελευταῖα :

ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ
ΛΥΡΙΚΟΣ ΒΙΟΣ
'Ολόκληρο τὸ ποιητικὸ ἔργο του σὲ 3 τόμους.

ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ
ΩΡΑ ΠΟΛΕΜΟΥ
Διηγήματα
Δεκαπέντε ἱστορίες ἀπὸ τὴ μοίρα τοῦ ἀνθρώπου τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς συμφορᾶς.
Σελ. 256. 'Εκδοση ἁπλή, καὶ ἔκδοση πολυτελὴς ἀριθμημένη.

ΣΤΡΑΤΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ
Ο ΠΑΝ
Νουβέλλα
Μιὰ ἔξοχη νουβέλλα τοῦ Μυριβήλη μὲ ὅλα τὰ γνωρίσματα τῆς τέχνης του
Σελ. 136. 'Εκδοση πολυτελής, ἐξώφυλλο καὶ ξυλογραφίες Κ. Γραμματόπουλου.

ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ
ΓΑΛΗΝΗ
Μυθιστόρημα
Ε' 'Εκδοση
Τὸ δρᾶμα τῆς μετοικεσίας τοῦ Μικρασιατικοῦ 'Ελληνισμοῦ.
Σελ. 276. 'Εκδοση ἁπλή, καὶ ἔκδοση πολυτελὴς ἀριθμημένη.

ΣΤΡΑΤΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ
Η ΔΑΣΚΑΛΑ ΜΕ ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΜΑΤΙΑ
Μυθιστόρημα
Ε' 'Εκδοση
'Η μεγάλη ἐπιτυχία τῶν γραμμάτων μας.
Σελ. 364.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΘΕΑΤΡΟΝ
ΤΟΜΟΣ Δ'
Μὲ τὸν «Ψυχοπατέρα», τὸ «'Ανθρώπινο», τὸν «Ποπολάρο», τὴν «'Ανιέζα».
300 πυκνοτυπωμένες σελίδες.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ
ΑΠΡΙΛΗΣ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΓΙΟΥ ΜΟΥ
Τὰ ὡριμότερα ἀφηγήματα τοῦ συγγραφέα τῆς «Τζαμπώ».
'Ενας καλαίσθητος τόμος. Σελ. 216.

ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΕΡΑΤΗ
ΤΟ ΠΛΑΤΥ ΠΟΤΑΜΙ
ΣΥΜΦΩΝΙΑ
Μιὰ ἀπὸ τὶς σοβαρότερες καὶ αἰσθητικότερες ἀφηγήσεις τῆς πρόσφατης ἑλληνικῆς ἐποποιΐας.
Σελ. 176. Πρόλογος Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ

ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ
ΠΡΟΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΘΕΑΤΡΟΥ
Τὰ προβλήματα τῆς γένεσης τοῦ θεάτρου καὶ τῶν πρώτων του ἀρχῶν.
Σελίδες 208 μεγάλου σχήματος, μὲ πλούσια εἰκονογράφηση καὶ πλήρη βιβλιογραφία.

STEFAN ZWEIG
ΜΑΓΕΛΛΑΝΟΣ
'Η μυθιστορηματικὴ βιογραφία τοῦ μεγάλου ποντοπόρου.
Σελίδες 280 μεγάλου σχήματος, μὲ 9 εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου.

W. SOMERSET MAUGHAM
ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΔΟΥΛΕΙΑ
Μυθιστόρημα
Τὸ πολύχροτο ἀριστούργημα ἑνὸς ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους συγγραφεῖς τοῦ καιροῦ μας.
'Ενας ὀγκώδης τόμος, 576 πυκνοτυπωμένες σελίδες μεγάλου σχήματος.

ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΛΟΥΝΤΕΜΗ
ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ, ΖΩΗ...
Μυθιστόρημα
Τὸ δυνατότερο ἔργο ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δυνατότερους νέους μυθιστοριογράφους μας.
'Ενας κομψὸς τόμος, σελ. 164.

ΑΛΕΞΗ ΤΟΛΣΤΟΗ
ΠΕΤΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ
'Η περίφημη μυθιστορηματικὴ βιογραφία τοῦ μεγάλου Τσάρου.
'Ενας ὀγκώδης τόμος 660 πυκνοτυπωμένων σελίδων μεγάλου σχήματος, μὲ 16 εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου.

ΠΑΝΤ. ΡΟΜΑΝΩΦ
ΓΙΑ ΤΡΙΑ ΖΕΥΓΑΡΙΑ ΜΕΤΑΞΩΤΕΣ ΚΑΛΤΣΕΣ
Μυθιστόρημα
Ἕνα ἀπὸ τὰ ἀντιπροσωπευτικότερα μυθιστορήματα τῆς σοβιετικῆς ζωῆς.
Σελ. 312.

JOHN STEINBECK
Ο ΔΡΟΜΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΦΑΜΠΡΙΚΕΣ
Ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἀριστουργήματα τῆς ἀμερικανικῆς πεζογραφίας.
'Ενας τόμος κομψότατος. Σελίδες 212.

ALDOUS HUXLEY
ΜΕΤΑ ΤΑ ΠΥΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ
Μυθιστόρημα
Ὁ πρῶτος Χάξλεϋ ποὺ μεταφράζεται στὴν 'Ελλάδα.
'Ενα καλαίσθητο βιβλίο. Σελίδες 172.

ERNEST HEMINGWAY
ΓΙΑ ΠΟΙΟΝ ΧΤΥΠΑ Η ΚΑΜΠΑΝΑ
Μυθιστόρημα
Μιὰ συναρπαστικὴ ἐρωτικὴ ἱστορία πλεγμένη μὲ τὰ δραματικότερα ἐπεισόδια τοῦ πρόσφατου ἐμφύλιου 'Ισπανικοῦ πολέμου.
'Ενας μεγάλος τόμος, 444 πυκνοτυπωμένων σελίδων.

JAMES ALDRIDGE
ΥΠΟΓΡΑΨΑΝ ΜΕ ΤΗΝ ΤΙΜΗ ΤΟΥΣ
Μυθιστόρημα
Ἕνα ρωμαλέο μυθιστόρημα ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ 1940, ἐνῶ ἡ ΡΑΦ αὐλακώνει τὸν 'Ελληνικὸν οὐρανό.
'Ενας μεγάλος τόμος, 296 πυκνοτυπωμένες σελίδες.

J. W. N. SULLIVAN
ΟΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΓΥΡΩ ΣΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
Ἕνα ἐξόχως ἐνδιαφέρον βιβλίο προσιτῆς ἐπιστήμης.
'Ενας μεγάλος τόμος.

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

Οἱ «Φίλοι τοῦ Βιβλίου», θέλοντας νὰ προσφέρουν στὰ 'Ελληνόπουλα μιὰ σειρὰ ἀληθινὰ ὡραῖα βιβλία, ἀποφάσισαν νὰ ἐπανεκδώσουν τὶς περίφημες

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ
ΤΗΣ
ΠΗΝΕΛΟΠΗΣ ΔΕΛΤΑ
Γιὰ τὶς Γιορτὲς τοῦ 1946 καὶ τὴν Πρωτοχρονιὰ τοῦ 1947, κυκλοφοροῦν, σὲ μιὰν ἔκδοση ὁμοιόμορφη καὶ ἐξαιρετικὰ καλαίσθητη, σὲ καλὸ χαρτί, μὲ ὡραιότατες εἰκόνες καὶ καλλιτεχνικότατα ἐξώφυλλα Κ. Γραμματόπουλου :

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ
Μυθιστόρημα
Μιὰ ἔνδοξη σελίδα τῆς Βυζαντινῆς 'Ιστορίας.
Σελ. 150, μὲ πολλὲς εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ
ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ
Μυθιστόρημα
Ἕνα μεγάλο ἡρωϊκὸ μυθιστόρημα.
Σελ 400, μὲ 18 εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου καὶ ἕνα χάρτη.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ
Ἕνα ἐξαίσιο βιβλίο.
Σελ. 210, μὲ πολλὲς εἰκόνες.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
Μιὰ ὡραιότατη συλλογὴ παραμυθιῶν.
Σελίδες 130, μὲ πολλὲς εἰκόνες.
Καὶ τὰ τέσσερα βιβλία, σὲ ἔκδοση ἁπλὴ καὶ ἔκδοση πολυτελῆ, δεμένα καὶ ἄδετα.

'Επίσης οἱ «ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΒΙΒΒΙΟΥ», ἐπεκτείνοντας γενικότερα τὴν ἐκδοτική τους προσπάθεια στὸν τομέα τοῦ Παιδικοῦ καὶ τοῦ Νεανικοῦ Βιβλίου, ἑτοιμάζουν, μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ», καὶ ὑπὸ τὴ Διεύθυνση τῆς κ. ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ, μιὰν ἄλλη σειρὰ ὡραίων ἐκδόσεων. 'Απ' αὐτὴ τὴ σειρὰ ἐκυκλοφόρησαν :

WALTER SCOTT
Ο ΤΟΞΟΤΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΙΑ'
Μυθιστόρημα
Ἕνα συναρπαστικὸ μυθιστόρημα, οἱ περιπέτειες ἑνὸς νεαροῦ Σκωτσέζου τῆς Σωματοφυλακῆς στὴν Αὐλὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ'.
'Ενας ὀγκώδης εἰκονογραφημένος τόμος, σελίδες 368 μεγάλου σχήματος.

CARL EWALD
Η ΜΗΤΕΡΑ ΦΥΣΗ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ
Οἱ καλύτερες ἱστορίες τοῦ μεγάλου διηγηματογράφου καὶ φυσιοδίφη.
'Ενας μεγάλος τόμος 192 σελίδων μὲ πλουσιότατη εἰκονογράφηση.

LUDOVIC BOUTINON
ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΛΙΜ ΚΕΡΙΓΚΑΝ
Μυθιστόρημα
'Από τὴ ζωὴ τῶν κυνηγῶν τῆς 'Αλάσκας.
Σελ. 224 μεγάλου σχήμ., μὲ πλούσια εἰκονογράφηση.

R. L. STEVENSON
ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ
Μυθιστόρημα
Τὸ ἀριστούργημα τοῦ μεγάλου πεζογράφου.
Σελ. 256 μεγάλου σχήμ., μὲ πλούσια εἰκονογράφηση.

KARL PLENZAT
ΛΑΪΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ
ΑΠ' ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ
'Ενας ὡραῖος εἰκονογραφημένος τόμος.

ΣΤΕΛΛΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ
ΚΑΛΗΣΠΕΡΑ, ΠΑΙΔΙΑ
Τὸ πρῶτο βιβλίο μας γιὰ μικρὰ παιδιά.
Δεμένο, σὲ μεγάλο σχῆμα, μὲ πολὺ χρωμὰς εἰκόνες.

ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
Ὁ Δ' τόμος τῶν παιδικῶν θεατρικῶν ἔργων της.
Μὲ πολλὲς εἰκόνες.
"Ολα δεμένα καὶ ἄδετα.

"ΣΟΒ-ΦΙΛΜ,,

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΣ
ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΑΙΝΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ
ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ 3
(ΜΕΓΑΡΟΝ Α. ΒΛΑΧΟΥ)
ΤΗΛ.: Διευθύνσεως 32-598
Ἐκμεταλλεύσεως 33-137

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 3
(ΜΕΓΑΡΟΝ ΜΠΟΥΡΛΑ)
ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ: 65-63

Ὁ κινηματογράφος στή Σοβιετική Ἕνωση, ἔφτασε νά ἀποτελεῖ κύριο τρόπο καλλιτεχνικοῦ πολιτισμοῦ καί καλλιέργειας τοῦ Λαοῦ.

Ὑπηρετεῖ ταυτόχρονα καί τήν Τέχνη καί τήν ἀγωγή, χωρίς νά δυσιάζει οὔτε τήν αἰσθητική οὔτε τή μορφωτική ἄποψη.

● Ἡ «ΣΟΒ-ΦΙΛΜ» παρουσιάζει στό Ἑλληνικό Κοινό μιά πλούσια συλλογή ἀπό ταινίες τῆς σοβιετικῆς παραγωγῆς. Ἐλπίζει ὅτι βοηθάει θετικά τό Ἑλληνικό Κοινό νά παρακολουθ τίς πραγματοποιήσεις τῆς σύγχρονης αὐτῆς δημιουργίας.

Ἡ χάρη τῆς ὀμορφιᾶς καί τά ἰδεώδη τῆς ζωῆς, ἔχουν μιά σύνδετη παρουσία στίς πραγματοποιήσεις τοῦ σοβιετικοῦ κινηματογράφου:

ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΥΝ

ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ
ΠΡΟΧΩΡΕΙ Ο ΛΑΟΣ
ΙΒΑΝ Ο ΤΡΟΜΕΡΟΣ
ΛΑΪΚΟΙ ΕΚΔΙΚΗΤΕΣ
ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ
ΜΑΧΗΤΙΚΗ ΝΕΟΤΗΣ
Ο ΛΕΝΙΝ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΗ
ΧΑΡΟΥΜΕΝΟΣ ΒΟΛΓΑΣ
ΕΞΗ ΩΡΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ
ΦΩΤΕΙΝΟΣ ΔΡΟΜΟΣ
ΣΟΒΙΕΤΙΚΑ ΝΕΙΑΤΑ
ΑΥΤΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΕΤΑΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ
ΠΕΤΡΙΝΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ
ΕΙΣΒΟΛΗ

ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΘΑ ΜΑΡΤΥΡΗΣΟΥΝ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΓΚΛΙΝΚΑ
ΣΤΑΧΤΟΠΟΥΤΑ
ΕΞΟΛΟΘΡΕΦΤΗΣ ΚΑΘΑΡΜΑΤΩΝ
ΠΑΡΧΟΜΕΝΚΟ
Ο ΛΕΝΙΝ ΤΟ 1918
ΑΗΤΤΗΤΟΙ
ΤΣΑΠΑΓΙΕΦ
ΤΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ
ΑΕΤΟΙ ΤΗΣ ΚΡΟΣΤΑΝΔΗΣ
ΝΤΑΜΑ ΠΙΚΑ
ΧΑΜΕΝΟ ΓΡΑΜΜΑ
Ο ΟΡΚΟΣ
Ο ΓΥΙΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
Η ΠΡΟΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΝΟΓΡΑΜΜΑ κ. ἄ.

Τὸ παιδικὸ σχέδιο

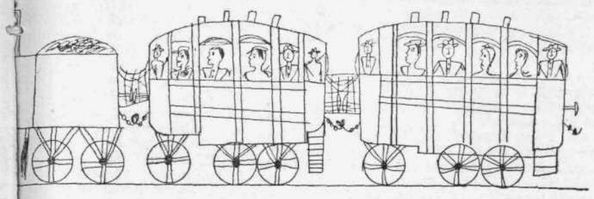

ἀπό τό σκαρί τῆς βάρκας.

«Γιατί νά μήν ταξιδεύουν κι' αὐτά;» (τά δέντρα;) Ὁ σχεδιαστής τοῦ ταξιδιοῦ τοῦ Διόνυσου πού ἁπλώνει πανιά καί τσαμπιά σταφύλι στό ἴδιο κατάρτι στό ἀργαῖο βάζο καί οἱ μοντέρνοι μας ποιητές θά συμφωνούσανε ἀπόλυτα μὲ τὴν συμπονετική γιά τά δέντρα παρατήρηση τοῦ παιδιοῦ. Ἕνα ἄλλο παιδί ἡ γιά νά εἶμαι ἀκριβέστερος ὅλα τά παιδιά σχεδιάζουνε ἕνα ποτήρι τοῦ νεροῦ. Ὅλα τό βλέπουν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Δυό κάθετους ἕνας καθαρογεγραμένος κύκλος στὴν κορμφὴ καὶ μιὰ ὁριζόντια εὐθεῖα στὴ βάση. Τὸ ποτήρι εἶναι στρογγυλὸ καὶ ἡ βάση του εἶναι ἴσια καὶ γιὰ αὐτὸ δὲν πέφτει. Ὁ δάσκαλος ποὺ θ' ἀντιμετωπίσει γύρω στὰ δεκατρία - δεκατέσσερα χρόνια τοῦ παιδιοῦ τὴν ἀμείλικτη ἀπαίτηση τῆς λογικῆς ποὺ ξυπνάει νὰ μυηθεῖ στὰ μυστήρια τῆς «σύμβασης» τῆς προοπτικῆς καὶ τοῦ «σωστοῦ» σχεδίου ἔχει εὐχηθεῖ πολλὲς φορὲς μέσα του νὰ δόσει ἡ χάρη τῆς μοντέρνας τέχνης καὶ νὰ συνηθίσουμε ξανὰ νὰ βλέπουμε καὶ μεῖς οἱ μεγάλοι τὰ ἀντικείμενα μ' αὐτὴ τὴν αἴσθηση τοῦ «οὐσιαστικοῦ» σχήματος «ὅπως εἶναι» ὅπως τὰ βλέπανε τὰ παιδιὰ μικρότερα καὶ ὄχι μὲ τὴ συμβατική τους ὄψη, ὅπως «μᾶς φαίνονται».

Τὰ παιδιὰ σχεδιάσανε τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς. Ρεαλιστικώτερα ντοκουμέντα ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς σκλαβιᾶς καὶ τῆς πείνας δὲν ξέρω ἂν θὰ μᾶς δώσει τὸ κοντύλι κανενὸς ζωγράφου. Ἂν σωθοῦν μερικὰ παιδικὰ σχέδια τῆς ἐποχῆς αὐτῆς μποροῦμε νᾶμαστε σίγουροι πῶς ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος θάχει νὰ μάθει πολλὰ γιὰ τὴν πείνα, γιὰ τὴ μαύρη ἀγορά, γιὰ τὶς ἀστρονομικὲς τιμὲς τοῦ λάχανου, γιὰ τὰ βάσανα τῆς οὐρᾶς καὶ τὸ εἰσητήριο τοῦ γκαζοζὲν γιὰ τὸν ἐκνευρισμὸ τῶν τυραγνισμένων ἀνθρώπων καὶ γιὰ τὴ θυμοσοφική τους ἀντίσταση, ὅλα τοῦτα τὰ δύσκολα χρόνια.

Ἡ τρυφερή συμπάθεια ποὺ βλέπουν καὶ σχεδιάζουνε τὸν καστανὰ τῆς γωνίας καὶ ἡ ἀνυπόμονη ἀλλὰ καὶ ὀξυδερκέστατη παρακουλούθηση τῆς βροχῆς ἀπὸ τὸ παράθυρο δίνουνε ἀφορμὲς στὰ παιδιὰ νὰ μᾶς ἀποκαλύψουνε θαμπὲς γιὰ τὰ δικά μας μάτια ὀμορφιὲς καὶ ἀλήθειες ποὺ τὶς προσπερνᾶμε συχνὰ ἀπαρατήρητες.

Γιὰ νὰ γίνουνε ὅλα τοῦτα δὲ χρειάζονται πολλὰ πράγματα. Ἕνα μικρὸ κέντρισμα τῆς παιδιάτικης εὐαισθησίας, ἕνα πρῶτο ξύπνημα τῆς φαντασίας, μιὰ πολὺ προσεχτικὴ καθοδήγηση τῆς παρατήρησης τοῦ παιδιοῦ καὶ μιὰ στοργικὴ παρακολούθηση τῆς παιδιάτικης ψυχῆς ποὺ σκιρτάει στὸ ἀντίκρυσμα τῆς φύσης καὶ τῆς ζωῆς.

Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα τὰ ὑπόλοιπα εἶναι τοῦ παιδιοῦ. Φτάνει νὰ μὴν κάνει τὸ θανάσιμο λάθος ὁ δάσκαλος καὶ πάρει καμιὰ μέρα τὴ γομολάστιχα καὶ πάει νὰ «διορθώσει» τὸ σχέδιο. Τὸ «χάλασμα» στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ θὰ εἶναι ἀνεπανόρθωτο καὶ καμιὰ πρόσκτηση σοφίας δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἰσοφαρίσει.

Μὲ πολλὴ προσοχὴ ὅλα τοῦτα ποὺ λέμε «γνώσεις» στὸ σχέδιο πρέπει νὰ τὰ δίνουμε τὴν ὥρα ποὺ μποροῦν ν' ἀφομοιωθοῦν. Νὰ μιλήσεις γιὰ ἀναλογίες φυσικὲς στὸ παιδί ποὺ μὲ ἀχόρταγο μάτι καὶ φαντασία ἀκράτηγη θέλει νὰ χωρέσει σὲ μιὰ κόλα χαρτὶ καὶ τὸ σπίτι καί τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ βουνὸ καὶ τὰ πουλιὰ καὶ τὸν ἥλιο καὶ τὴ θάλασσα μὲ τὰ ψάρια καὶ τὰ καράβια της εἶναι σὰν νὰ ζητᾶς νὰ γράψεις κανόνες γιὰ τὸ ὄνειρο.

Καὶ ἕνα ὄνειρο μὲ ὀρθάνοιχτα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ζεῖ τὸ μικρὸ παιδὶ ποὺ ἀγκαλιάζει μὲ λαχτάρα τὸ τριανταφυλλὶ γαϊδουράκι του καὶ σχεδιάζει δέντρα νὰ ταξιδεύουνε σὰν τὸ κλῆμα τοῦ Διονύσου. Ἡ σοφία καὶ ἡ γνώση ποὺ θὰ τὸ ἀκολουθήσουν προσεχτικὲς στὸ φωτεινὸ καὶ ζωηρόχρωμο τοῦτο δρόμο καὶ δὲ θὰ θελήσουνε νὰ τὸ κλείσουνε στ' ἀραχνιασμένα καὶ σχολαστικά τους καλούπια θάχουνε καὶ κεῖνες πολλὰ νὰ ὠφεληθοῦν καὶ τὸ παιδὶ σιγά - σιγὰ πολλὰ νὰ τὸ μάθουν. Τὸ ταίριασμά τους μὲ τὴν ὀμορφιὰ θαρρῶ πῶς δίνει τὴν τέλεια μάθηση.

ΣΠΥΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ

τοῦ Γ. Σφακιανάκη

Πουλιὰ ποὺ ζευγαρώνετε
Σ' ἑνοῦ δεντροῦ κλωνάρι
Σὰν βγαίν' ὁ ἥλιος τὴν αὐγὴ
Καὶ γέρνει τὸ φεγγάρι
Πουλιὰ ποὺ δὲν τὸ ξέρετε
Πῶς θὰ πεθάνετε αὔριο
Ἐλᾶτε νὰ χαροῦμε αὐτὸ τὸ Μάη
Τὸν τρελομάη
Ὅπου ροδάμνισεν ἡ γῆ
Κ' ἔβγαλε ἀγνὸ χορτάρι
Καὶ πρασινίσαν τὰ βουνὰ
Κι' ἤρθαν τὰ χελιδόνια
Κι' ἤρθαν καὶ τὰ παιδόπουλα
Τῆς θάλασσας καὶ τοῦ ἥλιου.

*

Ὦ πετροχελιδόνι μου
Πυροφλογάτη ἀγάπη μου
Τὰ χείλια σου σταφύλια
Λυώνει τὸ χιόνι πάει στὸ γυαλὸ
Πάει στὸ περιγυάλι
Λυώνει καὶ μὲ ἡ ἀγάπη μου
Στὰ χείλια σου
Καὶ δὲν ξαναγυρίζει.

*

Ἀέρας φωτιὰ καὶ θάλασσα
Κυλάει μέσ' στὸ κορμί μου
Πέτρα νὰ γίνω δὲν μπορῶ
Σὲ πέτρα πάω κι' ἀράζω.

*

Μέσ' στὴν ἀγκάλη τοῦ πρωϊνοῦ
Ἡ θάλασσα κοιμᾶται
Κάθομαι καὶ τῆς τραγουδῶ
Κι' αὐτὴ μ' ἀπηλογᾶται.

Ἡ θάλασσα ἔχει μιλιὰ
Σὰν τὸ παιδὶ σὰν τὸ πουλὶ
Ἔχει ματάκια γαλανὰ
Ἔχει ἀσημόφεγγα μαλιὰ
Τὴ χαιρετῶ ἀπ' τὸ Βουνὸ
Κάθε πουρνὸ καὶ δειλινὸ
Τῆς κουβεντιάζω ἀπ' τὶς πλαγιὲς
Τὶς ἀστροφώτιστες βραδυές.

*

Καράβια καραβόπουλα
Ἀνοίγουν τὰ φτερά τους
Τὸν ἥλιο ἔχουν στὴν πλώρη τους
Στὴν πρύμη τὸ φεγγάρι
Καὶ στὰ πανιὰ τὸν ἄνεμο
Τὸν καλοταξιδιάρη.

*

Σὰν θὰ χτυπήσει τὸ πρωΐ
Στοῦ ἥλιου τὸ ρολόϊ
Θὰ κονταρομαχήσουνε
Μὲ τὰ κοντάρια τοῦ ἥλιου
Τὰ κυπαρίσσια στὴν πλαγιὰ
Κ' οἱ καλαμιὲς στὴν ὄχθη.

*

Παίζω τὸ διάολο στὸ σκοινὶ
Καὶ ξαναγίνουαι παιδὶ
Ἄστρο ἀβασίλευτο λαμπρὸ
Τοῦ ἐπάνω κόσμου ἀστέρι
Μὲ τὸ καλάμι τῆς ψυχῆς
Σοῦ τραγουδῶ κάθε πρωΐ
Ντύσου τὸν ἥλιο κ' ἔλα
Στὴν τρέλα τοῦ πρωϊνοῦ
Νὰ κατεβοῦμε ἀπ' τὴν πλαγιὰ
Νὰ πάμε στ' ἀκρογιάλι.

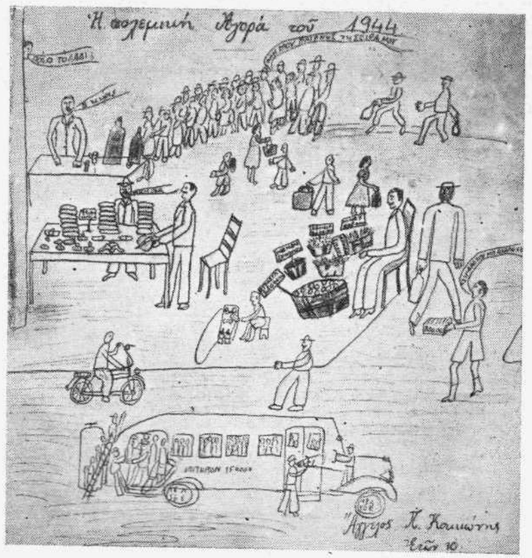

Παιδικὸ σχέδιο

1946
ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΕΣ
ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Γιά τὴν *ἱστορία τοῦ Βυζαντίου* τὸ βιβλίο τοῦ Σ. Μανουιᾶ «Ἡ πραγματική μορφὴ τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας» εἶναι τὸ μόνο βιβλίο ποὺ ἐκδόθηκε. Παρ' ὅλες τις τυχὸν ἀδυναμίες του—ἐσφαλμένη ἐχτίμηση τοῦ γεωγραφικοῦ παράγοντα, ὄχι πλήρη γνώση τῆς μεθοδολογίας του—παρουσιάζει ἐπιστημονικὰ κι' ἀποκαλυπτικὰ τὴν ἱστορία τοῦ Βυζαντίου.

Γιὰ τὸ *Εἰκοσιένα* ἔχουμε τὸ βιβλίο τοῦ Γ. Βαλέτα «Τὸ προδομένο εἰκοσιένα» ὅπου ὁ συγγραφέας προσπαθεῖ νὰ παρουσιάσει τὸ στραγγαλισμὸ τῆς πνευματικῆς ἀναγέννησης τοῦ λαοῦ σὰ συνέπεια τοῦ γενικοῦ στραγγαλισμοῦ τῶν δημοκρατικῶν σκοπῶν τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἀναμφισβήτητη συμβολὴ τοῦ Β. στὸ θέμα μειώνεται ἀπὸ τὴ σημαντικὴ πολλὲς φορὲς ἐφαρμογὴ τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ, ποὺ τὸν ὁδηγεῖ σὲ ἄτοπα καὶ αὐθαίρετα συμπεράσματα. Σημειώνουμε ἐπίσης τὴν ἐπανέκδοση τῆς «Κοινωνικῆς σημασίας τῆς ἐπανάστασης», τοῦ 21ο τοῦ Γ. Κορδάτου τὴ μελέτη τοῦ Θ. Βαγενᾶ «Ὁ Κολοκοτρώνης χάλασε τὰ Βέρβενα» ὅπου ἐκτίθεται τὸ ἐπεισόδιο αὐτοῦ τοῦ χαλασμοῦ καὶ τὴ μικρὴ μελέτη τοῦ Φ. Κατσουροῦ «Οἱ Φράγκοι τῆς Νάξου κατὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 21ο» ὅπου ἐκτίθεται ὁ ἀντιδραστικὸς ρόλος τῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένων Φράγκων.

Στὸν τομέα τῆς *νεώτερης ἱστορίας* ἡ «Σύντομη μελέτη τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας τόμ. Β' τοῦ Γ. Ζέβγου ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸ βιβλίο ὅπου ἐξετάζεται ἡ περίοδος τοῦ 1883—1839 ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση τῆς πολιτικῆς τῶν ἀστοτσιφλικάδων καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες τοῦ λαοῦ γιὰ δημοκρατικὴ πρόοδο καὶ ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία. Ἡ μελέτη τοῦ Γ. Κορδάτου «Οἱ ἀγγλικὲς ἐπεμβάσεις στὴν Ἑλλάδα» ἀποτελεῖ ἀξιόλογη συμβολὴ στὴ νεοελληνικὴ *πολιτικὴ ἱστορία*. Γιὰ τὴ νεώτερη *στρατιωτικὴ ἱστορία* ἀναφέρουμε τὰ ἄρθρα «Ἡ ἥττα τοῦ 1897», «Ὁ πόλεμος τῆς Ἑλλάδας ἐνάντια στὸν ἄξονα» «Ἡ μικρασιατικὴ καταστροφὴ»(Κομ. Ἐπ. 7,8,9). Τὸ ἄρθρο ἐπίσης τοῦ Γ. Ψηλορείτη «Ἡ ἔνοπλη λαϊκὴ ἐξέγερση τῶν Χανίων κατὰ τῆς 4ης Αὐγούστου» (Κομ. Ἐπ. 8) φωτίζει μιὰ πλευρὰ τοῦ ἀντιφασιστικοῦ ἀγώνα τοῦ ἑλλ. λαοῦ. Κλείνοντας τὸ θέμα ὑλογραμμίζουμε τὴν ἀνατύπωση τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» τοῦ Μακρυγιάννη, τοῦ μοναδικοῦ ντοκουμέντου τῶν ἐπαναστατικῶν καὶ μετεπαναστατικῶν χρόνων καὶ τὴν περισπούδαστη μελέτη τοῦ Μ. Σακελαρίου «Πηγὲς τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας» Ν. Ἑστία Τευχ. 441-448.

Ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὴ νεώτερη ἱστορία ἔχει τὸ βιβλίο τοῦ Α. Διομήδη: «Βυζαντινὰ μελέται Β', αἱ σλαυϊκαὶ ἐπιδρομαὶ ἐν Ἑλλάδι κ.λ.π.» ὅπου συγκροῦονται οἱ ἀπόψεις τοῦ συγγραφέως περὶ «στάγδην» καὶ «πανοικεὶ» εἰσβολῆς τῶν Σλαύων στὴν Ἑλλάδα καὶ ὅπου ἐνῶ διαπιστώνεται ὅτι τὸ ἔθνος εἶναι ἱστορικὸ προϊόν, προκειμένου νὰ ἐφαρμοσθεῖ ἡ διαπίστωση αὐτὴ στὸ ἑλληνικὸ ἔθνος ὁ συγγραφέας ἀπαρνέγεται στὴ φυλετικὴ θεωρία. Ἐπιστημονικὴ θεώρηση τοῦ θέματος γίνεται ἐπίσης ἀπὸ τὸ Γ. Ζέβγο μὲ τὰ ἄρθρα ἡ «Οἱ ἕλληνες καὶ οἱ Βόρειοι γείτονες». (Κομ.Ἐπ.5,6,7,8) ὅπου ὑποστηρίζεται ἡ ἀνθρωπολογικὴ καὶ κοινωνικο-οἰκονομικὴ συγγένεια τῶν Βαλκανικῶν λαῶν.

Στὸν τομέα τῆς *Ἐθνικῆς Ἀντίστασης* ἡ ἔκδοση τοῦ «Ἀρχείου Ἐθνικῆς Ἀντίστασης» ἀποτελεῖ τὴ μεγαλύτερη προσπάθεια διάσωσης καὶ ἐπισημονικῆς ταξινόμησης τοῦ ὑλικοῦ τῆς ἀντίστασης. Ἐπίσης ὁ ΕΛΑΣ τοῦ στρατηγοῦ Σαράφη, βιβλίο γραμμένο στὸν τύπο προσωπικῶν ἀναμνήσεων δίνει ἀνάγλυφο τὸν πατριωτισμὸ τοῦ λαϊκοῦ στρατοῦ, τὴ μαχητική του ἱκανότητα, τὸ ρόλο τῶν "Ἀγγλων κλπ. Γιὰ τὴ μελέτη τῶν τραγουδιῶν τῆς Ἀντίστασης ἀναφέρουμε τὸ βιβλίο τοῦ Ν. Σφυρόερα «Ἀπειραθίτικα τραγούδια» καὶ γιὰ τὴ διάσωσή τους τὴ μικρὴ συλλογὴ τοῦ Μ. Δημητρίου.

Στὶς *λαογραφικὲς μελέτες* ἀναφέρουμε σὴν «Κεφαλλονίτικη λατρε α» τοῦ Λουκάτου, ἐπιστημονικὴ ἐργασία δοσμένη ἀφηγηματικά, τὸ ἄρθρο τοῦ Γ. Κορδάτου γιὰ τὸ Ν. Πολίτη (ἐφ. Ριζοσπάστης 22)8)46) ὅπου ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Ν. Πολίτης δούλεψε γιὰ νὰ δοθεῖ μὲ τὸ λαογραφικὸ ὑλικὸ βάση στὴ Μ. Ἰδέα καὶ τὰ βιβλία Α. Κ. Χατζηγάκη «Τ' ἀσπροπόταμο Πίνδου», Μ. Μιχαηλίδη Νουάρου «Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὴ Δωδεκάνησο» καὶ τοῦ Ν. Λανίτη «Ἡ ψυχὴ τῆς Κύπρου» ὅπου παρατίθεται καὶ λαογραφικὸ ὑλικὸ τῶν ἀντιστοίχων περιοχῶν.

Στὸν τομέα τῆς *νεοελληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς* ἡ πιὸ ὁλοκληρωμένη ἔκδοση εἶναι «Στὴ μνήμη τοῦ Δ. Γληνοῦ» ὅπου συμπαραστάτες καὶ μαθητὲς γράφουν γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ἀναγεννητὴ καὶ δασκάλου καὶ δημοσιεύονται ἀνέκδοτα ἔργα του καὶ ἐπιστολές. Ἡ μελέτη τοῦ Γ. Ζιούτου «Ἄνθιμος Γαζῆς» τοποθετεῖ τὸν ἐπαναστάτη λόγιο. Ὑπογραμμίζουμε τὸ ἄρθρο τοῦ Χ. Θαλῆ «Ἡ νεοελληνικὴ ἀναγέννηση» (Κομ. Ἐπ. 12) ὅπου γίνεται μιὰ ἐλατρεία τῆς νεοελληνικῆς πνευματικῆς κινήσεως στὶς γενικές της γραμμὲς ἀπὸ τὸ Νουμᾶ ὡς τὰ σήμερα. Ἀναφέρουμε τὴ μελέτη τοῦ Λίμ. Χουρμούζιου γιὰ τὸν Κ. Θεοτόκη, τὰ δημοσιεύματα τοῦ Φ. Μιχαλόπουλου Ι. Πολυλᾶς ('Αγγλοελ. Ἐπ. 1-3) ὅπου ἡ ἀγγλικὴ κατοχὴ στὰ Ἑφτάνησα γίνεται «δημοκρατικὴ πολιτικὴ» καὶ τὸ Γ. Τερτσέτη (ἔνθ. ἀν. 7-9) τὴν αἰσθητικὴ μελέτη τοῦ Γ. Σεφέρη γιὰ τὸν Ἐρωτόκριτο (ἔνθ. ἀν. 4-5), τὸ τεῦχος τῆς Ν. Ἑστίας 400 ἀφιερωμένο στὸν Ἀγ.Τζάρτζανο καὶ τὴ μελέτη τοῦ Ὀ. Ἐλύτη «Τὰ τὶς εἰκονογραφίες τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη» ('Αγγλοελ. Ἐπ. 1) ὅπου μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ συγγραφέας ἀποκαλύπτει κ' αἰσθητικὴ συνέχεια ἀπὸ τὶς τοιχογραφίες τῆς Κνωσσοῦ — Ζωγράφο — Θεόφιλο — ὡς τὸν Γκίκα, Τσαρούχη, καὶ Ἐγγονόπουλο.

ΠΟΙΗΣΗ

Τὰ ποιητικὰ βιβλία ποὺ κυκλοφόρησαν μέσα στὸ 946 εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς πεζογραφίας γενικά. Ὅμως ἀπὸ κυκλοφοριακὴ ἄποψη τὸ ποιητικὸ βιβλίο βρίσκεται πολὺ πιὸ χαμηλά, ἀν λάβουμε μάλιστα ὑπ' ὄψει πὼς ἀπὸ ποιητικὲς συλλογὲς ἀναγνωρισμένων ποιητῶν, ὅπως τοῦ Σεφέρη κ. ἄ. δὲν πουλήθηκαν περισσότερα ἀπὸ 30—40 ἀντίτυπα.

Ἀπὸ τὶς ποιητικὲς συλλογὲς ποὺ κυκλοφόρησαν στὸ 1946 ἀναφέρουμε τὶς κυριώτερες:

"Αγγελου Σικελιανοῦ, Λυρικὸς Βίος, τόμ. Α. Εἶναι μιὰ ἐπιλογὴ ἀπὸ τὸ λυρικὸ ἔργο τοῦ Σικελιανοῦ γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχουν γραφτεῖ παλιότερα τόσες εὐμενεῖς κρίσεις.

Γ. Σεφέρη, «Ἡμερολόγιο Καταστρώματος Β». Στὸ βιβλίο αὐτὸ παρουσιάζονται ὅλα τὰ φαινόμενα μιᾶς τέχνης παρακμῆς, ὅπου ὅμως ἡ γνήσια ποίηση τοῦ Σεφέρη ἐξακολουθεῖ νὰ κρατάει πάντα ζωηρὸ τὸ ἐνδιαφέρον.

Ν. Ἐγγονόπουλου, «Ἡ Ἐπιστροφὴ τῶν Πουλιῶν». Ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς δυὸ τρία πραγματικὰ ποιήματα ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι μιὰ ἀδικαιολόγητη—ὅστερα μάλιστα ἀπὸ τὸν Μπολιβάρ—πισωδρόμηση στὸν καθαρὸ συρρεαλισμό.

Χρ. Γανιάρη, «Εὐφημία». Εἶναι μιὰ συλλογὴ ἀπὸ συγκινητικὰ καὶ ἀνθρώπινα ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση τῆς γυναίκας τοῦ ποιητὴ ἀπὸ τοὺς Γερμανούς.

Ν. Παππᾶ, «Τετράχρονη Νύχτα». Ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν 'Αντίσταση. Μὲ τὴ συλλογὴ αὐτὴ ὁ ποιητὴς παρουσιάζεται σ' ὅλη του τὴν ἀκμή.

Ν. Βρεττάκου, «Ἡ Παραμυθένια Πολιτεία». Ἐννέα ποιήματα ποὺ συνεχίζουν τὴν παράδοση τῆς ὁλοκληρομένης δημιουργίας.

Γ. Σφακιανάκη, «Λιβυκὴ Θάλασσα». Πεζοτραγουδοῦ μὲ ἠρωϊκὴ διάθεση.

Γ. Κοτζιούλα, «Ὁ "Αρης». Ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν θυελλὸ καπετάνιο τοῦ Ἐλάζ.

Σ. Τσίρκα, «Προτελευταῖος Ἀποχαιρετισμὸς καὶ τὸ 'Ισπανικὸ 'Ωραιόριο». Ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν 'Ελληνικὴ καὶ 'Ισπανικὴ λαϊκὴ 'Αντίσταση.

Γ. Καρκατάνου, «Δῶρα τῆς ἀγάπης». Μέτρια ἐρωτικὰ ποιήματα.

Φ. Γιοφύλλη, «'Αγῶνες καὶ 'Αγωνίες». Ποιήματα ποὺ περιγράφουν τὴν πάλη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τῶν κατακτητῶν.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὲς τὶς συλλογὲς ἀναφέρουμε καὶ τὶς κυριότερες ἀνέκδοτες ποιητῶν ποὺ δημιοργοῦν ὁρισμένες ἐλπίδες. Ἰάσ. Δελούντη, «Ἀπὸ τὴ θάλασσα». Πλ. Μουσαίου, «Πορεία Α, μὲ τὴν κα διὰ στὸ χῶμα». Χ. Κουλούρη, «Βόρειο Σέλας», Θ. Φωτιάδη «Στίχοι» Η. Σιμόπουλου, «Χαιρετισμὸς στὸν Ἠρῶτον Ἥλιο».

Στὴν Ποίηση ξεχωριστὴ θέση κατέχει ἡ Τραγωδία τοῦ "Αγγ. Σικελιανοῦ, «Ὁ Χριστὸς στὴ Ρώμη». Πρόκειται γιὰ μιὰ ὑψηλὴ Ποιητικὴ δημιουργία μὲ λυρικὸ στοχασμὸ καὶ μὲ κηρύγματα ἀισοδοξίας.

Β. Ρώτα, «Ἑλληνικὰ Νιάτα». Τραγωδία ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴ λαϊκὴ ἀντίσταση. Ἡ γνώμη τῶν Κριτικῶν γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι διχασμένη καὶ ἄλλοι τὸ θεωροῦν ἀξιόλογη δημιουργία καὶ ἄλλοι ὡς ἔργο κατώτερο τοῦ Ρήγα τοῦ Βελεστινλῆ.

Νίκου Καζαντζάκη, «Ὁ Καποδίστριας». Ἡ Τραγῳδία αὐτὴ παίχτηκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου καὶ σημείωσε μικρὴ ἐπιτυχία.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ *ἀντίσταση* ἀποτελεῖ καὶ τὸ 1946 τὸ κυριότερο θέμα τῆς πεζογραφικῆς παραγωγῆς. Τὸ «Ὁδοιπορικὸ» τοῦ Γ. Μπεράτη μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς εἶναι ἀπὸ τὰ καλὰ χρονικὰ τῆς ἀντίστασης, κι' τὰ διηγήματα τοῦ Λουντέμη «Αὐτοὶ ποὺ φέραν τὴν κιταχνιὰ» ἀνήκουν ἀναμφισβήτητα στὰ καλλίτερα ἀφηγηματικὰ ντοκουμέντα τῆς ἀντίστασης. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσουμε καὶ τὸ βιβλίο τοῦ Roger Milisx «Στὸ σχολεῖο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ» ἕνα βιβλίο χρονογραφικὸ καὶ ὑμνητικό, ὄχι ὅμως καὶ ἀπόλυτα ντοκουμενταρισμένο δεδομένου ὅτι χαρακτηρίζονται ἀντισιασιακὰ ὁρισμένα περιοδικὰ ποὺ δὲν ἦσαν κ.ἄ.

Ἡ καλλιτεχνικότερη καὶ συνθετικοτερη ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος τῆς *ἀντίστασης* γίνεται δίχως ἄλλο μὲ τὰ βιβλία τεσσάρων νέων πεζογράφων τοῦ Δ. Χατζῆ, τοῦ Λ. Μωραΐτη, τοῦ Α. Βρατσάνου καὶ τοῦ Σ. Πατατζῆ. Τοῦ πρώτου τὸ μυθιστόρημα «Φωτιὰ» ἀποτελεῖ τὴν καλλίτερη ἀρχὴ στὴν πεζογραφία τῆς ἀντίστασης. Ὁ Μωραΐτης κι' ὁ Βρατσάνος ἀνήκουν στοὺς καταπεταναίους λογογράφους. Τὰ ἀφηγήματα τ' Ἀπὸ τὸ ἀνταρτικὸ τῆς Ρούμελης» κρίθηκαν τὰ καλλίτερα στὸ εἶδος τους καὶ τὸ «Βρυντάει ὁ Ὄλυμπος» ἀποτελεῖ πολύτιμο ντοκουμέντο τῆς ἀντίστασης γραμμένο μὲ λογοτεχνικὸ παλμό. Στὰ «Ματωμένα χώματα» τοῦ Πατατζῆ βρίσκει κανεὶς τὴν καλλιτεχνικὴ ἀξιοποίηση τοῦ θέματος.

Ἕνα μαχητικὸ βιβλίο μᾶς ἔδωσε ὁ Θέμος Κορνάρος «Κλέφτες καὶ ἀγῦρτες στὴν ἐξουσία», ὁ δὲ Στέλιος Ξεφλούδας μὲ τὸ μυθιστόρημα «Ἄνθρωποι τοῦ μύθου», παρμένο ἀπὸ τὴν *Ἀλβανία*, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἐξέφρασε τὸ ἐπικὸ νόημα τοῦ πολέμου.

Ἀπὸ τοὺς *παλαιότερους πεζογράφους* ὁ Κ. Βάρναλης δημοσίευσε στὴν ἐφημερίδα «Ριζοσπάστης» τὸ μυθιστόρημά του «Πηνελόπη» κυκλοφόρησε δὲ σὲ β' ἔκδοση τὴν «Ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη» ποὺ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ καλλίδερα κείμενα τῆς νεοελληνικῆς πεζογραφίας. Ὁ Ν. Καζαντζάκης ἐξέδοσε τὴν «Ἀσκητική» του ποὺ χαρακτηρίζεται μᾶλλον σὰ μεταφυσικὸ κήρυγμα καὶ τὸ μυθιστόρημά του «Ὁ Ἀλέξης Ζορμπᾶς»

Οἱ «Ὁμιλίες τῆς γυμνῆς ψυχῆς» τοῦ Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου ἀποτελοῦν μιὰ προσφορὰ στὴν σύγχρονη ἑλληνικὴ σκέψη, κυριαρχοῦνται ὅμως ἀπὸ ἀχρωβασίες στοχασμοῦ μὲ ρεαλιστικὴ ὄψη καὶ σημαντικὲς ἰδεαλιστικὲς ἀποκλίσεις.

Ὁ Ἠ. Βενέζης κυκλοφόρησε συλλογὴ διηγημάτων «Ὧρες Πολέμου»

Ὁ "Αγγ. Τερζάκης, ποὺ μὲ τὴν «Τζαμπὰ» ἔδωσε ἕνα καλὸ λογοτεχνικὸ ἔργο δὲν συνεχίζει τὴν παράδοση αὐτὴ μὲ τὸν «Ἀπρίλη». Ὁ Ν. Κατηφόρης μᾶς ἔδωσε τὸν «Ἀρχονα» μ-στο ἔργο τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ποὺ ξημώνεται ὅμως ἀπὸ τὸν φανταστίσικο ρεαλισμό, ὁ Μ. Καραγιάνης μὲ τὸ «Μεγάλο ὕπνο» ἔδειξε πὼς ἄξιζε ὡς πεζογράφος καλλίτερη τύχη κι' ὁ Δ. Ψαθᾶς κυκλοφόρησε τὸ «Χοῦμορ τῆς ἐποχῆς» καὶ σὲ β' ἔκδοση τὸ «Χειμώνα τοῦ 41».

Ἡ Μέλπω Ἀξιώτη ἔδωσε τὸ τελευταῖο της μυθιστόρημα «Ὁ 20ὸς αἰώνας».

ΘΕΑΤΡΟ

Ἡ ἀρχὴ τοῦ 46 βρῆκε δυὸ ὀργανισμοὺς σὲ πλέρια δράση. Τοὺς *Ἑνωμένους Καλλιτέχνες* καὶ τὸ *Ἐθνικὸ Θέατρο*. Οἱ Ἑνωμένοι Καλλιτέχνες προχωροῦσανε μὲ σταθερὸ βῆμα στὸ δρόμο ποὺ ἀπ' τὴν ἀρχὴ χαράξανε, νὰ κάνουνε τὸ Θέατρο κτῆμα τοῦ λαοῦ καὶ νὰ τὸ δέσουνε ὀργανικὰ μαζί του, δίνοντας πνευματικὴ τροφὴ μὲ ζωντανὸ κι' οὐσιαστικὸ περιεχόμενο, μακρυὰ ἀπὸ κάθε νεκρή, ἀνεδαφικὴ κ' ἐκφυλισμένη μορφή, καὶ νὰ γνωρίσουνε τὸς φιλοδόξησε ν' ἀνεβάσει ἔργα σὰν τὴν «Τρικυμία» τοῦ Σαίξπηρ—πέρσυ—καὶ φέτο τὸ «Ντὸν Κάρλο» τοῦ Σίλλερ, τὸν «Ἄνθρωπο τοῦ Διαβόλου» τοῦ Μπέρναρντ Σόου καὶ «τοῦ φτωχοῦ τ' ἀρνί» τοῦ Τσβάϊγ, καὶ θέλησε νὰ τὰ δώσει μὲ τρόπο καὶ μέσα κατὰ τὴν ἀντίληψή του πρωτοποριακά. Μὰ πρωτοποριακὸ δὲ σημαίνει ἐξωτερική ἐκκεντρικότητα, ἀλλὰ δικαιώνεται μονάχα σὰν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀνάγκης ἐσωτερικῆς καὶ σὰν ὑπάρχουνε οἱ κατάλληλες δυνάμεις γιὰ τὴν πραγμάτωσή του. Ἐδῶ ἡ προϋποθέσεις τοῦτες δὲν ὑπήρχανε καὶ ὁ θίασος σταμάτησε σύντομα.

Ὁ Θίασος Κοτοπούλη ἀρχίζοντας μὲ σκηνικὰ παιχνίδια χωρὶς ψηλότερη πνοὴ κι' ἀπαιτήσεις, προχώρησε στὸ «παραμύθι ἑνὸς φεγγαριοῦ» τοῦ Τζαβέλλα ποὺ στάθηκε μιὰ προσπάθεια εὐσυνείδητη, μὰ κατάλῆξε σ' ἔργα σὰν τὸ «ἡ Δεξιά, ἡ Ἀριστερὰ κ.τ.λ» ποὺ οὔτε λίγο, οὔτε πολύ, παίζουν μὲ τὰ ὅσια κι' ἱερὰ σὲ τόνο χαμηλὸ κι' ἀντιαισθητικό.

Γιὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ *θιάσου Μουσούρη — Μόρντου — Ἀνεμογιάννη* (ἐρωτικὸ γαϊτανάκι, καλλιτεχνικὴ δόκιμη πάνου στὴν ἠθικότητά του κλπ.) δὲ μπορεῖ νὰ γίνει μεγαλύτερος λόγος.

Ὁ Ἀργυρόπουλος, ἠθοποιὸς μὲ τόσο ταλέντο, θελημματικὰ μένει μακρυὰ ἀπ' αὐτὸ ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει. Εἴτε παλῆς ἐπαναλήψεις εἴδαμε, εἴτε ἔργα δίχως τίποτα τὸ ἀξιόλογο.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴ σκοτεινιὰ ἡ μόνη ἐξαίρεση εἶναι σήμερα ὁ θίασος Τέχνης. Ὁ Κάρολος Κούν, μ' ὅλο ποὺ δὲν καταστάλαξε ἀκόμα ὁριστικὰ σ' ἐκεῖνο ποὺ ἡ ἀναζήτησή του τὸν βασανίζει, παρουσιασε σημαντικώτατη πρόοδο. Ὁ θίασός του ἐμφανίστηκε ἀπολυτρωμένος ἀπ' τὴν ὁμοιομορφία πούχανε τοὺς ἠθοποιοὺς πιστὰ ἀντίγραφα τοῦ σκηνοθέτη τους. Δουλεύει μὲ πνοὴ κι' ἀγάπη τὴν τέχνη. Ἔχει πλάϊ του ἠθοποιοὺς δυναμικοὺς καὶ μερικοὺς μὲ πολὺ ταλέντο κ' εἶμαστε βέβαιοι πὼς θὰ συνεχίσει τὴν προσπάθεια στὴν ἴδια γραμμὴ ποὺ χάραξε μὲ τὸ «Ἐμεῖς κι' ὁ Χρόνος» τοῦ Πρίσλεϋ, τὸ «Γυάλινο Κόσμο» τοῦ Γουίλλιαμς καὶ τὸ «Ἐπάγγελμα τῆς κ. Γουῶρρεν» τοῦ Μπ. Σόου.

Τὸ καλοκαίρι τρεῖς διαλεχτοὶ ἠθοποιοί, ἡ κ. Μερκούρη καὶ οἱ κ.κ. Γληνὸς καὶ Χατζίσκος συνεχρότησαν τὴ *Νέα Σκηνή* κ' ἔδωσαν τρία ἔργα στὸ «θέατρο τῆς Κατερίνας». Ἄρχισαν μὲ τὴν «Τρισεύγενη» τοῦ Παλαμᾶ, τὸ ἀνέβασμα κάπως ψυχρὸ ναυραλίστικο, ζημίωσε τὴν ποιητικότητα τοῦ ἔργου—γιὰ νὰ κλείσουν μὲ τὸ «Ἀνατολικὰ τοῦ Σουέζ» τοῦ Μῶμ καὶ τὸ «Πορτραῖτο τοῦ Ντόριαν Γκρέϋ» τοῦ Λούνσμπεργκ, ἔργα ποὺ πρόδοσαν τὶς καλλιτεχνικὲς ἐπαγγελίες τοῦ θίασου.

Εἰλικρινὴ καλλιτεχνικὴ προσπάθεια, στὴ θερινὴ περίοδο, ἀποτέλεσεν ἡ συγκρότηση τῆς *Νέας Μουσικῆς Σκηνῆς*. Παληοὶ ἠθοποιοὶ τοῦ μουσικοῦ Θεάτρου ὅπως ὁ Πατρίκιος, Ντριντάου, Κρεβατᾶ, Βερώνη, Σκορδούλη καὶ νέοι ἠθοποιοί, ποὺ εἶχαν δείξει τὸ ταλέντο τους στὴν πρώτα, σὰν τὸ Φωτόπουλο καὶ τὸ Μπούχλη, τὴ Ραυτοπούλου κ.ἄ. μᾶς παρουσίασαν μὲ τὴν Ἐπιθεώρηση τοῦ Γιαλαμᾶ «Γιοῦπι—Γιοῦπι» ἕνα πολιτισμένο, εὐχάριστο καὶ καλλιτεχνικὸ θέαμα. Ἔδειξαν πὼς μπορεῖ τὸ μουσικὸ Θέατρο, διατηρώντας τὴ μορφὴ του διάρθωση, τὴ δροσιά του, τὸ καλαμπούρι του κλπ. νὰ γίνει συντελεστὴς πραγματικῆς ψυχαγωγίας τοῦ κοινοῦ. Ἡ «Νέα Μουσικὴ Σκηνή» στάθηκε ἀληθινὴ ὅαση στὸν τομέα τοῦ ἐλαφροῦ θεάτρου ποὺ τόσο ἔχει ξεπέσει στὸν τόπο μας.

Ἡ προσπάθειά της σταμάτησε ἀπὸ τὴν ἔλλειψη στέγης.

Κλείνοντας τὸ σημείωμά μας πρέπει νὰ διαπιστώσουμε καὶ φέτος, πὼς μόνο ἀθηναϊκὸ Θέατρο ὑπάρχει Τὸ κράτος ἔδειξε συστηματικὴ ἀδιαφορία στὴν ἐνίσχυση μιᾶς θεατρικῆς κίνησης στὴν ἐπαρχία, ὅπου Θίασοι πρόχειρα συγκροτημένοι, φυτοζωοῦν χωρὶς νὰ προσφέρουν ὅ,τι ἔπρεπε καὶ ὅ,τι μποροῦσαν.

Τὸ κλείσιμο τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου γιὰ μισὸ χρόνο, τὸ κλείσιμο τοῦ Θεάτρου τῆς Θεσσαλονίκης, κ' ἡ βαρειὰ φορολογία, ἀποτελοῦν τὴν μοναδικὴ κρατικὴ συμβολὴ στὴν ἐκπολιτιστικὴ ἀποστολὴ τοῦ Θεάτρου.

Οἱ διάφοροι ἐξωκρατικοὶ θίασοι μ' ὅσες καλὲς προθέσεις κι' ἂν ξεκίνησαν λύγισαν οἰκονομικά, κ' ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ τὴν ἐμπορικότητα τοῦ ἔργου.

Οἱ «Ἑνωμένοι καλλιτέχνες» κ' ἡ «Νέα Μουσικὴ Σκηνή» ἀφοῦ ἀντιμετώπισαν πολύμορφα τὸν διωγμὸ στὸ ἔργο τους, τὸ χειμώνα μείναν χωρὶς στέγη.

Κ' ἔτσι τὸ τέλος τῆς χρονιᾶς βρίσκει τὸ Θέατρο μας στὴ χειρότερη κρίση ποὺ γνώρισε ποτέ.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Ἡ καλλιτεχνικὴ κίνηση τοῦ 1947 ζωή ἐψε μ' ἕνα προοδευτικὸ ρυθμό. Μ'ὅλο ποὺ δὲν ἔγινε καὶ φέτος ἡ πανελλήνια ἔκθεση ποὺ θὰ μᾶς δωσει τὴν εἰκαιρία νὰ μελετήσουμε τὶς ἀναπροσαρμογὲς τῶν καλλιτεχνῶν μας στὰ ἰδεολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ρεύματα ποὺ διασταυρώνονται καὶ ἐδῶ ὕστερα ἀπὸ τὴ θεομηνία τοῦ πολέμου, κάποιες ὁμαδικὲς καὶ ἀρκετὲς ἀτομικὲς ἐκθέσεις μᾶς φανερώσανε κάπως τὸ σφυγμὸ τῆς καλλιτεχνικῆς μαζξωῆς. Συζητήσεις πολλὲς δόθηκε ἀφορμὴ νὰ γίνουνε γύρω στὴ μορφὴ, στὸ περιεχόμενο, στὰ ἐκφραστικὰ μέσα, καὶ ἡ ὥρα ἔχει φτάσει νὰ ὀργανωθοῦν πιὰ οἱ μεγάλες ὁμαδικὲς ἐκθέσεις, ἡ πανελλήνια, ἄλλων ὁμάδων καλλιτεχνικὰ συγγενῶν, τῶν ἑλλήνων χαραχτῶν κ.ἄ. ποὺ θὰ δημιουργήσουν τὴ μοναδικὴ ἄμιλλα ἀνάμεσα στοὺς καλλιτέχνες καὶ τὸ θερμότερο ἐνδιαφέρον τοῦ μεγάλου κοινοῦ. Ἂς εὐχηθοῦμε ἀπὸ τὴν ἀνοιξη κόλας τοῦ καινούργιου χρόνου οἱ δυσκολίες γιὰ τὴν ἐξεύρεση χώρου νὰ ὑπερνικηθοῦν καὶ κάποιες ὀργανώτικὲς ἐπεμβάσεις ἀναρμοδίων ὑπηρεσιῶν, ποὺ κακὸ κάνουν καὶ ὄχι καλό, νὰ ἐξουδετερωθοῦν.

Πρὶν ἀκόμα ξεχαστεῖ ἡ ἀποτυχία τῆς *πολεμικῆς ἔκθεσης*, ποὺ τὴν εὐθύνη της δὲν τὴν ἔχουν οἱ καλλιτέχνες, ὁ χρόνος κλείνει μὲ τὶς προσπάθειες τοῦ καλλιτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου νὰ ματαιώσει τὴ βλαβερὴ ἀνάμιξη ἀπληροφόρητων ὑπηρεσιῶν στὴν προεργασία γιὰ τὴ συγκέντρωση καὶ στὴν κρίση τῶν ἔργων ποὺ θὰ σταλοῦν νὰ ἐκτεθοῦν ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση τῆς Συνδικῆς Κυβέρνησης στὴ Στοκχόλμη. Ἡ ὁμαδικὴ συναίσθηση εὐθύνης τῶν καλλιτεχνῶν εἶναι μιὰ ἐγγύηση πὼς ἂν οἱ ἀναρμόδιες κρατικὲς ὑπηρεσίες παρασυρθοῦν σὲ κανένα γλυστερὸ κατήφορο, τὸ ρεζίλεμα δὲ θὰ βαρύνει τοὺς τεχνίτες ποὺ ἔγκαρα θὰ διαχωρίσουν τὶς εὐθύνες τους.

Μέσα στὴ χρονιὰ ποὺ κλείνει ἔγιναν ἀρκετὲς ἐκθέσεις μικρῶν ὁμάδων. Ἕνα γκροῦπο νεωτέρων καλλιτεχνῶν παρουσίασε κάπως ἀτημέλητα τὴ δουλειά του στὸ *μαναζὶ τοῦ Νικολάου*. Τὰ μέλη καλλιτέχνες τῆς Ἑλληνογαλλικῆς Ἕνωσης Νέων ὀργανόσανε ἔκθεση ἔργων τους στὸ *Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο*. Ἡ ἔκθεση συζητήθηκε πολύ. Μὲ τὴν εὐκαιρία ποὺ ἀναφέρουμε τὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο πρέπει νὰ σημειώσουμε σὰν ἕνα σημαντικὸ καλλιτεχνικὸ γεγονὸς τῆς χρονιᾶς τὴν προσφορὰ ποὺ κάμανε μὲ ἕνα ἔργο τους ὁ καθένας, χάρις στὴν ἀκούραστη ἐνεργητικότητα τοῦ κυρίου Μιλιέξ, οἱ καλύτε

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΣΕ ΔΙΩΓΜΟ

Τὸ ἄρθρο αὐτὸ τὸ ζήτησε ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ Ν. ΚΙΤΣΙΚΗ «Ὁ Σύνδεσμος γιὰ τὴ Δημοκρατία στὴν Ἑλλάδα» γιὰ νὰ δημοσιευτεῖ σὲ ἀγγλικὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικό.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Μεταξᾶς, ὕστερα ἀπὸ τὴν προξικοπηματικὴ ἐπιβολὴ τῆς φασιστικῆς δικτατορίας του στὶς 4 Αὐγούστου 1936, ἀκολούθησε τὴ θεωρία καὶ τὸ παράδειγμα τῶν πρωτοπόρων Μουσουλίνι καὶ Χίτλερ γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας σύμφωνα μὲ τὰ φασιστικὰ πρότυπα. Προσπάθησε καὶ πέτυχε νὰ κάνει τὴν πνευματικὴ ἡγεσία ἐπιστημονικὸ ἀπολογητὴ τοῦ φασιστικοῦ κράτους καὶ ὑποχείριο ὄργανο γιὰ τὴν κατάπνιξη κάθε φιλελεύθερης καὶ δημοκρατικῆς ἐκδήλωσης. Τὰ Πανεπιστήμιά μας καὶ οἱ ἄλλες ἀνώτατες σχολὲς δέχθηκαν ἀλλεπάλληλες ἐπεμβάσεις τοῦ δικτάτορα, ποὺ εἶχαν γιὰ ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία μιᾶς δουλόφρονης ἀποπνικτικῆς, νοσηρῆς ἀτμόσφαιρας, κατάλληλης γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀνελεύθερης ἰδεολογίας του. Καταλύθηκε ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψης, ἀπαγορεύθηκε ἡ ἐπιστημονικὴ ἱστορικὴ ἔρευνα τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, ἀναπτύχθηκε ἡ τερατώδης θεωρία γιὰ τὴν ὑπεροχὴ δῆθεν τοῦ ἀπολυταρχικοῦ κράτους τῆς ἀρχαίας Σπάρτης σὲ σύγκριση μὲ τὸ δημοκρατικὸ κράτος τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, διαγράφηκε ἀπὸ τὰ προγράμματα σὰν ἐπικίνδυνη στὸ καθεστώς, ἡ διδασκαλία τοῦ μέρους τοῦ Θουκυδίδη, ποὺ περιέχει τὸν περίφημο «ἐπιτάφιο λόγο» τοῦ Περικλῆ στοὺς πεσόντας στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο καὶ ποὺ ἀποτελεῖ ἕναν ὕμνο γιὰ τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν, διατάχθηκε ἡ ἐξαφάνιση τῶν ἀντιτύπων τοῦ «Συμποσίου» τοῦ Πλάτωνα ποὺ εἶχεν ἐκδώσει ἡ Ἀκαδημία. Διορίσθηκαν καθηγητὲς στὰ Πανεπιστήμια χωρὶς καμμιὰ ἐκλογή, ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ δικτάτορα, πολλὰ ἀνάξια ἐντελῶς πρόσωπα πρόθυμα σὲ κάθε δουλικὴ ἐκδήλωση καὶ ταπεινὴ ἐξυπηρέτηση τῶν σκοπῶν τοῦ φασιστικοῦ καθεστῶτος.

***

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς πολέμησε μὲ ἀφάνταστο ἡρωϊσμὸ ὄχι μόνον ἐναντίον τοῦ ξένου ἐπιδρομέως ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀπαλλαγή του ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ φασισμό. Εἶχε πλήρη ἐπίγνωση ὅτι στὸν πόλεμο αὐτὸ κρίνονται οἱ ὑπέρτατες ἀξίες τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ λευτεριὰ τῶν λαῶν, ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη, ἡ ἀνεξαρτησία τῆς πατρίδας, ἀξίες γιὰ τὶς ὁποῖες ἀνέκαθεν ἀγωνίσθηκε.

Οἱ κυβερνήσεις τῶν ἑλλήνων κουίσλιγκ πρωθυπουργῶν ἐνίσχυσαν τὸ φασιστικὸ κράτος ποὺ εἶχεν ἀφίσει ὁ Μεταξᾶς. Τὰ ἀνώτατα ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα δέχτηκαν καινούργιες ἐπεμβάσεις. Ἡ ἀτμόσφαιρα γέμισε ἀναθυμιάσεις ἀπὸ τὴν πνευματικὴ σαπίλα. Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ φοιτητικὴ νεολαία ποὺ πολέμησε μὲ λύσσα τὸν κατακτητή, ἡ πνευματικὴ ἡγεσία δείχθηκε δειλή, δουλόφρονη καὶ πολλὲς φορὲς πρόθυμη γιὰ ὁποιαδήποτε συνεργασία. Ὅταν οἱ χῶροι τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ Πολυτεχνείου, τῆς Ἀνωτάτης Ἐμπορικῆς, γίνονταν πεδία σύγκρουσης ἀνάμεσα στοὺς φοιτητὲς καὶ στὸ γερμανικὸ στρατὸ ἢ τοὺς ἕλληνες συνεργάτες του καὶ βάφονταν μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν μας, ὅταν οἱ φοιτητὲς πρωτοστατοῦσαν στὶς ἡρωϊκὲς αἱματηρὲς ἀπεργίες τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, οἱ καθηγητὲς στὴν πλειοψηφία τους ἔλλειπαν ἢ βοηθοῦσαν τὰ ὄργανα τοῦ ἐχθροῦ γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς «τάξεως πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἱδρυμάτων καὶ τῆς χώρας».

Ὑπῆρξαν παρ' ὅλα αὐτὰ λίγες ἀλλὰ φωτεινὲς ἐξαιρέσεις πατριωτῶν καθηγητῶν ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὸ νοσηρὸ ἀντεθνικὸ ἀποπνικτικὸ περιβάλλον τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ποὺ πῆραν ἐνεργὸ μέρος στὴν ἀντίσταση, ποὺ μὲ τὴ στάση τους, τὴ διδασκαλία τους, τὰ κηρύγματά τους, προσπάθησαν ν' ἀποπλύνουν τὴ ντροπὴ τῶν συναδέλφων τους καὶ πρόσφεραν πολύτιμη βοήθεια στὸ μαχόμενο ἔθνος.

Τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1944 ἀνέβηκαν στὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδας καὶ πῆραν μέρος στὸ κίνημα τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης: Ὁ καθηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1929 κ. Ἀλέξ. Σβῶλος παλαιὸς μαχητὴς γιὰ τὴ δημοκρατία καὶ τὸ σοσιαλισμὸ ἐξορισθεὶς γιὰ τρία χρόνια (1936 - 1939) ἀπὸ τὴν κυβέρνηση Μεταξᾶ. Ὁ καθηγητὴς τῆς δημοσίας οἰκονομίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1934 κ. Ἄγγ. Ἀγγελόπουλος. Ὁ καθηγητὴς τῆς Χειρουργικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1935 καὶ μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Διεθνοῦς Χειρουργικοῦ Συνδέσμου κ. Πέτρος Κόκκαλης. Ὁ καθηγητὴς τῆς Ὀρυκτολογίας καὶ Πετρογραφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1936 καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Γεωγραλᾶς. Καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν ἀπὸ τὸ 1940 κ. Γεώρ. Σημίτης.

Ὁ καθηγητὴς Σβῶλος ἔγινε Πρόεδρος τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐθνικῆς Ἀπελευθέρωσης (Π.Ε.Ε.Α.) δηλαδὴ τῆς Κυβέρνησης τοῦ βουνοῦ. Στὴν κυβέρνηση αὐτὴ πῆραν μέρος ὁ καθηγητὴς Ἀγγελόπουλος ὡς γραμματεὺς τῶν οἰκονομικῶν καὶ ὁ καθηγητὴς Κόκκαλης ὡς γραμματεὺς τῆς κοινωνικῆς προνοίας. Οἱ δύο πρῶτοι πῆγαν σὰν ἀντιπρόσωποι τῆς ΠΕΕΑ στὴ Μέση Ἀνατολὴ καὶ πῆραν μέρος στὸ Συνέδριο τοῦ Λιβάνου. Ὕστερα στὴ Κυβέρνηση ἐθνικῆς ἑνότητας μὲ Πρωθυπουργὸ τὸν Παπανδρέου, ἔγιναν ὁ Σβῶλος Ὑπουργὸς καὶ ὁ Ἀγγελόπουλος Ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν.— Ὁ καθηγητὴς Γεωγραλᾶς ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἱδρυτὲς καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς ΕΠΟΝ ποὺ πολέμησε σκληρὰ τὸν κατακτητή.

Μὰ ἐξὸν ἀπὸ τοὺς παραπάνω πέντε καθηγητὲς καὶ ἀρκετοὶ ἄλλοι κράτησαν ψηλὰ τὸ ρόλο τοῦ πνευματικοῦ ἡγέτη καὶ θαρραλέου ἀγωνιστή. Ἀξίζει νὰ μνημονευθοῦν οἱ ἀκόλουθοι:

Ὁ καθηγητὴς τῆς Στατικῆς καὶ τῶν Σιδηρῶν Γεφυρῶν ἀπὸ τὸ 1916 καὶ Πρύτανις τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1939 ὡς τὸ 1945, ἄλλοτε Πρόεδρος τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου καὶ Γερουσιαστὴς κ. Νικ. Κιτσίκης. Ἀπολύθηκε τὸ 1935 ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τοῦ λαϊκοῦ κόμματος τὴν προεδρευομένη ἀπὸ τὸν Π. Τσαλδάρη (ξάδελφο τοῦ σημερινοῦ Πρωθυπουργοῦ) γιὰ τοὺς δημοκρατικούς του ἀγῶνες, μὰ ἀποκαταστάθηκε ἀργότερα, ὅταν ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν ἐξουσία τὸ λαϊκὸ κόμμα. Φυλακίσθηκε δυὸ φορὲς τὸ 1942 ὡς ὁμηρος ἀπὸ τὶς ἀρχὲς κατοχῆς. Στὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς ὡς Πρύτανις ὑποστήριξε καὶ ἔσωσε μὲ προσωπικὸ κίνδυνο σπουδαστὲς ποὺ λάβαιναν μέρος στὴν ἀντίσταση. Ἀνήκει στὴ Διοίκηση τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Δημοκρατικῶν Συλλόγων.

Ὁ Καθηγητὴς τῆς Μέσης καὶ Νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1925 καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Νικ. Βέης, ὑπέρμαχος τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, μιλοῦσε πάντα ἐμπνευσμένα στὸ φοιτητικὸ κόσμο. Εἶναι ἀντιπρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Δημοκρατικῶν Συλλόγων.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Ὀργανικῆς Χημικῆς Τεχνολογίας τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1918 καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Κωνστ. Βέης ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου καὶ ὁ καθηγητὴς τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν ἄλλοτε τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸ 1928 κ. Νίκος Κρητικός. Ἀπολύθηκαν τὸ 1935 ἀπὸ τὴ Κυβέρνηση τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος γιὰ τὶς δημοκρατικές τους ἰδέες, μὰ ξαναδιορίσθηκαν ἀργότερα μὲ τὴν πρώτη κυβερνητικὴ μεταβολή.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν κ. Ἀχιλλέας Παπαπέτρου ποὺ κλήθηκε τελευταῖα ὡς ὑπόπροφος στὸ Ἰρλανδικὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Δουβλίνου γιὰ συνέχιση τῶν ἐρευνῶν του στὴν Ἀτομικὴ Φυσική, ὁ καθηγητὴς τῶν Ἀρχιτεχτονικῶν Συνθέσεων τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν κ. Ι. Δεσποτόπουλος ἀκραιφνεῖς δημοκράτες.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸ 1926 κ. Χαρ. Θεοδωρίδης. Ἦτο ἐνεργὸ μέρος στὸ κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης μέσα στὴν Ἀθήνα.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Παλαιογραφίας καὶ Παπυρολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸ 1927 καὶ ἀπὸ τὸ 1939 κ θηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας στὸ ἴδιο Πανεπιστήμιο κ. Ἀντώνης Σιγάλας. Ἦτοε ἐνεργὸ μέρος στὸ κίνημα Ἐθνικῆς Ἀντίστασης. Οἱ γερμανοὶ τὸν συνέλαβαν, τὸν κακοποίησαν καὶ τὸν ἔκλεισαν σὲ στρατόπεδο συγκεντρώσεως.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς καὶ ἄλλοτε Πρύτανις στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸ 1928 κ. Δημ. Καββάδας. Ἦτοε ἐνεργὸ μέρος στὴν Ἐθνικὴ Ἀντίσταση. Οἱ γερμανοὶ τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν ἔκλεισαν σὲ στρατόπεδα συγκεντρώσεως.

Ὁ Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸ 1932 κ. Γιάννης Ἰμβριώτης. Ἦτοε ἐνεργὸ μέρος στὸ κίνημα Ἐθνικῆς Ἀντίστασης. Πιάσθηκε ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς καὶ κλείστηκε στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως «Παῦλος Μελᾶς».

Ὁ καθηγητὴς τῆς Γενικῆς Βιολογίας κ. Κώστας Τζώνης, ὁ καθηγητὴς τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου κ. Γεώργιος Τενεκίδης, ὁ καθηγητὴς τῆς Γεωργικῆς Χημειας κ. Νίκος Ρουσσόπουλος στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης πῆραν ἐνεργὸ μέρος στὸ κίνημα Ἐθνικῆς Ἀντίστασης καὶ καταδιώχτηκαν ποικιλότροπα ἀπὸ τὸν κατακτητή.

Ἐξὸν ἀπὸ τοὺς 18 καθηγητὲς τῶν Πανεπιστημίων, ποὺ ξεχώρισαμε μέσα στὸ πλῆθος τῶν καιροσκόπων, τῶν δειλῶν, ἢ συνεργατῶν τοῦ κατακτητῆ, ὑπάρχουν ἀσφαλῶς καὶ μερικοὶ ἄλλοι — ὀλίγοι βέβαια — ποὺ τοὺς διακρίνει πατριωτικὸ φρόνημα, ἐπιστημονικὴ ἀξιοπρέπεια, ἀγάπη γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμούς. Μὰ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς 18 εἶναι κοντὰ στὰ ἄλλα μεγάλες ἐπιστημονικὲς φυσιογνωμίες μὲ πλούσια δημιουργικὴ ἐργασία, γνωστὴ στὸ διεθνῆ ἐπιστημονικὸ κόσμο.

Ἄλλωστε τοὺς 18 καθηγητὲς τοὺς ξεχώρισε πρώτη ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση τοῦ κ. Κωνσταντίνου Τσαλδάρη. Τοὺς ἀπέλησε ὁμαδικὰ στὶς 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1946 ὕστερα ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου σύμφωνα μὲ τὸ ψήφισμα τῆς 24 Αὐγούστου 1946 γιὰ τὴν «ἐξυγίανση» τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν.

Μὲ τὸ μέτρο αὐτὸ ἐπιδιώκεται ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου, ποὺ ἄρχισε ἡ φασιστικὴ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ καὶ συγέχισαν οἱ κυβερνήσεις τῆς κατοχῆς. Ἀπομακρύνονται καὶ διώκονται ὅσοι ἀπόμειναν δημοκρατικοὶ λειτουργοί, χωρὶς καμμιὰ τίμια διαδικασία καὶ ἀπαγορεύεται σ'αὐτοὺς γιὰ τρία ὁλόκληρα χρόνια μετὰ τὴν ἀπόλυσή τους νὰ καταλίβουν ὁποιαδήποτε θέση ἀκόμα καὶ ν' ἀσκήσουν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Μὲ ἄλλους λόγους καταδικάζονται σὲ θάνατο ἀπὸ πείνα. Τὸ ἀρχικὸ μάλιστα κείμενο τοῦ ψηφίσματος ἀπαγόρευε οἱονδήποτε διορισμὸ ἐφ' ὅρου ζωῆς,

Τὸ ἔργο τοῦ διωγμοῦ ἐγκαινιάστηκε μὲ τὴν ἀπόλυση τῶν 18 καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων καὶ συνεχίζεται τώρα γοργὰ στὰ ἄλλα στελέχη τῆς παιδείας καὶ τῆς διοίκησης. Ἐτιβαρυντικὰ στοιχεῖα ἀποφασιστικὰ γιὰ τὴν ἀπολυση, εἶναι ἡ συμμετοχὴ στὸ κίνημα Ἐθνικῆς Ἀντίστασης κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς, ἢ ἀποχὴ ἀπὸ τὶς ἐκλογὲς τῆς 31 Μαρτίου ἀπο εἰκνύμενη ἀπὸ τὰ ἐκλογικὰ βιβλιάρια ποὺ ἡ Κυβέρνηση πῆρε μὲ ἀταναγκασμὸ ἀπὸ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους τὴν 1η Σβρίου—μέρα τοῦ δημοψηφίσματος—καὶ τὰ κρατεῖ ἀκόμα, μιὰ οἰαδήποτε ἐκδήλωση ἐναντίον τῆς ἀσκουμένης τρομοκρατίας ἢ ὑπὲρ τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς 18 καθηγητές, ἀπολύθηκαν μόνο γιατί στὶς 28 Αὐγούστου ὑπόγραψαν μιὰ πατριωτικὴ ἔκκληση τῶν ἑλλήνων ἐπιστημόνων καὶ διανοουμένων πρὸς τὸ διεθνὲς ἐπιστημονικὸ κοινὸ γιὰ τὴν κατάσταση τῆς Ἑλλάδας.

Γιὰ νὰ συμπληρωθεῖ ἡ εἰκόνα εἶναι ἀναγκαῖο νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὄχι μόνο κανεὶς ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς ποὺ σκανδαλωδῶς διορίστηκαν ἀπὸ τὸ δικτάτορα ἢ ἀπὸ τὶς Κυβερνήσεις κατοχῆς καὶ σκανδαλωδῶς ἔδρασαν δὲν ἀπομακρύνθηκε ἀλλὰ ὅτι συνεχίζεται ἡ μέθοδος τῶν κυβερνητικῶν ἐπεμβάσεων καὶ τὸ ἔργο τῆς κατάργησης κάθε ἴχνους αὐτοτελείας τῶν ἱδρυμάτων μὲ τὸν ἐπικείμενο διορισμὸ ἀπὸ τὸν σημερινὸ Ὑπουργὸ τῆς παιδείας 6 καθηγητῶν τῆς Ἰατρικῆς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν. Ἐπίσης πρέπει ἐντελῶς ἰδιαίτερα νὰ τονιστεῖ ὅτι κανένας ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς τῶν Πανεπιστημίων ἢ τοῦ Πολυτεχνείου, ποὺ βρίσκονταν σὲ ἀποδεδειγμένη οἰκονομικὴ ἢ ἄλλη προδοτικὴ συνεργασία μὲ τὸν ἐχθρὸ δὲν διώχτηκε. Ἀντίθετα δοσίλογοι καθηγητὲς τιμήθηκαν ἀπὸ τὴ σημερινὴ κυβέρνηση. Ἕνας καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου ποὺ σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου προπαγάνδιζε μὲ φανατισμὸ τὴ νίκη τῶν γερμανικῶν ὅπλων, ἐτέστοερψε μόλις ἀπὸ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες ὅπου εἶχε σταλεῖ πρὶν ἀπὸ πολλοὺς μῆνες ἀπὸ τὴ σημερινὴ Κυβέρνηση γιὰ προπαγάνδα ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν δικαίων!

Ἀθήνα 26|11|1946

Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

Θέλετε θησαυροὺς
πολλοὺς διὰ ν' ἀγοράσητε
κρότους χειρῶν γιὰ τὴ δόξα
καὶ τ' ἄπειστον θυμίαμα
τῆς κολακείας.

Δὲν ξέρουμε ἂν στὰ χρόνια τοῦ Κάλβου—τότε ποὺ οἱ Ἕλληνες φτιάναν τὸ εἰκοσιένα—ὑπῆρχε «βρεταννικὸν συμβούλιον» ποὺ κύριος οἶδε τί θὰ ζήτησε ἀπὸ τὸν ποιητὴ ποὺ ἔμενε στὸ Λονδῖνο' ὅπως καὶ νἆχει, οἱ στίχοι αὐτοί—κι' ἄλλοι ἀκόμα—εἶναι μιὰ ἀπάντηση στὴν «προστασία» τῆς Ἀγγλίας, ποὺ γιὰ τὴν Ἑλλάδα εἶχε ἐκδηλωθεῖ καὶ μὲ τὰ ἐλγίνεια ἐγκλήματα.

...νέους ἱδρῶτας θέλετε
ἐσεῖς διὰ νὰ πληρώσητε
πλουσιοπαρόχως
Τὰ ξίφη ὅπου φυλάγουσιν
τὰ τρέμοντα Βασίλειά σας
Τὰ ξίφη ὅπου τρομάζουσι
τὴν ἀρετὴν καὶ σφάζουσι
τοὺς λειτουργούς της.

Πόσο ὅμως ἐνοχλεῖται τὸ σημερινὸ «βρεταννικὸν συμβούλιον» ἀπὸ τὴν περήφανη φωνὴ τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρέπειας ποὖχεται ἀπὸ ἕναν ποιητὴ ποὺ ἔζησε στὰ μεγάλα ἐκεῖνα χρόνια! Τὶς φοβᾶται τὶς φωνὲς αὐτὲς καὶ ὀργανώνει ἐκθέσεις, διαλέξεις, βγάζει περιοδικὰ· νομίζει πὼς μ' αὐτὸν τὸ θόρυβο θὰ σκεπάσει ὅ,τι εἰπώθηκε κι' ὅ,τι θὰ εἰπωθεῖ ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἑλλάδας. Οὔτε ὅμως οἱ θόρυβοι οὔτε οἱ ὕποπιες προσκλήσεις στὸ Λονδῖνο γιὰ «ταξίδια μελέτης» μποροῦν νὰ σκεπάσουν τὴν περήφανη φωνὴ τῆς ἐθνικῆς καὶ πνευματικῆς ἀξιοπρέπειας ποὺ σήμερα δυνάμωσε πιὸ πολύ—σήμερα ποὺ οἱ Ἕλληνες συνεχίζουν τὸ εἰκοσιένα.

Ἕνας ποιητὴς καὶ πάλι, ὁ κ. Ν. Καζαντζάκης, ἀναγκάστηκε νὰ ἐγκαταλείψει τὴν πρωτεύουσα τῆς βρεταννικῆς αὐτοκρατορίας, ὅπου εἶχε προσκληθεῖ γιὰ ταξίδι μελέτης:

«Τὸ Βρεταννικὸ Συμβούλιο μετὰ τὴ συνομιλία μου, δήλωσε στὸ Παρίσι σὲ ἀνταποκριτὴ ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδας, μὲ τὸν Μὰκ Νὴλ μὲ κάλεσε καὶ μὲ ἔκπληξή μου διαπίστωσα ὰν μοῦ ζητοῦν ἐξηγήσεις γιατὶ παρτβίασα τὴν ὑπόσχεση νὰ μὴν ἀναμιχθῶ στὰ πολιτικὰ πράγματα. Ἀπάντησα ὅτι καμμιὰ πράξη πολιτικὴ δὲν ἔκαμα ἀναπτύσσοντας τὶς ἰδέες μου στὸν ὑφυπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν ἢ στέλνοντας τὸ χαιρετισμό μου στὴν Ἑλλάδα. Ἐδήλωσα ἀκόμη ὅτι ἡ πρόσκληση τοῦ Βρεταννικοῦ Συμβουλίου καὶ ἡ φιλοξενία μου στὴν Ἀγγλία δὲ μποροῦσε νὰ σημαίνει ὅτι ἀπαλλοτρίωσα τὶς ἰδέες μου καὶ τὶς ἀντιλήψεις μου, κι'ὄχι μόνο ἐγὼ ἀλλὰ κανεὶς Ἕλληνας πατριώτης, κανεὶς ἐλεύθερος ἄνθρωπος δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ἀνεχθεῖ παρόμοιο πρᾶγμα, νὰ πουλήσει δηλαδὴ τὴν ἰδεολογία του γιὰ ἕνα ταξίδι μελέτης ἢ γιὰ ὅ,τι δήποτε ἄλλο».

Δὲν ξέρουμε ἂν τὸ μάθημα αὐτὸ θὰ κάνει εὐπρεπέστερο τὸ «βρεταννικὸν συμβούλιον» καὶ τοὺς ὀργανωτὲς ἐκθέσεων, διαλέξεων, περιοδικῶν κ.τ.λ. Ἂς ἔχουν ὅμως ὑπ' ὄψει τους οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τοῦ τόπου μας πὼς ὁ Βρεταννικὸς «Μαικηνας» ζητάει «Κρότους χειρῶν κ' ἐπαίνους», ζητάει συνειδήσεις.

Κι' ἀπ' τὸν Κάλβο ὡς τὸν Καζαντζάκη μιὰ εἶναι ἡ ἀπάντηση.

ἐλ. Γρ.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Βιβλίο

Μενέλαου Λουντέμη: *«Καληνύχτα, Ζωή...»* («Οἱ φίλοι τοῦ Βιβλίου» 1946).

***«Αὐτοὶ ποὺ φέρανε τὴν καταχνιά...»* («Κορυδαλὸς» 1946).**

Τὸ νέο βιβλίο τοῦ Μενέλαου Λουντέμη ποὺ κυκλοφόρησε τελευταῖα μὲ τὸν τίτλο «Καληνύχτα, Ζωή...» εἶναι παλιὸ ἔργο τοῦ συγγραφέα, γραμμένο στὰ 1936 μὲ 1938, καὶ χαραχτηρίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο σὰν μυθιστόρημα. Ὡστόσο ὁ ἀναγνώστης εἰδικὰ διακρίνει ὅτι πρόκειται γιὰ ἀφήγημα, συνθεμένο μάλιστα μὲ ἀκατέργαστο αὐτοβιογραφικὸ ὑλικό.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου εἶναι οἱ μικροπρεπέτειες τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα ποὺ ξεκινᾶ πεινασμένος καὶ ἄνεργος ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καί, μ' ἕνα συστατικὸ γράμμα, ἔρχεται στὴν Αἴθηψὸ γιὰ νὰ βρεῖ δουλειά. Εἶναι ἡ περίοδο τῶν λουτρῶν καὶ τὰ καταφέρνει νὰ μπεῖ γκαρσόνι στὸ καφενεῖο τοῦ κυρ-Καραγιάννη. Μὰ σὲ λίγες μέρες τὸν διώχνουν, καὶ τραβᾶ ἀπελπισμένος γιὰ τὸ Ξηροχώρι, ὅπου λογαριάζει νὰ ἐργαστεῖ σὲ μιὰ ἐπαρχιακὴ ἐφημερίδα. Ἀναγκάζεται ὅμως νὰ ξαναγυρίσει πίσω στὴν Αἴθηψό, καὶ μεροκαματιάρης προιονίζει τώρα ἕνα μάρμαρο μαζὶ μ' ἕνα γέρο ἐργάτη, τὸ μπάμπα - Θώμη. Ὕστερα μπαίνει πάλι σεσβιτόρος στὸ μαγαζὶ τοῦ κυρ - Φίλιππα, ὅπου θὰ δουλέψει ἀκόμα λίγον καιρό, ὥς ὅτου σταματήσει ὁλότελα ἡ κίνηση τῶν παραθεριστῶν στὴ μικρὴ λουτρόπολη.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ Λουντέμης καταπιάνεται μ' ἕνα θέμα ὅπου ἔχουνε δοκιμαστεῖ μεγάλοι μυθιστοριογράφοι. Αὐτὸ φυσικὰ δὲν εἶτανε λόγος γιὰ νὰ μποδίσει τὸ Λουντέμη νὰ γράψει τὸ δικό του ἀφήγημα. Εἶτανε ὅμως ἕνας λόγος γιὰ νὰ μελετήσει τὰ σχετικὰ ἔργα τῶν μεγάλων καί, ἀπὸ περιέργεια τουλάχιστο, νὰ κοιτάξει νὰ δεῖ μὲ ποιό τρόπο ἐκεῖνοι ἐκμεταλλεύονται τὰ ἀνάλογα μὲ τὰ δικά του ἐπεισόδια, καὶ μὲ ποιό ἀκόμα μαγικὸ τρόπο πλέκονται συναμεταξύ τους αὐτὰ τὰ ἐπεισόδια γιὰ ν' ἀποτελέσουν στὸ τέλος ἕνα γιομάτο ζωντάνια καὶ χάρη παραμύθι.

Τὰ κυριώτερα γεγονότα ποὺ ὁ Λουντέμης προβάλλει στὸ ἔργο του εἶναι τὰ καθημερινὰ ἐπεισόδια ποὺ ἔχει μὲ τοὺς ἰδιόρρυθμους πελάτες τοῦ καφενείου καὶ μὲ τ' ἀφεντικά του (παρόμοια θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς διηγηθεῖ τὸ κάθε γκαρσόνι) καθὼς καὶ λίγες ἄνοστες ρωμαντικὲς μικροπεριπέτειες μὲ κοσμικὲς παραθεριστριες τῆς Αἰθηψός.

Ὅλα αὐτὰ βέβαια εἶναι περιστατικὰ ἀσήμαντα γιὰ ν' ἀπασχολήσουν ἕναν ἄνθρωπο, καί, ἀκόμα περισσότερο, ἕνα συγγραφέα. Ἐξὸν ὅμως ἀπὸ αὐτό, τὰ διάφορα αὐτὰ ἐπεισόδια δὲ φροντίζει κὰν νὰ τὰ ἐκμεταλλευτεῖ ὁ συγγραφέας, νὰ τὰ συνδέσει μὲ κάποιο τρόπο, μὰ τὰ δίνει πρόχειρα, βιαστικά, κομματιστά, σὰν καθέκαστα χωρὶς καμμιὰν ἀπολύτως συνέπεια, χωρὶς νὰ τοὺς δίνει δηλαδὴ μιὰ διάρκεια γιὰ νὰ χαρίσει στὸ ἀφήγημά του μιὰ πλοκὴ ἢ ἕνα νόημα.

Τὸ μυθιστόρημα ἔχει μιὰ δική του τεχνική, ποὺ πρέπει νὰ τὴν κατέχει κεῖνος ποὺ θὰ θελήσει νὰ τὴν ξεπεράσει. Τί μπορεῖ νὰ κάνει λοιπὸν ὁ πεζογράφος ποὺ ἐπιμένει νὰ τὴν ἀγνοεῖ καὶ ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμα τὴ φλέβα τοῦ μυθιστοριογράφου;

*Ἂν ὅμως τὸ «Καληνύχτα, Ζωή...» δὲν παρουσιάζει τὸ ἐνδιαφέρον μυθιστορήματος, θὰ εἶχε κανένας τὴν ἀπαίτηση νὰ εἶναι τουλάχιστο ἕνα λογοτεχνικὸ κείμενο. Καὶ τὸ ὁμολογῶ μὲ λύπη μου πὼς οὔτε αὐτὸ δὲ συμβαίνει. Γιατὶ ἂν ἐξαιρέσει κανένας τὶς λίγες σελίδες ποὺ εἶναι ἀφιερωμένες στὸ μπαμπα - Θώμη, ὅλο τὸ ἄλλο βιβλίο εἶναι λὲς γραμμένο ἀπὸ πρωτόπειρο. Ὁ Λουντέμης γράφοντας τὸ ἔργο του

μιούργησε τόσες ὑποχρεώσεις γιὰ τὸ συνθέτη της. Ὑποχρεώσεις ποὺ δὲ μπορεῦμε νὰ ποῦμε πὼς δικαιώθηκαν μὲ τὴν ἀμέσως ἑπόμενη ἐργασία του γιὰ ὁλόκληρη συμφωνικὴ ὀρχήστρα.

Τὸ Πρελούντιο—Ἰντερμέτζο καὶ Φινάλε, νεοκλασικὸ στὴ μορφὴ του, εἶναι ἕνα ἔργο ἀπόλυτης μουσικῆς. Ὁ ἴδιος ὁ συνθέτης διολογεῦ δτι τὸ προγραμματικό στοιχεῖο εἶναι τόσο ξένο στὸ ψυχικό του κλίμα. Ἐλπίζω κάποτε νὰ μπορέσω ν' ἀχολογήθῶ μὲ τὸ διαχωρισμὸ αὐτὸν τῆς ἀπόλυτης καὶ προγραματικῆς μουσικῆς ποὺ πιστεύω πὼς στὸ βάθος εἶναι αὐθαίρετος. Νομίζω πὼς σχηματικὰ μόνον μποροῦμε νὰ μιλᾶμε γιὰ προγραμματικὴ καὶ ἀπόλυτη μουσική, κι' αὐτὸ μόνο γιὰ τὴ μελέτη μας.

Τὸ «Πρελούντιο—Ἰντερμέτζο καὶ Φινάλε» χαρακτηρίζεται ἀπὸ μιὰ εὐγένεια ὅπως καὶ μιὰ ἀξιοπρόσεχτη μορφικὴ ἑνότητα. Μ' ἁπλὰ πολὺ καθαρὰ ἐκφραστικὰ μέσα ἰδιαίτερα στὴν ἁρμονία—κατορθώνει νὰ προκαλέσει ἕνα ἐνδιαφέρον.

Βέβαια στὸ «Ἰντερμέτζο» εἶναι καταφανὴς ἡ ἐπίδραση τῆς μουσικῆς τοῦ Βάρβογλη ὅπως καὶ τὸ «Φινάλε» ζητᾶ μιὰ μεγαλύτερη ἀνάπτυξη, τὸ χορευτικό του θέμα δὲν ἐξαντλεῖται ἀφήνοντας ἀνικανοποίητη τὴν αἴσθηση τῆς οἰκονομίας—αὐτὴ τὴ φορὰ ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπ' ὅτι συμβαίνει μὲ τὰ περισσότερα ἑλληνικὰ ἔργα.

Ἀνεξάρτητα ἀπ' τὶς παραπάνω παρατηρήσεις ἡ ἐπιστροφὴ σὲ ἁπλούστερες μορῆς καὶ σὲ καθαρότερα ἐκφραστικὰ μέσα—φαινόμενο ποὺ ἀρχίζει νὰ παρατηρεῖται γενικὰ στὴν εὐρωπαϊκὴ τέχνη—ξαναβάζει μποροστά μας ἕνα παλιὸ πρόβλημα. Μποροῦμε νὰ μιλοῦμε γιὰ ἐπανάσταση στὴ μορφὴ ἢ ἀλλαγὴ στὰ ἐκφραστικὰ μέσα ἢ ἀκόμα καὶ γιὰ ἐπιστροφή; Εἶναι δυνατὸν νὰ ζητᾶμε ἀνανέωση στὰ ἐκφραστικά μας μέσα ὅταν δὲν ὑπάρχει ἡ ἀνάλογη ἀλλαγὴ στὸ περιεχόμενον, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ πνευματικά του ἐνδιαφέροντα παραμένουν τὰ ἴδια; Ἀσφαλῶ, ὄχι. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐπιστροφὴ αὐτὴ σ' ἀπλούστερα ἐκφραστικὰ μέσα, ἐὰν δοῦν ἡ ἀναγνώριση τοῦ καλλιτέχνη κατορθώσει νὰ τοὺς δώσει μιὰ καινούρια ζωντάνια ἡ καλύτερα ἐὰν δοῦν κατορθώσει νὰ τοὺς δώσει ἕνα καινούριο ζωντανότερο περιεχόμενο θὰ μένει στὸ σύνολό της μιὰ ἐκδήλωση φορμαλισμοῦ καὶ σὰν τέτοια εἶναι ἀπ' τὰ πρὶν καταδικασμένη.

ΦΟΙΒΟΣ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐκπαιδευτικὰ

Ὁ Ἐκπαιδευτικὸς Ὅμιλος σὲ τέσσερεις συγκεντρώσεις του συζήτησε τὸ θέμα «Γλῶσσα καὶ Παιδεία», ποὺ εἰσηγήθηκε ὁ κ. Θρασ. Σταύρου. Ὕστερα ἀπὸ πλατειὰ ἀνάλυση τοῦ θέματος ἡ συζήτηση κατάληξε στὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα: 1) Ἡ γλῶσσα τῆς Παιδείας ἀπὸ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο ὡς τὸ Πανεπιστήμιο πρέπει νὰ εἶναι ἡ δημοτική. Ἡ καθαρεύουσα πρέπει ν' ἀγνοηθεῖ ὁλότελα στὴν Παιδεία κι' ἔτσι θὰ λείψει αὐτόματα ἀπὸ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς. 2) Ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνάγκη ἐνιαίου τυπικοῦ μὲ περιορισμὸ τῶν λόγιων στοιχείων. Ὁ πλουτισμὸς καὶ ἡ διαμόρφωση τῆς δημοτικῆς θὰ γίνει κυρίως μὲ τὴν καλλιέργεια καὶ τὸ πολὺ γράψιμο ἀπὸ πολλούς, ὅπως ἄλλωστε γίνεται τὰ τελευταῖα χρόνια μὲ ἐξαίρετα ἀποτελέσματα. 3) Ὅσο γιὰ τὴν ὀρθογραφία κυριάρχησε ἡ γνώμη, ὅτι ἡ ἰδανικὴ λύση τοῦ ζητήματος εἶναι ἡ παραδοχὴ τοῦ φωνητικοῦ συστήματος. Τὴ φωνητικὴ ὅμως ὀρθογραφία ὁ Ὅμιλος τὴν προβάλλει ὡς αἴτημα, γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστεῖ τμηματικὰ καὶ μὲ ἀτομικὲς δοκιμές. Γιὰ τὴν ὥρα χρειάζεται ὅσο τὸ δυνατὸ μεγαλύτερη ἁπλοποίηση τῆς ὀρθογραφίας καὶ προπάντων καθιέρωση τῆς τονικῆς μεταγράφμισης. 4) Ἔγινε δεχτὴ ἀπὸ τοὺς περισσότερους ἡ ἄποψη τοῦ εἰσηγητῆ, ὅτι ἡ λογοτεχνία καὶ ἡ γλωσσικὴ διδασκαλία πρέπει νὰ ἀποτελέσουν δυὸ ξεχωριστὰ μαθήματα. 5) Τονίστηκε ἰδιαίτερα ἡ σημασία τῆς συγγραφῆς βιβλίων στὴ δημοτικὴ γιὰ τὴν ἐκπαίδευση. Γιὰ τὴ γλῶσσα τῆς ἐπιστήμης, ὕστερα ἀπὸ συνεισήγηση τοῦ κ. Σταυρόπουλου, διεπιστώθηκε ἡ ἀνάγκη νὰ καθορισοτεῖ ἡ ὁρολογία καὶ νὰ στερεωθοῦν ἐκφραστικοὶ τρόποι ἀντίστοιχοι μὲ ἐκεῖνους ποὺ ἔχουν οἱ καλλιεργημένες γλῶσσες.

—*Δεύτερο θέμα στὶς συζητήσεις*, τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου τέθηκε: «Ἐπιστήμη καὶ Παιδεία. Σχετικὴ εἰσήγηση ἔκαμε τὴν προπερασμένη Δευσήγηση ἔκαμε τὴν προπερασμένη Δευτέρα, 16 τοῦ Δεκεμβρη, ὁ κ. Στρατῆς Σωμερίης. Ἐξέτασε τὸ περιεχόμενο καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς παιδείας μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀστικῆς κοινωνίας ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση της ὡς σήμερα, καθὼς καὶ τὶς ἀντιθέσεις ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν οἰκονομικὴ διάρθρωσή της. Διαπίστωσε, δτι ἡ ἀστικὴ παιδεία ἔχοντας γιὰ τάση καὶ σκοπό της τὸν κλασικὸ οὐμανισμὸ καὶ ἀγνοώντας τὴ σύγχρονη ἐπιστήμη καὶ τὶς τεράστιες κατακτήσεις της εἶναι ξεπερασμένη γιὰ τὴν ἐποχή μας καὶ δὲ μᾶς ἱκανοποιεῖ, ἀφοῦ δὲν ἐξυπηρετεῖ τὶς πλατειὲς μάζες τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τὴν εἰσήγηση ἀκολούθησε μπαίνοντας γιὰ συζήτηση τὰ ἀκόλουθα προβλήματα: 1) Ἡ Παιδεία μας τροφοδοτεῖται σήμερα δσο πρέπει ἀπὸ τὴν παιδαγωγικὴ καὶ τὴν ψυχολογία; 2) Τὸ περιεχόμενό της ἀγκαλιάζει ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Ἐπιστήμης, ποὺ τὰ πορίσματά της θὰ ἐξοπλίζουν τὴ νεολαία μας γιὰ τὴ ζωή; 3) Μήπως, γιὰ νὰ ἐπιτύχει αὐτό, θὰ χρειαστεῖ νὰ ἀντικαταστήσει τὸν οὐμανισμὸ μὲ τὸ παλιό νόημά τον; 4) Μὲ ποιό περιεχόμενο πρέπει νὰ δεχτοῦμε σήμερα τὸ ἀνθρωπιστικὸ ἰδανικό. Σχετικὰ μ' αὐτὸ ὁ κ. Σωμερίης παραδέχεται πὼς ὁ σύγχρονος ἐπιστημονικὸς οὐμανισμὸς ἐπιδιώκει τὴν ἀξιοποίηση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἀπολύτρωσή του ἀπὸ τὶς ὑλικὲς ἀνάγκες.

Θεατρικὰ

Μέσα στὶς τραγικὲς συνθῆκες ποὺ περνᾶνε σήμερα οἱ ἄνεργοι ἠθοποιοὶ ποᾶγμα ποὺ τοὺς κάνει νὰ γίνονται εὐκολὰ λεία τοῦ κάθε ἐπιχειρηματία, ἔκανε ἐντύπωση ἡ πίστη καὶ τὸ ἀλύγιστο θάρρος τῶν ἠθοποιῶν τῶν «Ἑνωμένων Καλλιτεχνῶν». Δίχως στέγη, δίχως δουλιὰ ἐδῶ καὶ τρεῖς μῆνες, ἔμειναν ἀκλόνητοι καὶ πραγματικὰ ἑνωμένοι, προσπαθώντας νὰ βροῦν τὴν κατάλληλη εὐκαιρία νὰ συνεχίσουν τὴν καλλιτεχνική τους δράση.

"Ετσι τοὺς εἶδαμε πάλι τὴν περασμένη Κυριακὴ νὰ ἐμφανίζονται σὲ μιὰ ἔκτακτη παράσταση στὸ «Ἰάλλας» τοῦ Πειραιὰ μὲ τὸ ἔργο τοῦ Τσεκούρα «Ἂν δουλέψεις θὰ φᾶς». Κι' ὁ ἀντίχτυπος ποὺ εἶχε αὐτὴ ἡ παράσταση ἦταν μεγάλος. Ἀπὸ τὶς 8.30' τὸ πρωὶ πλήθη κόσμου εἶχανε κατακλύσει τὸ ταμεῖο καὶ 500 τουλάχιστον ἄτομα δὲ βρῆκαν θέση. Ὅταν οἱ Ἑνωμένοι Καλιτέχνες μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀλμ. Βεάκη ἐμφανιστήκανε στὴ σκηνὴ τὸ θέατρο ὁλόκληρο σείστηκε γιὰ πολλὴ ὥρα ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ τὶς ἐπευφημίες.

Ἐπίσης ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία σημείωσε ἡ ἐπανάληψη τοῦ ρεσιτὰλ τοῦ ἠθοποιοῦ Κορούσου ποὺ δόθηκε τὴν ἴδια Κυριακὴ στὸ θέατρον Βρετάνια, μὲ τὸ ἔργο «Ὁ Χριστὸς στὴ Ρώμη» τοῦ Σιελιανοῦ.

Οἱ ἑλληνικὲς καὶ οἱ ξένες ἐφημερίδες τῆς Αἰγύπτου κάνουν πολὺ εὐμενεῖς κριτικὲς γιὰ τὸ ἀνέβασμα τῶν ἔργων καὶ τὸ παίξιμο τῶν ἠθοποιῶν τοῦ θιάσου Κατεφίνας.

Ἰδιαίτερα τονίζεται τὸ παίξιμο τοῦ ἠθοποιοῦ Γιαννίδη ποὺ κυριολεκτικὰ ἔχει καταχτήσει τὸ κοινὸ τῆς Αἰγύπτου.

Πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες σὲ μιὰ δεξίωση δπου ; ἀραβόεθηκαν ὁ αἰγύπτιος πρωταγωνιστὴς Ναγκρὶπ Ριχὰντ πρότεινε στὴν Κατερίνα, τὸν Γιαννίδη καὶ τὸν Νίκο Λαΐδη νὰ πρωταγωνιστήσουν σ'ἕνα Αἰγυπτιακὸ φίλμ ποὺ σκηνοθετεῖ ὁ ἴδιος καὶ ποὺ θὰ γυριστεῖ στὰ στούντιο «Μίσρ» τοῦ Κάϊρου. Τὴ πρόταση του τὴ δέχτηκαν οἱ ἠθοποιοί μας.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΕ ΓΑΛΛΟΥΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΥΣ

(Γαλλοελληνικὴ Ἕνωση, Γαλλικὴ Πανεπιστημιακὴ Ἕνωση, Συνδικάτο Ἀνώτερης Ἐκπαίδευσης κ' Ἐπιστημονικῆς Ἔρευνας, Ἐθνικὴ Ἕνωση Διανοουμένων, Ρασιοναλιστικὴ Ἕνωση, Σύνδεσμο γιὰ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου).

Τὸ περιοδικό μας δημοσίευσε τὸ μήνυμά σας πρὸς τοὺς "Ἕλληνες διανοούμενους γιὰ τὴν ἀπόλυση 17 καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων μας, ποὺ ἔμειναν πιστοὶ στὶς δημοκρατικὲς ποιοθήσεις τους κ' ἔκαναν τὸ καθῆκον τους πρὸς τὴν πατρίδα τους.

Ἡ χειρονομία αὐτὴ τῆς Γαλλικῆς διανόησης δείχνει, πὼς τὸ πνεῦμα στὴ Γαλλία παραμένει πάντα πιστὸ στὶς καλύτερες παραδόσεις του.

Τὴ στιγμὴ αὐτὴ ποὺ ὁ λαός μας κάνει τόσες θυσίες γιὰ ν' ἀναχτήσει τὴν ἐλευθερία του καὶ νὰ ξαναβρεῖ τὴ θέση του, ποὺ δικαιωματικὰ τοῦ ἀνήκει, μέσα στὰ πολιτισμένα ἔθνη, κάθε τέτια ἐκδήλωση τὸν συγκινεῖ βαθύτατα, καθὼς βλέπει τὴν ἀπήχηση ποὺ ἔχει ὁ ἀγώνας του γιὰ τὶς καλύτερες ἀξίες τῆς ζωῆς.

Οἱ "Ἕλληνες διανοούμενοι πιστεύουν, ἀκόμα, πὼς οἱ διανοούμενοι τόσο τῆς Γαλλίας ὅσο κι' ὅλου τοῦ κόσμου, θὰ ἐντείνουν τὶς προσπάθειές τους, γιὰ νὰ ξαναγυρίσει ἡ δημοκρατία στὴ χώρα ποὺ στάθηκε τὸ λίκνο της.

Μὲ τὴν πεποίθηση αὐτὴ ἀπευθύνουν θερμὸ χαιρετισμὸ σ' ὅλους τοὺς φίλους τῆς Ἑλλάδας, καὶ εὔχονται νὰ γνωρίσει ἡ ἀνθρωπότητα μέρες εἰρήνης, μέσα στὴν πρόοδο καὶ τὴν ἁμοιβαία πνευματικὴ κατανόηση τῶν λαῶν.

Ἀθήνα, 26 Δεκεμβρίου 1946

ΤΑ «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΟΥ Χ-ΓΚΙΚΑ

Ἀγαπητὰ «Ἐλεύθερα Γράμματα»,

Παρακαλῶ νὰ δημοσιεύσετε στὸ φύλλο σας αὐτὸ τὸ σημείωμα, γι' ἀπάντηση στὴν κριτικὴ τοῦ Σπύρου Βασιλείου γιὰ τὸ ζωγράφο Χατζηκυριάκο-Γκίκα.

Στὴν κριτικὴ αὐτὴ ὁ Σ. Β. γράφει πὼς τὸ ἔργο τοῦ Χ. Γ. «εἶναι πιστὸ στὶς πιὸ γνήσιες μορῆς τῆς νεοελληνικῆς παράδοσης» καταλήγοντας δὲ ἀπευθύνεται πρὸ: τοὺς νέους, ποὺ δ.ως γράφει, «πρέπει νὰ νιώσουν ἕναν συγκλονισμὸ γιὰ φρεσκάρισμα τῶν ἐκφραστικῶν τους μέσων καὶ νὰ βαλθοῦν νὰ τὸν ξεπεράσουν στὴ μαστοριὰ μένοντας πιστοὶ στὰ θέματα ποὺ εἶναι οἱ δικές τους λαχτάρες».

Γι' αὐτὰ λοιπὸν τὰ δυό, σὰ νέοι, αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκη νὰ γράψουμε τὰ παρακάτω.

Ἡ νεοελληνικὴ τέχνη δὲν εἶναι τὸ ξαναμάσημα τῆς σύγχρονης Εὐρωπαϊκῆς ζωγραφικῆς καὶ οὔτε μπορεῖ νὰ γίνει τέτια χωρὶς τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο καὶ ἔξω ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ πραγματικότητα.

Ἐμεῖς οἱ νέοι, τότε θὰ συγκινούμαστε πραγματικὰ καὶ θὰ νοιώθαμε συγκλονισμό, ὅταν θὰ βλέπαμε τὴ μαστοριὰ τοῦ Χ. Γ. νὰ ἐκφράζει τὴν πραγματικότητα αὐτή. Τότε ἀκόμα θὰ μποροῦσαμε νὰ ὁνόμε ἂν εἶναι συνεπὴς πρὸς τὴ «νεοελληνικὴ παράδοση».

Ἐπιμένουμε σ' αὐτὸ γιατὶ μέσα στὴν ἱστορία δὲν ἔγουμε οὔτε ἕνα παράδειγμα ποὺ νὰ ἔγινε μεγάλη τέχνη χωρὶς τὴν ἔκφραση τῆς ἐποχῆς μέσα στὴν ὁποία δημιουργήθηκε καὶ γιατὶ αὐτὸ ἀκριβῶς θεωροῦμε τὴν πιὸ δύσκολη κατάχτηση.

Τὸ παράδειγμα τοῦ δικοῦ μας Παναγιώτη Ζωγράφου ποὺ ἀναμρισβήτητα εἶναι ὁ καλύτερος λαϊκὸς μας ζωγράφος, τὴ δική μας θέση ἔρχεται νὰ ἐνισχύσει.

Τὸν Π. Ζωγράφο τὸν ἀγαποῦμε ἀκόμα πιὸ πολὺ γιατὶ δημιούργησε πάνω στὰ θέματα ποὺ ἤτανε οἱ λαχτάρες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Οἱ ἀγῶνες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τότε ἔδωσαν στὸ Ζωγράφο τὸ συγκλονισμὸ γιὰ νὰ δημιουργήσει τοὺς πίνακές του μὲ τὶς καλλιτεχνικὲς ἀρετές, τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν εἰλικρίνεια ποὺ συναντᾶμε στὸ δημοτικὸ τραγούδι.

Καὶ τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο λοιπὸν ἔχει τὸ ἔργο τοῦ Π. Ζωγράφου καὶ τὴν πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς του ἐκφράζει, ἐνῶ ἀντίθετα στὸ ἔργο τοῦ Χατζηκυριάκου Γκίκα βλέπουμε τὸν ὁλοδό τῆς καθαρῆς Τέχνης μὲ βαθειὰ τὴν ἐπιφροὴ τῆς σύχρονης Εὐρωπαϊκῆς ζωγραφικῆς.

Ἀνοίγουμε ἔκπληκτοι τὰ μάτια μας, ὕστερα ἀπὸ τὴ σύσταση τοῦ Σ. Β. νὰ δοῦμε τὸ ἔργο τοῦ Χ. Γ. καὶ νὰ διδαχτοῦμε καὶ ἐμεῖς πὼς στὸ Παρίσι σήμερα ὑπάρχουν καλλιτέχνες μὲ μεγαλύτερη μαστοριά. Θὰ ἔχουμε μάλιστα στὴν προκειμένη περίπτωση κάτι ἀπὸ πρῶτο χέρι.

Τελειώνοντας βάζουμε ἕνα μεγάλο ἐρωτηματικό: Πρέπει νὰ θεωρηθεῖ, εἰδικὰ γιὰ τὴ σημερινὴ ἐσωτερική μας κατάσταση, ἡ ἔκθεση τῶν ἔργων τοῦ Χ. Γ. στὸ βρετανικὸ ἰνστιτοῦτο, σὰ συμβολὴ γιὰ τὴν νιόπια καλλιτεχνική μας κίνηση;

Ὅσο κι' ἂν λυπᾶται ὁ Σ. Β. ποὺ οἱ δύστροποι «Ἐπαρχιῶτες» δὲν μπόρεσαν νὰ ἰδοῦν τὴ ἔκθεση αὐτή, γιὰ μᾶς μένει ὁπωσδήποτε τὸ ἐρωτηματικό.

μὲ ἀγάπη

Δ. Σ.

ΤΟ ΠΕΤΡΙΝΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ

Ἀγαπητὰ «Ἐλεύθερα Γράμματα»,

Στὴν κριτικὴ γιὰ τὸ σοβιετικὸ φίλμ «Τὸ πέτρινο λουλούδι» ὁ κ. Ἀ. Νουάρος γράφει στὸ προηγούμενο φύλλο: «Ἡ μουσικὴ τοῦ ἔργου ἄρθαστη σὲ συναισθηματικότητα καὶ χρώμα». Ἐκτὸς τοῦ δτι νομίζω πὼς ἡ μουσικὴ σὰν κύριο στοιχεῖο στὴ σύνθεση τῆς κινηματογραφικῆς τέχνης θὰ πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται κάπως σοβαρώτερα, εἰδικὰ γιὰ τὸ «Πέτρινο λουλούδι» ἔχω νὰ παρατηρήσω τοῦτο: Ἡ μουσικὴ του εἶναι μίμηση τῆς βαγκνερικῆς τεχνοτροπίας μ' ὅλα τὰ κύρια χαρακτηριστικά της στοιχεῖα, λάϊτ μοτίβ, συμφωνικὴ ἀνάπτυξη, ἁρμονικὴ γλῶσσα, βαρειὰ ἐνορχήστρωση κλπ. Εἶναι φανερὸ πὼς μιὰ τέτοια μουσικὴ ὄχι μόνο δὲν ἔχει τὴν πρωτοτυπία ποὺ χαρακτηρίζει στὸ σύνολό της τὴ σοβιετικὴ μουσικὴ μὰ ἔρχεται καὶ σὲ κάποια ἀντίθεση μὲ τὴ μορῆ καὶ τὴν κίνηση τοῦ πέτρινου λουλουδιοῦ ποὺ δὲν παύει νὰ εἶναι ἕνα παραμύθι.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλοξενία

ΦΟΙΒΟΣ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ

Ζωγραφικὴ

Τρεῖς Ἐκθέσεις.

Τρεῖς διαφορετικὲς καλλιτεχνικὲς ἰδιοσυγκρασίες γυναικῶν κλείνουν τὴν ἀρκετὰ ζωηρὴ κίνηση τῆς χρονιᾶς στὸν «Παρνασσό».

Ἡ Χαρὰ Βιέννα ἐκθέτει τυπικὰ δείγματα τῆς ἀντίληψης τοῦ τοπείου ποὺ καλλιεργεῖται στὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν. Ἴσως ἂν ἀφεθεῖ πιὸ λεύτερη μπροστὰ στὸ φωτεινό μας ὑπαίθρο καὶ νιώσει τὸ χρῶμα ὄχι σὰν πινελιὰ ἀλλὰ σὰν οὐσία πλαστικὴ θὰ μᾶς δώσει καλύτερα ἀποτελέσματα.

Ἡ κ. Γουλανδρῆ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ κλίμα τὸ καλλιτεχνικό. Μελέτες ἀπὸ φωτογραφίες καὶ ἀντιγραφὲς ἀπὸ γκραβοῦρες ἔχουν καταπονήσει ἄσκοπα μιὰ θηλυκιὰ εὐαισθησία ποὺ θὰ μποροῦσε ἴσως μπροστὰ στὴ φύση νὰ ζωντανέψει πιὸ συγκινημένα κάποιους γκρίζους τόνους ποὺ διαφαίνονται στὰ ἔργα της. Οὔτε τὸ μεγαλο ὅμο α τοῦ μοντέλου, Ναπολέοντας, Βενιζέλος, Κεμάλ, οὔτε οἱ πολυπρόσωπες συνθέσεις εἶναι κεῖνα ποὺ κάνουν τὴ μεγάλη Τέχνη. "Ἐνα μῆλο, ἕνα κλαρί, γίνοντ.ι πολλὲς φορὲς ἡ ἀφορμὴ νὰ γίνει ζωγραφικὴ καὶ μάλισπα πολὺ μεγάλη.

Τὴν παρατήρηση αὐτὴ τὴν ἐπιβεβαιώνει καὶ ἡ δουλειὰ τῆς κ. Ναταρίδου, ποὺ ἐκθέτει κι' αὐτὴ στὸν Παρνασσὸ καὶ ποὺ συγκεντρώνει ζωηρότερο τὸ ἐνδιαφέρον. Τὰ ἐσωτερικὰ της καὶ οἱ νεκρὲς της φύσεις εἶναι κομψότατα ὁλοκληρωμένα καὶ ὁλότελα δικά της. Ἡ γυναίκια εὐαισθησία της ἔχει θεραμένει τὰ ἐσωτερικὰ καὶ τὰ ἐπιτραπέζια ἐνῶ ἐξαιμίζεται στὶς μεγαλύτερες συνθέσεις ποὺ μὲ τὴν ἴδια θέρμη καὶ τὴν ἴδια ἀγάπη πάει ν' ἀγκαλιάσει θέματα πιὸ τραχειὰ καὶ πιὸ γενικά. Σ' ἕνα βιβλίο της ποὺ κυκλοφόρησε τελευταῖα, φαίνεται πὼς ἡ ζωγράφος ἀναπτύσσει τὶς θεωρίες της γιὰ τὴν τέχνη. Οἱ γραμμὲς ποὺ τὶς γραφεῖ πρὶν κοτοῦν τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου. Ἐλπίζω νὰ καταλήγουν καὶ κεῖ οἱ θεωρίες, δίχως δουλιὰ ἐδῶ καὶ τρεῖς μῆνες, ἔμειναν ἀκλόνητοι καὶ πραγματικὰ ἑνωμένοι, προσπαθώντας νὰ βροῦν τὴν κατάλληλη εὐκαιρία νὰ συνεχίσουν τὴν καλλιτεχνική τους δράση.

σ. 6.

Κινηματογράφος

Παρχομένκο: "Ἕνα χρονικὸ ἀπὸ τὴν Ρωσικὴ Ἐπανάσταση.

"Ἕνας ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, μιὰ φλογερὴ ψυχὴ γεμάτη πίστη γιὰ τὸν ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου—αὐτὸς εἶναι ὁ Παρχομένκο. Τολμηρός, ριψοκίνδυνος, ἀγωνίζεται κάτω ἀπ' τὶς πιὸ δύσκολες συνθῆκες. Μὰ νικᾶ, γιατὶ πιστεύει στὸ Δίκιο, σ' ἕναν καλύτερο κόσμο ποὺ μόνος του μπορεῖ νὰ σιάξει.

Αὐτὸ τὸ θέμα πιάνει ὁ σκηνοθέτης, κ' ἕνα τέτοιον ἥρωα μᾶς δίνει. Μὰ πιὸ πολὺ μπορεῖ νὰ τὸ πεῖ καινεὶς χρονικό, παρὰ ὁλοκληρωμένη κινηματογραφικὴ ταινία γιατὶ λείπει ὡς ἕνα βαθμό, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ σύνδεση. Μέσα ἀπ' τὴ ζωὴ τοῦ Παχομένκο προβάλει ἐντυπώσεις ἡ ἐπανάσταση μὰ δὲν μᾶς ὁλοκληρώνεται ἡ ζωή του. "Ετσι ἔχουμε δυνατὰ κομμάτια ἀπ' τὴν ἐπανάσταση μέσα ἀπ' τὴ δράση τοῦ Παρχομένκο. Ἐνῶ θὰ μποροῦσε μέσα ἀπ' τὴν τελειότατα λοσμένη ζωη ἑνὸς λαϊκοῦ ἥρωα, νἄχουμε ὅλη τὴν "Ἐπανάσταση. Μὰ ἐδῶ θἄπρεπε νὰ διατηρήσουμε κάποια ἐπιφύλαξη γιατὶ δὲν ἔξουμε ποιός ἀκριβῶς ἦταν ὁ σκοπὸς τοῦ σκηνοθέτη.

Ὁ τρόπος ποὺ μποροῦν καὶ βλέπουν οἱ Σοβιετικοὶ καλλιτέχνες τὶς σκηνὲς ποὺ γυρίζουν εἶναι κ' ἐδῶ ἀξιοσημείωτες. Ὑπάρχουν ὡραιότατα, μαζικὰ θέλεγε κανεὶς ταμπλὼ—ὅπως ἐκεῖ ποὺ δίνονται οἱ ψυχολογικὲς ἀντιδράσεις τῶν Ρώσων στρατιωτῶν τὴν ὥρα π' ἀκοῦν τοὺς Γερμανοὺς νἄρχονται.

Ζωντανὲς εἰκόνες, ὅλο κίνηση κι' ὁμορφιὰ εἶναι κ' ἐκεῖνες ὅπου μᾶς δεῖχνουν Ἱππεῖς κ.τ.λ. Παρ' ὅλο ποὺ τὸ θέμα θἄπρεπε νἄναι ἐξαντλημένο, ἰδίως ἀπ' τὸν "Ἀμερικανικὸ κινηματογράφο—μᾶς δίνεται κ' ἐδῶ ἕνας ἄλλος τρόπος. Σὲ πρῶτο πλάνο προβάλλονται λίγα λουλούδια, καὶ μέσα ἀπ' αὐάτ—σὰ νὰ βλέπουμε πεσμένοι στὸ χῶμα, τ' ἄλογα κ' οἱ καβαλλάρηδες.

Σὰν χρονικὸ ἀπ' τὴν Ἐπανάσταση, ὁ Παρχομένκο εἶναι ἕνα ἔργο ποὺ ἀξίζει κανεὶς νὰ τὸ δεῖ—καὶ μόνο γιὰ τὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴν πίστη ποὺ κλείνει μέσα του.

Α. Ν.

Περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες

ΑΝΤΑΙΟΣ, Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τὴ μελέτη τῆς ἀνοικοδόμησης ἀρ φύλ. 4. Δεκεμ 1946. Σημειώνουμε γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς παιδ-ίας τὴν ἔκθεση εἰδικοῦ συνεργείου τῆς «ΕΠ-ΑΝ» γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ διδαχτικοῦ προσωπικοῦ, σχόλια τοῦ Μ. Ο. γιὰ τὸν «Ἐκπαιδευτικὸ ὅμιλο», «ἐπισκόπηση γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ σπουδαστικὰ ζητήματα» καὶ ἄρθρο του Θ. Ὀλυμπίου γιὰ τὶς «Ὑποτροφίες ἑλλήνων ἐπιστημόνων», ἄρθρα γιὰ τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς χώρας τοῦ Ι. Εὐαγγελίδη «κριτικὴ τῶν δημοσιονομικῶν κατευθύνσεων καὶ ἄμεσες δημοσιονομικὲς ἐπιδιώξεις», τὴν εἰσήγηση τοῦ Σ. Σταυρόπουλου στὴν ΕΠ.ΑΝ γιὰ τὰ «Ξένα οἰκονομικὰ σχέδια», τὸ «Οἰκονομικὸ δελτίο τοῦ μηνὸς» κ. ἄ. Ἄρθρα ἐπίσης τοῦ Γ. Σπηλιόπουλου «Κρίσεις καὶ σκέψεις γιὰ τὴν τροστασία τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς μητέρας», τοῦ κ Σικαντάνη «Τὸ πρόβλημα τῶν γεωρνικῶν κεφαλαίων στὴν Ἑλλάδα», τοῦ Μ Ἀναστασιάδη «Γιὰ ἕνα δίκτυο Λαϊκῆς Ραδιοφωνίας στὴν Ἑλλάδα» κλπ. κλπ.

ΜΟΡΦΩΣΗ φύλ. 3, 25)12)46 Δημοσιεύει ἀπόσπασμα τῆς Ἱστορίας τῆς δυτικοευρωπαϊκῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀλεξαντρόφ : «Ἡ φιλοσοφία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Κοινωνίας» ὅπου ἐξετάζεται ἡ Φιλοσοφία τῆς Μιλήτου, τοῦ Ἡρακλείου, καὶ τῶν Ἐλεατῶν. Μελέτη τοῦ Τσκάρισμ «Ἐθνογραφικὲς παρατηρήσεις στὶς Βαλκανικὲς χῶρες» κύριο ἄρθρο τοῦ περιοδικοῦ «Μπολσεβίκ» τῆς 20)10)45 γιὰ «Τὰ ἱστορικὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης» κλπ.

ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ Φύλ. 79. 21)12)46. Ἀναφέρουμε τὸ ρεπορτὰζ ἀπὸ τὴ δίκη τῆς ΕΠΟΝ, πληροφορίες γιὰ τὴ Νεολαία σ' ὅλον τὸν κόσμο, εὐθυμογράφημα τοῦ Δ. Ψαθᾶ, ποίημα τοῦ Α. Βαϊλαωρίτη, ἄρθρα γιὰ τὰ ζητήματα τῶν νέων κ.λ.π.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ φυλ. 12 Δεκεμβρίου 1946. Ἀπὸ τὰ περιεχόμενά του σημειώνουμε τὸ δοκίμιο τοῦ Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλου «Ἡ ἐρημία τοῦ ἀνθρώπου», μετάφραση ποιημάτων τοῦ Μπωντλαίρ ἀπὸ τὸν Πρωτοπάπαση. Διήγημα τοῦ Γ. Σφακιανάκη, γλωσσολογικὸ ἄρθρο τοῦ Καρθαίου κ. ἄ. Ἀπὸ τὸ 1947 τὸ περιοδικὸ θὰ ἐκδίδεται δεκαπενθήμερο.

*ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ. Τὸ χριστουγεννιάτικο τεῦχος εἶναι ἀφιερωμένο στὸν Ἀνδρέα Κάλβο. Συνεργάζονται οἱ κ. κ. Σ

Ἐλεύθερα Γράμματα

ΧΡΟΝΙΚΑ

Νοσταλγίες

Ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀνακήρυξε διδάκτορα τὸν στρατάρχη Γιὰν Σμάτς. Παραθέτουμε τὴν ἀρχὴ τοῦ σχετικοῦ ψηφίσματος :

«Ἔδοξε τῇ τῶν Φιλοσόφων Σχολῇ τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου, ἐπειδήπερ Ζὰν Κρίστιανς Σμάτς, ὁ γενναιότερος στρατηγὸς καὶ τοῦ τῶν Νοτίων Ἀφρικανῶν κοινοῦ ἀξιώτατος ἡγέτης οὐ μόνον περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐπιφανέστατος ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ τὰ πολιτικὰ πράττων ἔν τε τῇ πατρίδι τῇ ἑαυτοῦ καὶ ἐν τῇ τῶν Βρεταννῶν Συμπολιτείᾳ σωφροσύνην τε μεγίστην καὶ δικαιοσύνην ἀεὶ ἐπεδείξατο, ὥστε δικαίως αὐτὸν παρὰ πασὶ τοῖς ἀνθρώποις τιμᾶσθαι καὶ οἷα νεώτερον Νέστορα νομίζεσθαι, ἐπειδὴ δὲ οὗτος αὐτὸς ὁ φίλος τῇ Ἑλλάδι ὑπάρχει καὶ ἄλλους πολλοὺς φίλους αὐτῇ ποιεῖ πλείστων δὲ Ἑλλήνων εἰς τὴν χώραν τὴν ἑαυτοῦ διὰ τὸν ἀπὸ τῶν ἐπιδραμόντων κατὰ τῆς Ἑλλάδος βαρβάρων κίνδυνον προσφυγόντων, πάντας στοργῇ πατρικῇ περιέθαλψέ τε καὶ διέσωσε τὴν χώραν αὐτοῦ δευτέρα Ἑλλάδα ἀναδείξας καὶ εὐγενεστάτης φιλανθρωπίας νεωκόρον...» κλπ.

Κ' ἐξακολουθεῖ τὸ ψήφισμα, μὲ τὸ ἴδιο γλαφυρὸ ὕφος, ὡς τὸ τέλος δίχως καμμιὰ τελεία. Κι' αὐτὰ λέγουνται Ἑλληνικά. Ἔτσι φτάνει κανεὶς νὰ νοσταλγεῖ τοὺς «προοδευτικούς» γλωσσολόγους Κόντο καὶ Μιστριώτη. Ὅσο γιὰ τὸ περιεχόμενο, αὐτὸ θυμίζει παρόμοια ψηφίσματα ἄλλων ἐποχῶν πνευματικῆς καὶ ἐθνικῆς κατάπτωσης τοῦ τόπου μας.

Νόμπελ

Ὁ Σουηδὸς δημοσιογράφος κ. Χένσεν δήλωσε στὸ Κάϊρο, σ' ἀνταποκριτὲς καθημερινῆς ἐφημερίδας : «Ἡ Ἑλλάδα ἔχασε τὸ φετεινὸ Νόμπελ ἀπὸ λόγους κομματικούς. Κύκλοι συνδεόμενοι ἄμεσα μὲ τὴν Κυβέρνηση ἀντιπολιτεύθηκαν τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ ποιητῆ Σικελιανοῦ». Κι' ὁ Σουηδὸς δημοσιογράφος προσέθεσε : «Εἶναι κρῖμα ποὺ ὁ πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς ἔφτασε ὡς τὸ σημεῖο νὰ γίνει ἀντιπολίτευση σὲ θέμα καθαρὰ ἐθνικό».

Ὁ Σουηδὸς δημοσιογράφος ἀποκάλυψε τὸ σκάνδαλο, ποὺ ἔμμεσα ὡς τώρα ἀναφέραμε, τῶν κυβερνητικῶν ἐπεμβάσεων, γιὰ νὰ μὴν ἀπονεμηθεῖ τὸ Νόμπελ στὸν Σικελιανό, δηλαδὴ στὴν Ἑλλάδα. Κι' ὅμως ἡ ἀπονομὴ αὐτὴ θ' ἀποτελοῦσε τὴ μόνη ἐθνικὴ μας ἱκανοποίηση. Ἔτσι ἡ σημερινὴ κυβέρνηση ἀπόδειξε μὲ τὶς πράξεις της, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, πὼς δὲν ἔχει ἐθνικὸ παρὰ μονάχα τ' ὄνομα.

Ὅσο γιὰ τὸν μεγάλο μας ποιητή, τοῦ μένει ἡ ὑπέρτατη ἱκανοποίηση, πὼς σὰν ὑπεύθυνος πνευματικὸς ἄνθρωπος ἔμεινε πιστὸς στὴν ἐλευθερία καὶ τὸν πολιτισμό.

«Γλῶσσα καὶ ζωή»

Παρακολουθοῦμε μ' ἐνδιαφέρον τὶς συζητήσεις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ὁμίλου γιὰ τὸ γλωσσικό. Ἀπ' ὅ,τι δείχνουν οἱ συζητήσεις καὶ ἡ σημερινὴ πνευματικὴ ζωή, βγαίνει τὸ συμπέρασμα πὼς ἀντικειμενικὰ ἔχει ὡριμάσει ἡ «γλωσσικὴ» λύση τοῦ προβλήματος, μιὰ ποὺ μεγάλη μερίδα τοῦ καθημερινοῦ τύπου, ὅλος σχεδὸν ὁ περιοδικὸς τύπος, ἡ λογοτεχνία καὶ πάρα πολλὰ συγγράμματα Θεωρητικῶν καὶ Θετικῶν ἐπιστημῶν γράφονται στὴ λαϊκὴ γλῶσσα.

Νομίζουμε λοιπὸν πὼς ἐκεῖνο ποὺ εἶναι καιρὸς νὰ μελετηθεῖ εἶναι οἱ προϋποθέσεις τῆς νομοτεχνικῆς λύσης τοῦ προβλήματος.

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς ὅμιλος ἂς συζητήσει πὼς θὰ μποροῦσε νὰ διατυπωθεῖ νομοτεχνικὰ τὸ ἀντικειμενικὰ λυμένο πρόβλημα, τῆς λαϊκῆς γλώσσας. Ἂς καθορίσει τὶς βασικὲς ἀρχὲς τῆς καθιέρωσης τῆς λαϊκῆς γλώσσας, ἂς καθορίσει τὶς ἁρμοδιότητες τῶν πνευματικῶν ἱδρυμάτων στὴ λύση ἐπὶ μέρους προβλημάτων, ἂς δώσει τέλος ἕνα σχέδιο ποὺ σήμερα - αὔριο θὰ βοηθήσει τὴν πολιτικὴ ἐξουσία νὰ λύσει τὸ γλωσσικὸ πρόβλημα. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα, ἂς ἀσχοληθοῦν δασκάλοι καὶ καθηγητές.

Τὸ περιοδικό μας θὰ ἐξυπηρετήσει ὅσο μπορεῖ τὴν προαγωγὴ τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ πνευματικοῦ ζητήματος.

Οἱ δύο κολοσσοὶ

Στὴν Ἀμερικὴ τυπώθηκε ἕνα μυθιστόρημα μὲ τίτλο «Ὁ κολοσσὸς τοῦ Μαρουσιοῦ». Ἡ εἴδηση αὐτή, ὅπως μαθαίνουμε, ἄναψε μεγάλον καυγὰ μεταξὺ τῶν κ.κ. Θ. Βορέα, καὶ Γ. Κατσίμπαλη, γιατὶ ὁ πρῶτος ἔλεγε πὼς γράφτηκε γι' αὐτὸν μετὰ τὸν ξαναδιορισμό του στὸ Πανεπιστήμιο, ἐνῶ ὁ δεύτερος διαφωνοῦσε λέγοντας πὼς ὁ κ. Βορέας μποροῦσε νὰ ἱκανοποιηθεῖ ἀπὸ τὸ ἄγαλμά του στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ καὶ ν' ἀφήσει γι' αὐτὸν τὴν δεύτερη αὐτὴ τιμή.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν κατέληξαν πουθενά, τὸ ζήτημα ἀνάλαβε νὰ τὸ λύσει ἡ «Ἐκλογὴ» τοῦ Βρεταννικοῦ Συμβουλίου.

Σταυροδίβιο

Πολὺ μᾶς ἔχουν συγκινήσει ὁρισμένοι διανοούμενοι ποὺ χωρὶς περίσκεψιν καὶ χωρὶς αἰδὼ διάλεξαν ἀμέσως, μπροστὰ στὸ σταυροδρόμι ὅπου βρέθηκαν, τὸ ποῦ θὰ δημοσιεύσουν τὰ ἔργα τους.

Ἔλα ὅμως ποὺ τὸ σταυροδρόμι λέγεται ἰταλικὰ καὶ «Κουαδρίβιο» !

Ντύρερ : Οἱ τέσσερις καβαλλάρηδες τῆς ἀποκαλύψεως

Ἡ ἔντυπη διαφθορά.

Εἶναι καιρὸς ν' ἀρχίσει μιὰ ἱερὴ ἐκστρατεία κατὰ τῆς ἔντυπης ληστογραφίας καὶ πορνογραφίας. Δεκάδες πολύχρωμα ἔντυπα ἐκδίδονται καὶ στὶς σελίδες τους ἡρωποιεῖται τὸ ἔγκλημα καὶ διαδίδεται ἡ διαφθορά. Κάθε βδομάδα γεμίζουν τὰ κιόσκια μὲ τὴν παρδαλή τους ἐμφάνιση. Οἱ τίτλοι τους μονάχα—Μάσκα, Παμέμ, Περιπέτεια, Μαύρη Χείρ, Φάντασμα, Ραντεβοῦ (χρόνος Β' ἀριθ. φύλ. 87) κ.ἄ.— μιλᾶν γιὰ τὸ περιεχόμενό τους.

Νομίζουμε ὅτι τὰ πνευματικὰ σωματεῖα πρέπει νὰ πάρουν μιὰ θέση ἀπέναντι στὴν ἐπικερδῆ ἔντυπη ἐπιχείρηση τῆς διάδοσης τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς διαφθορᾶς. Τὰ ἐπίσημα πνευματικὰ ἱδρύματα ἂς δείξουν ὅτι τὰ κατέχει πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ εὐαισθησία.

Ὑπενθυμίζουμε στὶς ἀρχὲς ὅτι ὑπάρχουν καὶ σχετικοὶ νόμοι καὶ ἂν θέλουν μποροῦν νὰ τοὺς ἐφαρμόσουν.

Ἴσως κάποτε μαζὶ μὲ τὴν ἔκθεση τοῦ καλοῦ βιβλίου γίνει καὶ ἡ ἔκθεση τοῦ κακοῦ βιβλίου. Καὶ τότε οἱ εὐθύνες τοῦ καθενὸς θὰ ξεχωρίσουν καλλίτερα.

Λογοτεχνικὸ τέταρτο

Ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Ἀθήνας ἔχει καθιερώσει, ἀπὸ χρόνια τώρα, ἕνα «λογοτεχνικὸ τέταρτο». Ποτέ, βέβαια, δὲ στάθηκε στὸ ὕψος του, μὰ καὶ ποτὲ δὲν ξέπεσε σὲ τόσο χαμηλὸ ἐπίπεδο ὅσο τώρα, ποὺ μιλᾶ σ'αὐτὸ ὁ κ. Στρατῆς Μυριβήλης. Γιατὶ δὲν πρόκειται πιὰ γιὰ κανενὸς εἴδους πνευματικὴ ἀνασκόπηση, μὰ γιὰ μιὰ γεμάτη ἀπὸ ἐμπάθεια ἐπίθεση κατὰ τῶν συναδέλφων του. Σὲ κάποια ἀπὸ τὶς τελευταῖες ὁμιλίες του ἔκανε μιὰ ταπεινή, σὲ τόνο καὶ σὲ ὕφος, ἐπίθεση στὸν Ἠλία Βενέζη. Εἶναι φανερὸ πὼς ὁ κ. Στρατῆς Μυριβήλης ἔχασε κάθε μέτρο, γι' αὐτὸ νὰ μὴν ἀπορεῖ, ἂν ἕνας ὁλόκληρος πνευματικὸς κόσμος τοῦ τόπου μας, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς πολιτικὲς πεποιθήσεις του, τὸν θεωρεῖ πιὰ σὰν ἕνα «δυστύχημα» γιὰ τὰ γράμματα τοῦ τόπου μας.

Μιὰ πρόταση

Μαθαίνουμε πὼς μεταξὺ τῶν ἄλλων ποὺ διορίστηκαν κριταὶ στὴν ἐπιτροπὴ γιὰ τὸ ποιητικὸ ἔπαθλο «Κωστῆ Παλαμᾶ» εἶναι καὶ οἱ Ἄλκης Θρῦλος καὶ Ἀνδρέας Καραντώνης. Κατόπιν αὐτοῦ προτείνουμε νὰ διοριστεῖ καὶ ὁ στρατηγὸς Ναπ. Ζέρβας. Ὅπως ἀπόδειξε στὴ «Βραδυνὴ» ὁ Καραγάτσης, καταλαβαίνει κι' αὐτὸς ἀπὸ ποίηση ὅσο τουλάχιστον κ' οἱ ἄλλοι δύο.